

Folketingets Ombudsmands arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap 2012

REDEGØRELSE

Dok.nr. 13/00671-43/ LF

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	4
2.	Behandlingsmåder	4
3.	FN's handicapkonvention – og herunder den særlige overvågningsfunktion, jf. konventionens artikel 33, stk. 2 og 3.....	5
4	Tilbagemeldinger fra ministerierne mfl.....	7
	Artikel 1 – Formål.....	9
	Artikel 4 – Generelle betingelser.....	9
	Artikel 5 – Lighed og ikke-diskrimination	15
	Artikel 6 – Kvinder med handicap	17
	Artikel 7 – Børn med handicap.....	17
	Artikel 8 – Bevidstgørelse	18
	Artikel 9 – Tilgængelighed	20
	Artikel 10 – Retten til livet	37
	Artikel 11 – Risikosituationer og humanitære nødsituationer	37
	Artikel 12 – Lighed for loven	37
	Artikel 13 – Adgang til retssystemet	38
	Artikel 14 – Frihed og personlig sikkerhed.....	39
	Artikel 15 – Frihed for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf	40
	Artikel 16 – Frihed for udnyttelse, vold og misbrug.....	40
	Artikel 17 – Beskyttelse af personlig integritet.....	41
	Artikel 18 – Retten til at færdes frit og til statsborgerskab	41
	Artikel 19 – Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.....	43
	Artikel 20 – Personlig mobilitet.....	46
	Artikel 21 – Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information	47
	Artikel 22 – Respekt for privatlivet	48
	Artikel 23 – Respekt for hjemmet og familien	48
	Artikel 24 – Uddannelse.....	49
	Artikel 25 – Sundhed.....	59
	Artikel 26 – Habilitering og rehabilitering	61
	Artikel 27 – Arbejde og beskæftigelse	65
	Artikel 28 – Tilstrækkelig levestandard og social tryghed.....	74
	Artikel 29 – Deltagelse i det politiske og offentlige liv	75
	Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt....	76
	Artikel 31 – Statistik og dataindsamling	78

Artikel 32 – Internationalt samarbejde	80
Artikel 33 – National gennemførelse og overvågning	84
Artikel 37 – Samarbejde mellem deltagerstaterne og komiteen	84
Artikel 49 – Tilgængeligt format	85
5. Kulturstyrelsen	85
6. Møder	85
7. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner	86
8. Tilsynsvirksomheden bortset fra de egentlige handicaptilgængeligheds- inspektioner	88
9. Konkrete/generelle sager	89
10. Folketingets Ombudsmands arbejde – virkning af bedømmelsesgrundlag	101
11. Underretning	102

---

1. Indledning

Folketinget anmodede ved beslutningsforslag af 2. april 1993 (B 43) Folketingets Ombudsmand om at "følge udviklingen i ligebehandlingen og eventuelt meddele påtale, hvor dette er muligt inden for ombudsmandsembedets kompetence".

I Folketingets Ombudsmands beretning for 2007, s. 727, er der redegjort for embedets arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap på følgende måde:

"Der er primært tale om at Folketingets Ombudsmand i overensstemmelse med den ovennævnte folketingsbeslutning søger at foretage en overordnet overvågning af området på forskellige måder. Der er rejst flere generelle egen drift-sager på området. (...) Og der er et løbende samarbejde med Center for Ligebehandling af Handicappede [nu Det Centrale Handicapråd] og De Samvirkende Invalideorganisationer [nu Danske Handicaporganisationer].

I forbindelse med den almindelige inspektionsvirksomhed er opmærksomheden også rettet mod handicaptilgængelighed. Specielt de gennemførte egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner har ført til konkrete resultater og en øget opmærksomhed om disse spørgsmål.

Folketingets Ombudsmand afgiver fra år 2007 en årlig redegørelse til Folketinget om hvad Folketingets Ombudsmand har foretaget sig på grundlag af folketingsbeslutningen af 2. april 1993. Redegørelsen offentliggøres bl.a. på Folketingets Ombudsmands hjemmeside (...)."

Der er senest afgivet redegørelse af 10. august 2012 om arbejdet på området i 2011.

2. Behandlingsmåder

Folketingets Ombudsmands arbejde på området med ligebehandling af mennesker med handicap sker på mange forskellige måder: ved behandlingen af konkrete klagesager, ved behandlingen af konkrete sager rejst af egen drift, ved egen drift-sager af mere generel karakter, ved kontakt til handicaporganisationer, ved kontakt med offentlige myndigheder, ved at følge med på området og ved foredragsvirksomhed.

Arbejdet sker også ved samarbejde med Institut for Menneskerettigheder i forbindelse med instituttets udførelse af opgaven som særlig overvågningsfunktion efter FN's handicapkonventions artikel 33, stk. 2. Se nærmere nedenfor under punkt 3.

Et væsentligt bidrag til den årlige redegørelse er, at Folketingets Ombudsmand fra alle ministerier modtager en tilbagemelding om, hvad der er sket eller sker med hensyn til regeringens handicappolitiske initiativer. Social- og Integrationsministeriet står for at indhente og bearbejde disse tilbagemeldinger.

Endelig omfatter Folketingets Ombudsmands arbejde på området også tilsynsvirk-somheden og navnlig de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner af offentlige bygninger mv.

Rapporter om handicaptilgængelighedsinspektioner kan læses på Folketingets Om-budsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

Med henblik på at styrke Folketingets Ombudsmands arbejde på området har instituti-onen med virkning fra den 1. juli 2011 ansat en handicapkonsulent (på deltid). Den pågældende har siden 2009 deltaget i Folketingets Ombudsmands handicaptilgænge-lighedsinspektioner. Under inspektionerne har han som kørestolsbruger kunnet tyde-liggøre de problemer, som en kørestolsbruger møder under færden til og fra og i en offentlig bygning eller i det offentlige rum. Med ansættelsen har Folketingets Om-budsmand fået mulighed for – i videre udstrækning end hidtil – at trække på den på-gældendes almene viden og erfaring på området for ligebehandling af mennesker med handicap.

3. FN's handicapkonvention – og herunder den særlige overvågningsfunktion, jf. konventionens artikel 33, stk. 2 og 3

FN-konventionen af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap blev den 13. juli 2009 – med Folketingets samtykke indhentet den 28. maj 2009 – rati-ficeret af Danmark, og konventionen blev den 15. september 2009 bekendtgjort i Lov-tidende (bekendtgørelse nr. 35 af 15. september 2009).

Om handicapkonventionens nærmere indhold kan (også) henvises til Institut for Men-neskerettigheders særlige hjemmeside (www.handicapkonvention.dk), hvor konventi-onens artikler er gengivet og kommenteret. Hjemmesiden bliver løbende opdateret og indeholder undersøgelser og afgørelser om de enkelte artikler.

Handicapkonventionens artikel 33, stk. 2, forpligter deltagerstaterne til

”at opretholde, styrke, udpege eller opstille rammer, herunder, hvor det er hensigtsmæssigt, en eller flere uafhængige funktioner, med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af denne konvention”.

I bestemmelsen er det endvidere angivet, at deltagerstaterne ved udpegelsen eller oprettelsen af en sådan funktion skal tage hensyn til ”principperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status” – de såkaldte Paris-principper.

Efter konventionens artikel 33, stk. 3, skal det civile samfund, navnlig personer med handicap og deres organisationer, inddrages og ”deltage fuldt ud” i overvågningsprocessen.

Med henblik på at opfylde forpligtelsen i artikel 33, stk. 2, fremsatte socialministeren den 4. november 2010 et beslutningsforslag – B 15 – om fremme, beskyttelse og overvågning af gennemførelsen af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Med beslutningsforslaget pegede Socialministeriet som handicapkoordinerende ministerium på Institut for Menneskerettigheder som den myndighed, der skulle varetage denne særlige overvågningsfunktion. Beslutningsforslaget havde forinden været sendt til høring hos de relevante myndigheder og organisationer – herunder Danske Handicaporganisationer – og blev vedtaget af Folketinget den 17. december 2010.

Som en konsekvens af vedtagelsen af beslutningsforslaget blev Center for Ligebehandling af Handicappede nedlagt ved udgangen af 2010. Cirka halvdelen af centerets medarbejdere blev samtidig overført til Institut for Menneskerettigheder, mens den anden halvdel blev overført til et nyoprettet sekretariat for Det Centrale Handicapråd. Rådet fik endvidere i 2011 en ny sammensætning og nye opgaver.

Under henvisning til kravet i handicapkonventionens artikel 33, stk. 3, om inddragelse og deltagelse af repræsentanter på handicapområdet i overvågningsprocessen er der i lov nr. 553 af 18. juni 2012 (Lov om Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution) indsat en bestemmelse om, at mindst ét af de 13 medlemmer i institutionens bestyrelse skal udpeges efter indstilling fra paraplyorganisationen Danske Handicaporganisationer. Loven, der trådte i stedet for lov nr. 411/2002 (om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder), trådte i kraft den 1. januar 2013. Der henvises til lovens § 3, stk. 4, jf. stk. 2.

Det Centrale Handicapråd og Folketingets Ombudsmand er i forarbejderne til beslutningsforslag B 15 nævnt som samarbejdspartnere for Institut for Menneskerettigheder i forbindelse med instituttets udførelse af opgaven som særlig overvågningsfunktion efter handicapkonventionens artikel 33, stk. 2.

Se også nedenfor under punkt 6 om møder.

4. Tilbagemeldinger fra ministerierne mfl.

Social- og Integrationsministeriet (nu: Social-, Børne- og Integrationsministeriet) har i redegørelse af 26. juni 2013 om handicappolitiske initiativer gennemgået de initiativer, som er iværksat på de enkelte ministerområder. Alle ministerier er blevet hørt. Nedenfor omtales de enkelte besvarelser; nogle af initiativerne kan ikke alene henføres til 2012.

Jeg har som udgangspunkt medtaget alle besvarelserne, således som jeg har modtaget dem fra Social- og Integrationsministeriet. Der er således ikke foretaget en egentlig bearbejdelse af materialet fra min side. Enkelte besvarelser, der eksempelvis ikke har vedrørt 2012, eller som er holdt i meget generelle vendinger, er dog blevet strammet op eller udeladt, jf. også indholdet af Social- og Integrationsministeriets brev af 30. januar 2013 (se nedenfor).

Redegørelsen er disponeret sådan, at de forskellige initiativer (så vidt muligt) er henført til de enkelte artikler i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Mange af initiativerne indeholder imidlertid flere forskellige elementer. Af hensyn til overskueligheden er de enkelte initiativer i videst muligt omfang kun rubriceret under én artikel; den, som det enkelte ministerium har vurderet, passer bedst.

Bidragene er indhentet ved Social- og Integrationsministeriets nævnte brev af 30. januar 2013 til alle ministerier. Brevet har bl.a. følgende indhold:

"Anmodning om bidrag til årlig redegørelse fra Folketingets Ombudsmand

Folketinget har ved to folketingsbeslutninger – senest i 2010 – bedt Folketingets Ombudsmand om at følge udviklingen i ligebehandling af mennesker med handicap. Folketingets Ombudsmand afrapporterer sit arbejde på dette område i en årlig redegørelse til (bl.a.) Folketinget.

Sådanne årlige redegørelser er afgivet siden 2007. Redegørelserne offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside (www.ombudsmanden.dk) (...).

En væsentlig del af denne redegørelse er oplysninger om, hvad de enkelte ministerier og styrelser har foretaget på området i det forløbne år (nu 2012). Oplysningerne herom er siden 2009 systematiseret sådan, at de enkelte bidrag fra ministerierne og styrelserne er angivet under de relevante artikler i FN's handicapkonvention.

Som handicapkoordinerende ministerium står Social- og Integrationsministeriet for at indhente bidragene fra de enkelte ministerier. Hvert enkelt ministerium bedes sikre indhentelse af relevante bidrag fra de styrelser, der er under ministeriets ressort, og koordinere et samlet bidrag fra ministeriets ressortområde. Social- og Integrationsministeriet anmoder derfor om at modtage bidrag til redegørelsen for 2012 **senest mandag den 8. april 2013**.

Bidragene kan for eksempel være nye bestemmelser i love og bekendtgørelser, nye vejledninger, projekter, undersøgelser, publikationer mv. Bidragene skal som udgangspunkt angå initiativer fra **2012** og kun **nye** initiativer eller **aktiv** videreførelse af allerede igangsatte initiativer, hvor der er sket en væsentlig udvikling.

Social- og Integrationsministeriet er opmærksomt på, at denne afgrænsning både tidsmæssigt og initiativmæssigt kan være vanskelig, og der er derfor som nævnt kun tale om et udgangspunkt.

Formålet med at følge strukturen i FN's handicapkonvention er (også), at Folketingets Ombudsmands redegørelse kan benyttes som opsamling på alle de initiativer, der udgør den løbende implementering af handicapkonventionens forpligtelser. Handicapkonventionen kan læses på:

<http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/Handicap/handicappolitik/FN-Handicapkonvention/Documents/FN-konventionen-om-rettigheder-for-personer-med-handicap.pdf>

Vedlagt er en skabelon, som Social- og Integrationsministeriet skal anmode om benyttes til afrapporteringen fra det enkelte ministerium og dets styrelser.

I skabelonen gengives artikler i konventionen, og Social- og Integrationsministeriet beder om, at de enkelte ministerier rubricerer deres bidrag under de artikler, hvor de passer bedst.”

Følgende ministerier er kommet med bidrag:

- Forsvarsministeriet
- Finansministeriet
- Transportministeriet
- Klima-, Energi og Bygningsministeriet
- Miljøministeriet
- Ministeriet for Børn og Undervisning (nu: Undervisningsministeriet)
- Ministeriet for Ligestilling og Kirke
- Justitsministeriet
- Erhvervs- og Vækstministeriet
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Beskæftigelsesministeriet
- Social- og Integrationsministeriet (nu: Social-, Børne- og Integrationsministeriet)
- Udenrigsministeriet
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
- Skatteministeriet

Artikel 1 – Formål

Formålet med denne konvention er at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed. Personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Artikel 4 – Generelle betingelser

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at sikre og fremme den fuldstændige virkeliggørelse af alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder for alle personer med handicap uden nogen form for diskrimination på grund af handicap. Med henblik herpå forpligter deltagerstaterne sig til:

- a) at vedtage alle passende lovgivningsmæssige, administrative og andre foranstaltninger til gennemførelse af de rettigheder, der anerkendes i denne konvention,
- b) at træffe alle passende foranstaltninger, herunder lovgivning, til at ændre eller afskaffe eksisterende love, regler, sædvaner og praksis, som indebærer diskrimination af personer med handicap,
- c) at tage hensyn til beskyttelse og fremme af menneskerettigheder for personer med handicap i alle politikker og ordninger,
- d) at afstå fra at tage del i nogen handling eller praksis, som er uforenelig med denne konvention, og at sikre, at offentlige myndigheder og institutioner handler i overensstemmelse med denne konvention,
- e) at træffe alle passende foranstaltninger til at afskaffe diskrimination på grund af handicap fra enhver persons, organisations og privat virksomheds side,
- f) at påtage sig eller fremme forskning og udvikling af universelt designede varer, tilbud, udstyr og faciliteter som defineret i konventionens artikel 2, der bør kræve mindst mulig tilpasning og lavest mulige omkostninger for at opfylde de særlige behov hos en person med handicap, at fremme deres eksistens og anvendelse og at fremme universelt design ved udviklingen af standarder og vejledninger,
- g) at påtage sig eller fremme forskning og udvikling af, og at fremme eksistensen og anvendelsen af ny teknologi, herunder informations- og kommunikationsteknologi, mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi, som er egnet for personer med handicap, med særlig vægt på teknologi til en overkommelig pris,
- h) at sørge for tilgængelig information til personer med handicap om mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi, herunder ny teknologi, samt andre former for bistand, støttetilbud og faciliteter,
- i) at fremme uddannelse af fagfolk og personale beskæftiget med personer med handicap i de rettigheder, der anerkendes i denne konvention, således at de bedre kan yde den bistand og give de tilbud, som sikres ved disse rettigheder.

2. Med hensyn til økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder skal hver deltagerstat træffe foranstaltninger i videst mulig udstrækning inden for de ressourcer, der er til rådighed, og, hvor der er behov for det, inden for rammerne af internationalt samarbejde med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse af disse rettigheder uden at berøre de forpligtelser i konventionen, som er umiddelbart gældende i henhold til folkeretten.
3. Ved udvikling og gennemførelse af lovgivning og politikker, der tager sigte på at gennemføre denne konvention, og i andre beslutningsprocesser vedrørende forhold i relation til personer med handicap skal deltagerstaterne indgående rådføre sig med og aktivt involvere personer med handicap, herunder børn med handicap, gennem de organisationer, som repræsenterer dem.
4. Intet i denne konvention påvirker bestemmelser, som er bedre egnede til at virkeliggøre de rettigheder, der tilkommer personer med handicap, og som måtte være indeholdt i en deltagerstats lovgivning eller i folkeretten, som den er gældende for den pågældende stat. Menneskerettigheder eller grundlæggende frihedsrettigheder, der i medfør af love, konventioner, regler eller sædvane anerkendes eller eksisterer i en i denne konvention deltagende stat, må ikke begrænses eller fraviges under foregivende af, at denne konvention ikke anerkender sådanne rettigheder eller frihedsrettigheder eller kun anerkender dem i mindre omfang.
5. Bestemmelserne i denne konvention skal uden begrænsning eller undtagelse finde anvendelse på alle dele af forbundsstater.

Finansministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret i Digitaliseringsstyrelsen:

Fonden for Velfærdsteknologis investeringer i velfærdsteknologiprøvning på handicapområdet

I forbindelse med finansloven for 2008 besluttede den daværende regering i samarbejde med Dansk Folkeparti og Liberal Alliance at afsætte 3 mia. kr. i perioden 2009-2015 til investeringer i ny teknologi og nye samarbejds- og organisationsformer, der skal frigøre ressourcer til mere borgernær service og omsorg. Projekterne er uddybende beskrevet på fondens hjemmeside (www.ffvt.dk). Finansministeriet ved Digitaliseringsstyrelsen (tidl. Økonomistyrelsen) varetager sekretariatsbetjening af Fonden for Velfærdsteknologi (tidl. ABT-fonden).

Fonden for Velfærdsteknologi har i 2012 støttet fire projekter på handicapområdet. Det er besluttet at indstille udmøntning af fondens midler til nye projekter indtil videre, og

der er i 2012 ikke givet tilsagn om støtte til nye projekter. De fire projekter, der har modtaget støtte i 2012, er følgende:

1. "Digitalisering på handicap- og udsatte voksne-området", hvor der afprøves et it-system, som skal lette kommunikation på tværs af forvaltningsområder og give sagsbehandleren bedre overblik over borgerens behov.
2. "Ældre- og handicapvenligt toilet", som afprøver ny teknologi, der hjælper borgeren til selv at sætte sig på og rejse sig fra toilettet. Projektet er afsluttet 31. januar 2012.
3. "Spiserobot til borgere med fysisk handicap", som gør det muligt for borgere med handicap, der ikke selv kan holde om en kniv og gaffel og er afhængige af hjælp flere gange om dagen til at indtage deres måltider, at spise selv. Projektet er afsluttet 1. juli 2012.
4. "Teknologi til understøttelse af hverdagen for børn og unge med autismespektrumforstyrrelser og ADHD", hvor PDA eller smartphone med ikoner, billeder, påmindelser og kalenderfunktion kan støtte børnene, så de nemmere kan modtage undervisning i den almindelige folkeskole. Ved at gøre hverdagen så entydig og forudsigelig som muligt, får barnet eller den unge mulighed for selvstændigt at kunne løse en række opgaver, som de ellers ikke ville kunne løse. Projektet er afsluttet 1. oktober 2012.

Fælles for projekterne er, at der afprøves velfærdsteknologi, som bidrager til øget indflydelse på egen hverdag, fleksibilitet og selvhjulpethed for den enkelte borger med handicap, og som samtidig reducerer arbejdsbyrden for medarbejderne med mindre nedslidning og typisk mere fokuseret jobindhold til følge.

Skatteministeriet har oplyst følgende:

Skatteministeriets bekendtgørelse om forsøgsordning med fradrag for hjælp og istandsættelse i hjemmet; bekendtgørelse nr. 240 af 15. marts 2012.

Forsøgsordningen giver skattefradrag for lønudgifter til hjælp og istandsættelse i hjemmet. En række arbejdsydelser er omfattet, bl.a. boligens ydre rammer og herunder forbedring af boligens tilgængelighed for mennesker med handicap.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:*Godkendelses- og Tilsynsreformen*

Social- og Integrationsministeren har fremsat et lovforslag om en reform af reglerne om godkendelse af og tilsyn med de sociale døgntilbud. Der stilles langt højere krav til den faglige kvalitet i de tilbud, der huser de mest udsatte borgere, herunder personer med handicap. Desuden sikres der en langt højere faglighed og en større professionalisme samt uafhængighed i tilsynet.

Ny handicappolitisk handlingsplan

Som en del af afsættet til arbejdet med en ny, tværsektoriel handicappolitisk handlingsplan er der i første halvår af 2012 gennemført en tendensanalyse, der præsenterer otte centrale samfundstendenser og en række bud på handicappolitiske muligheder og udfordringer som følge heraf. Analysen blev offentliggjort i efteråret 2012.

Den handicappolitiske handlingsplan skal understøtte den fortsatte implementering af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, og dermed også principperne om f.eks. inklusion, respekt for forskellighed, lige muligheder, tilgængelighed, myndiggørelse og selvbestemmelse for mennesker med handicap – principper, som også er bærende for den danske handicappolitik.

Handlingsplanen skal sætte fælles mål for det handicappolitiske arbejde og skabe rammerne for en målrettet, langsigtet og tværgående handicappolitik.

Handlingsplanen vil særligt have fokus på følgende temaer:

- Sammenhæng i indsatserne på tværs af sektorer
- Flere mennesker med handicap skal i uddannelse og i beskæftigelse
- Innovative løsninger og ny teknologi
- Udbredelse af metoder, der virker
- Inddragelse af civilsamfundet og private aktører.

Handlingsplanen planlægges offentliggjort i efteråret 2013.

Møde med centrale interessenter

Social- og integrationsministeren afholdt 30. oktober 2012 et stormøde med de 32 interesseorganisationer, som er medlemmer af paraplyorganisationen Danske Handicaporganisationer (DH). Formålet med mødet var at skabe en direkte dialog om udviklingen på handicapområdet mellem ministeren og repræsentanterne for de mange handicapgrupper, som er organiseret under DH.

Sikring af specialiseret viden og kompetencer

I regi af partnerskabsaftalen med KL er det i februar 2012 aftalt, at i tilfælde af, at der kommer akutte sager om lukning af særlige tilbud, hvor der er en risiko for, at specialiseret viden går tabt, kan social- og integrationsministeren bede Socialstyrelsen om under inddragelse af VISO-netværket at gå i dialog med det relevante KKR (Kommunekontakttråd) med henblik på i fællesskab at få foretaget en vurdering af, om den pågældende institution rummer specialviden, samt om der findes tilsvarende specialviden andetsteds. Det skal heri indgå, om den specialiserede viden fra den aktuelle institution forsvinder, eller om den flytter et andet sted hen/er erstattet af ny specialviden enten i andre institutioner eller i kommunale teams og lignende. VISO skal ikke forholde sig til hensigtsmæssigheden af den konkrete institutionslukning, men alene fokusere på, om der er tale om nødvendig specialviden i det konkrete tilbud.

Viser det sig, at der er tale om en institution med specialviden, som ikke findes andetsteds, må KKR som ansvarlig for rammeaftalerne overveje, hvordan det sikres, at kommunerne stadig har adgang til den nødvendige specialviden.

Evalueringsprojekt af kommunalreformen

Regeringen har den 1. juni 2013 offentliggjort sit udspil til opfølgning på evaluering af kommunalreformen på blandt andet det sociale område. Evalueringen viste, at der er behov for øget national overvågning og koordination af udbuddet af højt specialiserede tilbud/indsatser til små og/eller særligt komplekse målgrupper, så specialiseret viden/tilbud er til rådighed for alle kommuner. Evalueringen viste endvidere, at der er behov for ændringer af bestemmelsen om omkostningsbestemte takster, så den kommer til at gælde for både kommunale, regionale og private tilbud, ligesom der skal ændres i bestemmelserne om indregning af over- og underskud mv.

Regeringens udspil på socialområdet indeholder bl.a. følgende:

- Etablering af en national koordinationsstruktur understøttet af fleksible finansieringsmuligheder
- Ændringer af bestemmelsen om omkostningsbestemte takster.

Udviklingsprojekt for traumatiserede flygtningefamilier

Regeringen er opmærksom på de særlige udfordringer, der gælder for flygtninge, der er traumatiserede. Social- og Integrationsministeriet har derfor i 2012 igangsat et udviklingsprojekt i to dele om traumatiserede flygtningefamilier. Den første del er en landsdækkende kortlægning om kommunernes kontakt til og indsats for flygtninge

med traumer og deres familier. Den anden del handler om at få afprøvet og evalueret en sammenhængende og helhedsorienteret indsats for traumatiserede flygtningefamilier i nogle modelkommuner. Målet er at styrke kommunernes arbejde med flygtninge med traumer.

Initiativer forankret i Socialstyrelsen:

Initiativer for blinde og stærkt svagsynede

Med satspuljeaftalen for 2011 blev der nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, der skulle analysere indsatsen for blinde og stærkt svagsynede. Arbejdsgruppen afleverede sin rapport i november 2011. På baggrund af rapporten blev der i satspuljen for 2012 afsat midler til en række mindre initiativer, som skal styrke samfundsdeltagelsen blandt blinde og stærkt svagsynede.

Socialstyrelsen har i 2012 igangsat et af disse initiativer vedr. kurser for forældre til blinde og stærkt svagsynede børn. Kurserne skal give forældrene øget viden om og forståelse for, hvordan de som forældre kan støtte deres blinde eller stærkt svagsynede børn og unge til en mere aktiv deltagelse i det almindelige hverdags- og samfundsliv.

Projekt Social IKT – fra potentiale til gevinst

Der er på satspuljen for 2012-2015 afsat i alt 20 mio. kr. til "Projekt Social IKT – fra potentiale til gevinst". Formålet med projektet er via social informations- og kommunikationsteknologi at sikre inklusion af mennesker med handicap i informationssamfundet. Børn, unge og voksne, herunder ældre, med handicap skal med projektet sikres adgang til social informations- og kommunikationsteknologi gennem tilpasning af eksisterende teknologier og eventuelt udvikling og standardisering af nye sociale teknologier, så de er til rådighed og kan anvendes af mennesker med handicap.

I oktober 2012 offentliggjorde Socialt Udviklingscenter en afsluttende rapport om udbredelsen af social IKT i Danmark.

Artikel 5 – Lighed og ikke-diskrimination

1. Deltagerstaterne anerkender, at alle er lige for loven, og at alle uden nogen form for diskrimination har ret til lige beskyttelse og til at drage samme nytte af loven.
2. Deltagerstaterne skal forbyde enhver diskrimination på grund af handicap og skal sikre personer med handicap lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund.

3. Med henblik på at fremme lighed og afskaffe diskrimination skal deltagerstaterne tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig tilpasning.
4. Særlige foranstaltninger, der er nødvendige for at fremskynde eller opnå reel lighed for personer med handicap, anses ikke for diskrimination i henhold til denne konvention.

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Der er ved kongelig resolution af 12. december 2012 givet autorisation til en oversættelse af Lukasevangeliet, udvalgte bibelske tekster til kirkeåret og folkekirkens ritualer på dansk tegnsprog samt folkekirkens ritualer gengivet med tegnstøttet kommunikation til brug ved gudstjenester og kirkelige handlinger i Den danske Folkekirkes døve-menigheder.

Biskopperne har fulgt projektet med oversættelsen, som døvepræsterne og Bibelselskabet tog initiativ til. Projektets formål var at oversætte så mange bibelske og liturgiske tekster som muligt til dansk tegnsprog.

Cirka 4.000 døve har dansk tegnsprog som modersmål, og igennem 10 år har eksperter i dansk tegnsprog, danske døves kommunikationsformer, de bibelske grundprog, teologi og Den danske Folkekirkes ritualer arbejdet sammen for på forskellig vis at bidrage til, at Den danske Folkekirkes døvemenigheder kan modtage bibelske og liturgiske tekster på deres eget modersmål. Der findes ikke noget skriftsprog for dansk tegnsprog, hvorfor bibelteksterne er optaget på video. Nogle af døvemenighederne anvender dog tegnstøttet kommunikation i deres gudstjenester og kirkelige handlinger, og udgivelsen indeholder derfor også en gengivelse af folkekirkens ritualer i denne form.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:**Initiativ forankret i Ligebehandlingsnævnets Sekretariat (Ankestyrelsen under Social- og Integrationsministeriet):**

Ligebehandlingsnævnet har i 2012 udsendt 6 nyhedsbreve via nævnets hjemmeside med omtale af afgørelser i konkrete klagesager vedrørende diskrimination på grund af handicap. Initiativet er uddybende beskrevet under artikel 8 om Bevidstgørelse.

Artikel 6 – Kvinder med handicap

1. Deltagerstaterne anerkender, at kvinder og piger med handicap udsættes for multiskrimination, og forpligter sig til i den henseende at træffe foranstaltninger til at sikre, at de fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre.
2. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre kvinders fulde udvikling og fremgang og styrke deres selvstændighed, således at de får sikkerhed for at kunne udøve og nyde de menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der er fastlagt i denne konvention.

Artikel 7 – Børn med handicap

1. Deltagerstaterne skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn.
2. I alle foranstaltninger vedrørende børn med handicap skal barnets tarv komme i første række.
3. Deltagerstaterne skal sikre børn med handicap retten til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn, idet børnenes synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med deres alder og modenhed, samt ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret.

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Som en aktiv videreførelse af et tidligere igangsat initiativ har flere sognepræster til-egnet sig særlige kompetencer i forhold til undervisning af konfirmander med psykisk udviklingshæmning. Der ydes vejledning om undervisning af børn og unge med udviklingshæmning fra religionspædagogisk konsulent.

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

Danmark finansierer en FN-specialiststilling i UNICEF inden for området børn med handicap.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:**Initiativ forankret under Socialstyrelsen:***Metodeudbredelsesprogram på børne- og ungeområdet*

Som led i en samlet forebyggelsesstrategi er der af satspuljepartierne afsat 10 mio. kr. årligt i perioden 2012-2015 til at understøtte kommunerne i at blive bedre til at opdage problemer og sætte tidligt ind med målrettede familieindsatser i barnets nærmiljø.

På den baggrund er der igangsat et metodeudbredelsesprogram på børne- og ungeområdet med det formål at nå ud til kommuner, regioner, private leverandører mv. med viden om dokumenterede virksomme familieindsatser samt at tilbyde bistand til implementering og vedligeholdelse af indsatsen lokalt, herunder dokumentation af indsatsen.

Initiativet er uddybende beskrevet under artikel 19 om Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet.

Artikel 8 – Bevidstgørelse

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at vedtage umiddelbare, effektive og passende foranstaltninger til:
  - a) at øge bevidstheden i hele samfundet, herunder i familien, om personer med handicap, og at skabe respekt for de rettigheder og den værdighed, der tilkommer personer med handicap,
  - b) at bekæmpe stereotyper, fordomme og skadelig praksis i forhold til personer med handicap, herunder stereotyper, fordomme og skadelig praksis på grund af køn og alder, på alle livsområder,
  - c) at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra personer med handicap
2. Foranstaltninger med henblik herpå omfatter:
  - a) iværksættelse og opretholdelse af effektive offentlige bevidstgørende kampagner, der er beregnet til:
    - i) at skabe forståelse for de rettigheder, der tilkommer personer med handicap,

- ii) at fremme en positiv holdning til og større samfundsmæssig bevidsthed om personer med handicap,
  - iii) at fremme anerkendelsen af færdigheder, fortrin og evner hos personer med handicap samt deres bidrag til arbejdspladsen og arbejdsmarkedet,
- b) fremme – på alle niveauer i uddannelsessystemet, herunder hos alle børn fra en tidlig alder – af en holdning af respekt i forhold til de rettigheder, der tilkommer personer med handicap,
- c) tilskyndelse til alle medier om at fremstille personer med handicap på en måde, der er i overensstemmelse med denne konventions formål,
- d) fremme af uddannelsesordninger, der skal øge bevidstheden om personer med handicap og deres rettigheder.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Deltagelse og medbestemmelse for mennesker med handicap

Med satspuljeaftalen for 2012 blev der afsat midler til initiativer, der skal understøtte selvbestemmelse og deltagelse i samfundet for mennesker med handicap. Der er to initiativer:

1. Styrkelse af samfundsdeltagelsen blandt blinde og stærkt svagsynede (uddybet under artikel 4)
2. Bevidstgørende kampagner om rettigheder for personer med handicap og styrkelse af handicaporganisationernes arbejde med handicapkonventionen.

Bevidstgørende kampagner om rettigheder for personer med handicap og styrkelse af handicaporganisationernes arbejde med handicapkonventionen

Kampagnerne har til formål at øge bevidstheden om personer med handicap i samfundet og skabe forståelse og respekt for de rettigheder, der tilkommer personer med handicap. I den forbindelse skal handicaporganisationerne sikres bedre mulighed for at bidrage til diskussionen om gennemførelsen af de rettigheder, der følger af handicapkonventionen. Formålet er ligeledes at bekæmpe stereotyper, fordomme og skadelig praksis i forhold til personer med handicap.

Kampagnerne har været sendt i udbud i efteråret 2012. Kampagnen forventes afviklet i efteråret 2013.

Der er samlet afsat 4 mio. kr. til initiativet i 2012 og 2013, heraf 1 mio. kr. til Danske Handicaporganisationers arbejde med handicapkonventionen i 2012 og 2013.

Initiativ forankret i Ligebehandlingsnævnets Sekretariat (Ankestyrelsen under Social- og Integrationsministeriet):

Ligebehandlingsnævnet har i 2012 udsendt 6 nyhedsbreve via nævnets hjemmeside med omtale af afgørelser i konkrete klagesager vedrørende diskrimination på grund af handicap. Nævnet har i 2012 endvidere udsendt årsberetning med omtale af alle afgjorte sager i 2011. Beretningen indeholdt også en kort artikel om beskyttelse mod forskelsbehandling af forældre til børn med handicap.

Initiativer forankret i Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen har i 2012 iværksat et forskningsprojekt, der skal sikre, at viden og erfaringer fra mennesker, der har været under social forsorg, dokumenteres og formidles. Det gøres ved at indsamle relevant arkivmateriale, og ikke mindst ved at indsamle øjenvidneberetninger fra mennesker, der har været under social forsorg, været medarbejdere, pårørende eller haft anden tilknytning til området. Frem til slutningen af 2014 gennemføres forskningsprojektet; herefter iværksættes et formidlingsprojekt, hvor viden og erfaringer fra forskningsprojektet formidles via formidlingsvenlige hæfter samt via nettet. Formidlingsdelen gennemføres i 2015.

Artikel 9 – Tilgængelighed

1. Med henblik på at gøre det muligt for personer med handicap at få et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets forhold skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser og transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden, både i byområder og i landdistrikter. Disse foranstaltninger, som omfatter identifikation og afskaffelse af hindringer og barrierer for tilgængelighed, gælder bl.a. for:
  - a) bygninger, veje, transportmuligheder og andre indendørs og udendørs faciliteter, herunder skoler, boliger, sygehuse og andre sundhedsfaciliteter og arbejdspladser,
  - b) informations- og kommunikationstjenester samt andre tjenester, herunder elektroniske tjenester og nødberedskab.

2. Deltagerstaterne skal ligeledes træffe passende foranstaltninger til:

- a) at udvikle, udbrede kendskabet til og overvåge gennemførelsen af minimumsstandarder og vejledninger for tilgængeligheden af faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives til offentligheden,
- b) at sikre, at private udbydere af faciliteter og tilbud, som er åbne for eller gives til offentligheden, tager hensyn til alle aspekter af tilgængelighed for personer med handicap,
- c) at sørge for, at involverede aktører undervises i de problemer med tilgængelighed, som personer med handicap står overfor,
- d) at sørge for, at offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter har skiltning med punktskrift og i letlæselige og letforståelige former,
- e) at sørge for forskellige former for bistands- og formidlingspersoner, herunder hjælpere, oplæsere og professionelle tegnsprogstolke, for at lette tilgængeligheden til offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter,
- f) at fremme andre passende former for bistand og støtte til personer med handicap for at sikre, at de har adgang til information,
- g) at fremme adgangen for personer med handicap til ny teknologi og nye systemer på informations- og kommunikationsområdet, herunder internettet,
- h) at fremme udformning, udvikling, produktion og distribution af tilgængelig teknologi og tilgængelige systemer på informations- og kommunikationsområdet på et tidligt stadie, så denne form for teknologi og systemer bliver tilgængelige til den lavest mulige pris.

Erhvervs- og Vækstministeriet har oplyst følgende:

1. Man kan nu klage til Forbrugerklagenævnet online, telefonisk og ved personligt fremmøde.
2. Forbrugerinformation kan fås på den statslige forbrugerportal: Forbrug.dk, via chat-funktion og pr. telefon.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside opfylder tilgængelighedskravene.

3. EU-forordning nr. 1177/2010 om skibspassagerers rettigheder giver fra den 18. december 2012 dels generelle rettigheder til alle passagerer, dels særlige rettigheder til personer med handicap, som det kendes fra fly og tog.

For personer med handicap giver reglerne ret til assistance i forbindelse med en skibsrejse, særligt i form af praktisk assistance til at komme om bord og fra borde.

Endvidere ydes der erstatning for tab af eller skade på bevægelseshjælpemidler.

Da der er tale om en forordning, finder reglerne umiddelbar anvendelse. For at sikre den korrekte anvendelse i Danmark er der imidlertid foretaget ændring af søloven og udstedt en bekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 74 af 29. januar 2013), der bl.a. vedrører klagesagsbehandling, tilsyn og sanktioner.

EU-forordningen om skibspassagerers rettigheder omfatter såvel skibe som havne. Kystdirektoratet har derfor på Transportministeriets område ligeledes udstedt en bekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 1183 af 12. december 2012) vedrørende bl.a. klagesagsbehandling, tilsyn og sanktioner.

Se også nedenfor, side 32-33.

Finansministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret i Digitaliseringsstyrelsen:

NemID

Der var ved udgangen af 2012 3,7 mio. NemID med offentlig digital signatur.

Understøttelse af tilgængelighed for personer med nedsat funktionsevne er stadig centralt i udviklingen af NemID.

I 2012 er således lanceret NemID på hardware. Med NemID på hardware skal brugeren efter installation kun taste sin adgangskode for at logge på, i modsætning til nøglekortsløsningen, hvor brugeren skal taste både bruger-id, adgangskode samt en adgangskode fra nøglekortet.

En bred gruppe af handicaporganisationer har deltaget i en arbejdsgruppe om NemID på hardware, og Dansk Blindesamfund har desuden deltaget i test af hardwareløsningen.

Der er udarbejdet nye e-lærings-film om NemID på hardware på tegnsprog, og filmene er lagt ud på NemID's hjemmeside. Filmene på tegnsprog sikrer, at gruppen af døve og hørehæmmede tegnsprogsbrugere kan få fuldt udbytte af løsningen.

I juni 2012 blev NemID til erhverv lanceret. Også denne løsning er testet af Dansk Blindesamfund, herunder NemID medarbejdersignatur og det tilhørende administrationsmodul.

Tilgængelighed til hjemmesider og øvrige it-løsninger

Digitaliseringsstyrelsen yder rådgivning og vejledning med henblik på at sikre, at de offentlige myndigheders hjemmesider lever op til den obligatoriske, åbne standard for tilgængelighed, WCAG 2 (Web Content Accessibility Guidelines) på niveau AA. WCAG er en international standard, som skal sikre, at hjemmesider er tilgængelige for flest mulige i flest mulige situationer.

I 2012 foretog Digitaliseringsstyrelsen en kortlægning af tilgængeligheden af offentlige hjemmesider. Kortlægningen opererede med en kvantitativ og en kvalitativ del, hvor førstnævnte bestod af samtlige krav i standarden for tilgængelighed, WCAG 2.0 AA (Web Content Accessibility Guidelines).

I forhold til sidste kortlægning i 2010 er der sket et fald i antal hjemmesider placeret i de to laveste kategorier, henholdsvis dårlig og mangelfuld, fra 52 pct. i 2010 til 39 pct. i 2012. Tilsvarende er der sket en stigning i de to bedste kategorier fra 48 pct. til 61 pct. Kortlægningsresultaterne indgik i Bedst på Nettet.

Digitaliseringsstyrelsens konkurrence om effektiv og brugervenlig digital offentlig forvaltning og borgerbetjening, Bedst på Nettet, blev aktivt brugt til at løfte tilgængelighedsniveauet på de offentlige myndigheders hjemmesider. Bedst på Nettet's vurderingsgrundlag var i 2012 bygget op af to dele, der samlet anvendtes til at vurdere kvaliteten – herunder tilgængeligheden – af offentlige hjemmesider: Det drejer sig om resultater af tilgængelighedskortlægning og en brugervurdering af hver af de deltagende hjemmesider.

I 2012 påbegyndtes arbejdet med Udviklingsvejledningen; en vejledning til digitale selvbetjeningsløsninger i forbindelse med bølgeudrulningsprocessen i Digitaliserings-

strategien. En væsentlig bestanddel af vejledningen er krav til tilgængelighed. Udviklingsvejledningen blev offentliggjort i april 2013.

Krav til tilgængelighed har på lignende vis indgået i klarmeldingerne for de selvbetjeningsløsninger, der blev gjort obligatorisk digitale ultimo 2012 i forbindelse med Digitaliseringsstrategien. Løsningerne er blevet testet for tilgængelighed, inden de blev obligatoriske.

Digitaliseringsstyrelsen har udarbejdet en ny standardkontrakt for it-projekter udviklet efter en agil metode (K03). I denne har man i relevant omfang indarbejdet bestemmelser om, at der i de ønskede it-løsninger tages højde for tilgængelighed for mennesker med handicap.

Borger.dk

Borger.dk-programmet påbegyndte i 4. kvartal 2012 en række projekter. Et vigtigt element i disse var tilpasning af MinSide og de løsninger, der udstilles under MinSide, i forhold til ARIA's tilgængelighedsanbefalinger.

Herudover blev der igangsat en række opgaver med henblik på at sikre at:

- lightbokse på borger.dk lever op til tilgængelighedskravene
- kontrastfarver anvendes med henblik på at leve op til kontrastkravene
- punktsøgninger lever op til tilgængelighedskrav.

Disse tiltag blev implementeret endeligt i maj måned 2013.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret i Forsvarets Sundhedstjeneste:

Forsvarets Sundhedstjeneste har i 2012 planlagt et projekt/ombygning på Center for Idræt på Svanemøllens Kaserne vedrørende almindelig tilgængelighed for personer med handicap. Projektet omhandler følgende forbedringer:

- Handicapparkering nær hovedindgangen.
- Niveaufri adgang til bygningen via rampe og mur, der indpasses bygningens hovedindgang.
- Elektrisk åbning af hoveddøren.
- Trappelift med tilpasning af trappe i vindfang.
- Niveaufri adgang til alle rum i stueetage (tilpasning af døre).
- Indretning af handicaptoliet med bad og omklædning.

- Elektrisk døråbning til hall og sale.
- Elevator fra kælder til 1. sal.
- Indretning af handicapfaciliteter i omklædningsrum.

Med disse forbedringer vil det være muligt at have adgang til skolen, mulighed for at færdes frit fra kælder til 1. sal samt benytte køkken-, bad-, omklædnings- og toiletfaciliteter.

Initiativer forankret i Søværnet:

Hos Søværnets Operative Kommando i Aarhus/Brabrand er der, under hensyntagen til medarbejdere med problemer i bevægeapparatet, foretaget følgende foranstaltninger:

- Installering af automatisk døråbner i forbindelse med brug af adgangskort
- Installering af automatisk portåbner i forbindelse med brug af adgangskort
- Handicapparkering i både Sødalsparken, ved bunker I og ved bunker II
- Montering af rampe ved Jægerhytten (bunker II)
- Udvidelse af flisegangen fra bunker I til bunker II
- Fjernelse af dørtrin i Søværnets Operative Kommandos bygninger.

Initiativer forankret i Beredskabsstyrelsen:

Beredskabsstyrelsen sikrer løbende, når der foretages ombygning af styrelsens lokaler på Datavej i Birkerød, at de gældende krav til fysisk handicaptilgængelighed, herunder kravet om skiltning, overholdes, hvor det er muligt. Siden afgivelsen af sidste bidrag har Beredskabsstyrelsen forbedret skiltningen ved Beredskabsstyrelsens hovedindgang på Datavej 16 til en mere letlæselig og forståelig form, netop med henblik på at opfylde konventionens krav.

Herudover imødekommer Beredskabsstyrelsen de specielle behov/krav til indretning af arbejdspladsen, som personer med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse har.

Endvidere har Beredskabsstyrelsen til egne medarbejdere forskelligt handicapvenligt it-udstyr, f.eks. et udvalg af mus og tastaturer, store skærme eller programmer til tekstforstørrelse.

Det kan yderligere oplyses, at Beredskabsstyrelsen til hørehæmmede kan sende sms-signaler, som svarer til sirenevarslingerne. Tilmelding til denne service sker via mail til Beredskabsstyrelsen.

Justitsministeriet har oplyst følgende:**Initiativer forankret i Rigspolitiet:**

Rigspolitiet har oplyst, at der i 2012 er gennemført en større renovering og ombygning af receptions- og hovedtrappeområdet i Rigspolitiets kontorbygning på Polititorvet 14 i København. I forbindelse med ombygningen er der – i henhold til byggetilladelser og anvisninger fra Københavns Kommune samt bygningsreglementet i øvrigt – påbegyndt etablering af niveaufri adgang bestående af en lukket mekanisk lift direkte fra terræn til etageniveau i receptions- og hovedtrappeområdet, hvorfra der vil være fri adgang til elevatorer, som fører til ejendommens øvrige etager. Dette er iværksat for at sikre adgangsforhold til bygningen for personer med handicap.

Rigspolitiet har endvidere oplyst, at Rigspolitiet gennem 2012 fortsat har arbejdet på at indføre og anvende følgende:

- Mere borgerinddragelse med fokus på tilgang, åbenhed og synlighed. Målet er mere fokus på oplysninger om politiets og anklagemyndighedens virke, samt at det skal gøres nemmere for borgere og virksomheder at komme i kontakt med politi og anklagemyndighed, eksempelvis via e-mail, sociale medier og selvbetjening.
- Videreudvikling af ekstern digital kommunikation, herunder at fortsætte arbejdet med at udvikle en bedre it-baseret borgerservice. Løsningen er en øget digitalisering for dels at øge serviceniveauet, dels at understøtte målet om større interaktion mellem borgere, virksomheder og myndigheder. De løsninger, der arbejdes med, er elektroniske anmeldelser, digitale straffeattester samt SMS-tjenester.
- "Voice-over" (mulighed for oplæsning af tekst på www.politi.dk).
- Muligheden for at forstørre teksten på udskrifter fra www.politi.dk – ud over den funktionalitet, der eventuelt allerede måtte være i den anvendte browser.

Initiativer forankret i Udlændingestyrelsen:

Udlændingestyrelsen har oplyst, at der i styrelsens Borgerservice for personlige henvendelser er etableret særlige adgangsforhold og toiletfaciliteter for personer med handicap. Efter indførelsen af krav om optagelse af biometriske oplysninger for ansøgere om opholdstilladelse mv. i Danmark pr. 15. maj 2012 er der i Borgerservice etableret særlige muligheder for, at personer med handicap kan få optaget biometriske oplysninger, herunder mulighed for at møde op uden for normal åbningstid.

Udlændingestyrelsen råder via asylcenteroperatørerne endvidere over særlige indkvarteringsfaciliteter til udlændinge, der er under Udlændingestyrelsens forsørgelse, primært asylansøgere, jf. udlændingelovens § 42 a, stk. 1 og 2, og som har særlige behov, herunder personer med handicap. Udlændingestyrelsen dækker desuden udgifter til nødvendige sundhedsmæssige ydelser, herunder hjælpemidler til personer med handicap.

I Udlændingestyrelsens kontorfaciliteter i Center Sandholm er der generelt gode adgangsforhold. I en forholdsvis nyetableret bygning, hvor bl.a. asylansøgere kan rette henvendelse til styrelsen og politiet, er der en særlig adgang for personer i kørestol og andre faciliteter særligt for personer med handicap. Såfremt en asylansøger har særlige behov eller handicap, vil der blive truffet konkrete aftaler om håndteringen heraf, f.eks. i forbindelse med afholdelse af en asylsamtale hos Udlændingestyrelsen.

I Udlændingestyrelsens kontorfaciliteter i Rymsgade, København, bliver der i forbindelse med ombygninger indarbejdet forbedringer af adgangsforhold, toiletforhold og lignende.

Endelig har Udlændingestyrelsen oplyst, at brugerportalen nyidanmark.dk, der administreres af Udlændingestyrelsen, i vid udstrækning følger de fællesoffentlige retningslinjer for webtilgængelighed. Disse retningslinjer skal sikre, at indholdet er tilgængeligt for brugere med handicap, herunder blinde og svagtseende. Brugerportalen understøtter således oplæsning af tekster ved hjælp af oplæsningsværktøjer, der er gratis tilgængelige på internettet, ligesom det er muligt at ændre tekststørrelsen på alle portalens sider. I forbindelse med Digitaliseringsstyrelsens årlige måling af kvaliteten af offentlige netsteder (Bedst på Nettet) har nyidanmark.dk i 2012 scoret 66 point ud af 100 mulige i forhold til webtilgængelighed. Dette placerer nyidanmark.dk i den næstbedste kategori af offentlige netsteder.

Initiativer forankret i Civilstyrelsen:

Civilstyrelsen har oplyst, at styrelsen ved etableringen af de nye mødelokaler for Flygtninge- og Udlændingenævnet har haft fokus på tilgængelighed for personer med fysisk handicap. Der er således bl.a. etableret en kørestolslift ved trappen op til nævnslokalerne, og derudover er der i forbindelse med indretningen af nævnslokalerne foretaget identifikation af mulige fysiske barrierer og foretaget fornødne foranstaltninger til fjernelse heraf.

Initiativer forankret i Domstolsstyrelsen:

I 2012 flyttede 4 byretter ind i nybyggeri, mens Sø- og Handelsretten flyttede ind i en eksisterende bygning, hvor der er sket en totalombygning. I alle disse bygninger leveres der op til alle gældende krav om tilgængelighed.

Med udgangspunkt i domstolsreformen resterer der 3 om- og nybygninger, der forventes afsluttet i perioden 2014-2015. I den forbindelse er der også her et naturligt fokus på at sikre ordentlige adgangsforhold for personer med handicap.

Yderligere har Domstolsstyrelsen i forbindelse med det samlede reformbyggeprojekt for Danmarks Domstole tilsluttet sig "Mærkeordningen for Tilgængelighed", der er udviklet af Foreningen Tilgængelighed for Alle (FTA) i samarbejde med Dansk Standard, Turismebranchens aktører og Danske Handicaporganisationer. Ordningen henvender sig til virksomheder og organisationer, hvortil der er offentlig adgang.

Formålet med mærkeordningen er at informere om de fysiske adgangsforhold til bygninger og omkringliggende arealer. Informationer om adgangsforhold mv. til de myndigheder, der er medlemmer af ordningen, kan man finde via internettet.

Mærkeordningen omfatter syv forskellige handicapgrupper, herunder kørestolsbrugere og syns- og hørehandicappede. Retterne får tildelt et mærke for hver af de grupper, hvor retterne opfylder de fastlagte minimumskrav.

De retter, der allerede er registreret, er: Hjørring, Randers, Viborg, Horsens, Esbjerg, Sønderborg, Nykøbing F, Næstved, Hillerød, Helsingør, Lyngby, Glostrup, København, Bornholm og Højesteret, hvilket svarer til i alt 28 bygninger.

I forbindelse med færdiggørelsen af de sidste ombygninger er udgangspunktet, at disse retter også tilmeldes mærkeordningen.

Klima-, Energi- og Bygningsministeriet har oplyst følgende:

På Klima-, Energi- og Bygningsministeriets område administrerer Energistyrelsen byggelovgivningen, der indeholder en række krav til handicapegnet indretning af byggeriet. Nedenstående redegørelse vedrører således handicappolitiske initiativer, der er sket i 2012 i relation til byggelovgivningen.

Initiativer forankret i Energistyrelsen:*Tilgængelighedspuljen 2012*

Med aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2008 blev der afsat i alt 25 mio. kr. til en tilgængelighedspulje for 2009-2012. Tilgængelighedspuljen administreres af Energistyrelsen.

Puljen skal medvirke til fortsat at forbedre tilgængeligheden for mennesker med handicap til eksisterende offentlige bygninger med en borgerrettet servicefunktion. Puljen kan søges af kommunale, regionale og andre offentlige institutioner. Tilskuddet fra puljen skal gå til konkrete forbedringer af tilgængeligheden til de bygningskategorier, der er omfattet af puljen. Tilskuddet udgør 25 pct. af udgiften til tilgængelighedsforbedringer.

For at komme i betragtning til tilskud skal projekterne opfylde en række kriterier. Blandt andet skal projekterne opfylde et eller flere af de 9 konkrete tilgængelighedskrav, der findes i bygningsreglementet. Kravene drejer sig om etablering af handicap-toiletter, elevatorer, handicapparkeringspladser, teleslynger, niveaufri adgang og tilskuerpladser for mennesker med handicap. Derudover kunne der siden 2011 søges om tilskud i henhold til det nye krav om letlæselig og letforståelig information om orientering i og brug af bygninger.

Der var afsat 6,3 mio. kr. i 2012. Hertil kom yderligere 1,1 mio. kr., der stammede fra uforbrugte midler fra 2009 og 2011, således at der i alt kunne uddeles tilskud for ca. 7,4 mio. kr. i 2012. Energistyrelsen modtog 35 ansøgninger fra bl.a. kulturhuse, kirker, uddannelsesinstitutioner, rådhus og forvaltningsbygninger.

Som led i vurderingen af ansøgningerne gennemgik Statens Byggeforskningsinstitut (SBI) de ansøgte projekters faglige kvalitet. Herefter blev alle ansøgninger drøftet i det rådgivende udvalg for tilgængelighedspuljen, hvor Energistyrelsen, Kommunernes Landsforening, Danske Handicaporganisationer, Danske Arkitektvirksomheder og Ingeniørforeningen (IDA) er repræsenteret.

På baggrund heraf blev der givet tilsagn om tilskud til 29 projekter for i alt 5,8 mio. kr., svarende til, at puljen har medvirket til tilgængelighedsforbedringer i byggeriet for ca. 23 mio. kr. Puljen var den sidste i henhold til satspuljeaftalen fra 2008.

Videreførelse af Tilgængelighedspuljen i 2013 og 2014

Med satspuljeaftalen fra oktober 2012 er der afsat 16 mio. kr. til en ny tilgængelighedspulje i 2013-2014. De uforbrugte midler fra 2012, som udgør 1,6 mio. kr., vil indgå som en del heraf.

Denne pulje vil i princippet fortsætte med de samme ansøgningskriterier, som ved den tidligere pulje. Dog vil Energistyrelsen foretage mindre administrative tilpasninger på baggrund af erfaringerne fra administrationen af de tidligere puljer.

Projekter og udredninger hos Statens Byggeforskningsinstitut (SBI)

Partierne bag satspuljeforliget på det sociale område indgik i efteråret 2009 en aftale om at sikre en bevilling til SBI på 5,5 mio. kr. pr. år i perioden 2010-2013.

Bevillingen finansierer blandt andet, at SBI løbende yder tilgængelighedsrådgivning til kommuner, rådgivere, bygherrer og andre relevante aktører på byggeområdet. Herudover har SBI en række forskningsaktiviteter på tilgængelighedsområdet. Denne indsats understøtter både lovgivning, rådgivning og vejledning om tilgængelighed.

SBI har herudover gennemført fire konkrete projekter for Energistyrelsen. Projekterne har til formål at belyse den løbende indsats med at forbedre tilgængeligheden til byggeriet i Danmark i forhold til målsætningerne i FN's handicapkonvention. Projekterne er alle afsluttet i 2012.

Et af projekterne har resulteret i rapporten "Bygningsreglementets tilgængelighedsbestemmelser set i forhold til byggeprocessen". Formålet med rapporten har været at undersøge om og i hvilket fald i hvilket omfang tilgængelighedsforanstaltninger udelades i de enkelte delprocesser i udviklingen af et byggeri. Herudover skulle det belyses, hvad årsagen til sådanne formodede svigt er. Rapporten undersøger, hvordan tilgængelighedsbestemmelserne inddrages i de forskellige faser af en byggeproces, og i hvilket omfang der er tilstrækkelig kendskab til dem hos de konkrete aktører.

Undersøgelsen indikerer, at der sker fejl i forhold til opfyldelsen af tilgængelighedskravene i de færdige bygninger gennem hele byggeprocessen, både hos rådgivere, i byggesagsbehandlingen og ved selve udførelsen. Den påpeger endvidere, at den vigtigste grund til de mangler, der opstår, er manglende viden blandt aktørerne. Det gælder ifølge undersøgelsen for alle de involverede aktører. Samtidig peges der på holdningsmæssige barrierer hos en del af aktørerne.

Det vurderes i undersøgelsen, at der ikke er behov for at stramme eller skærpe lovkravene til tilgængelighed yderligere. Der er således først og fremmest behov for mere viden og holdningsbearbejdning blandt de involverede aktører. Det vil derfor være udgangspunktet for Klima-, Energi- og Bygningsministeriets og Energistyrelsens fortsatte indsats med henblik på at gennemføre FN's handicapkonvention. Indsatsen vil fokusere på rådgivning og vejledning om de gældende regler.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har oplyst følgende:

Pulje til øget tilgængelighed i den almene boligsektor

Landsbyggefonden skal i årene 2011-2016 af midler, der er afsat til renoveringsordningen, jf. almenboliglovens § 91, anvende mindst 200 mio. kr. årligt til at gøre den almene boligsektors byggeri mere egnet for personer med handicap. I 2012 har Landsbyggefonden af puljen ydet tilsagn om ydelsesstøtte til investeringer på mere end 1,6 mia. kr. Støtten er især ydet til etablering af elevatorer, niveaufri adgangsveje og større badeværelser og køkkener.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har oplyst følgende:

Tilgængeligt domicil

I april 2012 flyttede Fødevarestyrelsen til et nyt domicil i Glostrup. I forbindelse med udvælgelsen af lejemål, samt den efterfølgende ombygning, blev der lagt stor vægt på, at der var tilgængelighed for alle, herunder at kravene vedrørende tilgængelighed for personer med funktionsnedsættelse blev overholdt. Det nye domicil er således indrettet med niveaufrie adgange, handicapparkeringspladser, handicaptolletter, elevatorer og belysning på fælles adgangsveje. Adgangen til receptionen er ligeledes niveaufri med automatiske døre, som kan fjernbetjenes.

Revision af hjemmeside

Fødevarestyrelsen har i 2012 revideret hjemmesiden. Styrelsen har i den forbindelse haft fokus på at begrænse antallet af links og indsætte hjælpetekst ved links, hvor alle indeholder en beskrivelse, som er meget letforståelig, og som fortæller brugeren, hvad linket bruges til, for på den måde at øge tilgængeligheden for blinde brugere.

Styrelsen har i forbindelse med ombygning af hjemmesiden haft Institut for Blinde og Svagsynede til at brugerteste de nye sider.

På baggrund af brugertesten er it-leverandøren anmodet om at komme med løsningsforslag til yderligere forbedringer, således at siderne bl.a. kan tilgås uden brug af mus.

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har orienteret menighedsrådene om muligheden for at få midler til tilgængelighedsprojekter til offentligt byggeri, og adskillige tilgængelighedsprojekter er iværksat. Stiftsøvrighederne har fortsat fokus på personer med handicaps adgang til og brug af folkekirkens bygninger i forbindelse med nybyggeri og ved restaurering, særligt af de gamle kirkebygninger. Ved projektering og godkendelse lægger stiftsøvrighederne vægt på, at der er gode adgangsforhold til kirker, kirkegårde, præstegårde, sognegårde mv. for personer med fysisk handicap.

Specifikt nævner stiftsøvrighederne tilgængelighedstiltag i form af handicapegnede kirkegårdsanlæg, etablering af kirkegårdsramper, etablering af handicaptolletter i nybyggerier og ved de tjenstlige lokaler i præsteboliger og i bygninger på og ved kirkegårde, samt niveaufri adgang i etablerede bygninger.

Skatteministeriet har oplyst følgende:

SKAT er i gang med en trinvis modernisering af TastSelv Borger. Projektet forventes at løbe frem til 2015. Moderniseringen har en forbedring af tilgængeligheden til TastSelv Borger som et gennemgående mål.

Første fase i moderniseringen startede med årsopgørelsen i marts måned 2013, og den består i at lave et nyt design og en navigationsstruktur på et mindre antal sider i TastSelv Borger.

De moderniserede sider vil være skalerbare og leve op til andre basale tilgængelighedskrav, men ikke til alle AA-kravene (AA er en kvalitetsstandard for tilgængelighed til websider. Det højst opnåelige er AAA). SKAT stiler mod, ved udgangen af 2015, at kunne opfylde AA-kravene på alle centrale sider.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Forordning om passagerers rettigheder ved sørejser og rejser på indre vandveje
EU-forordning nr. 1177/2010 om skibspassagerers rettigheder giver fra den 18. december 2012 dels generelle rettigheder til alle passagerer, dels særlige rettigheder til personer med funktionsnedsættelse på lignende måde, som det kendes fra fly og tog.

For personer med funktionsnedsættelse betyder reglerne ret til assistance i forbindelse med en skibsrejse, særligt i form af praktisk assistance til at komme om bord og fra borde.

Endvidere ydes der erstatning for tab af eller skade på bevægelseshjælpemidler.

Da der er tale om en forordning, finder reglerne umiddelbar anvendelse. For at sikre den korrekte anvendelse i Danmark har Søfartsstyrelsen foretaget ændring af søloven og udstedt en bekendtgørelse (nr. 74 af 29. januar 2013), der bl.a. vedrører klagesagsbehandling, tilsyn og sanktioner.

Da forordningen omfatter såvel skibe som havne, har Kystdirektoratet på Transportministeriets område ligeledes udstedt en bekendtgørelse (nr. 1183 af 12. december 2012) vedrørende bl.a. klagesagsbehandling, tilsyn og sanktioner.

Danske Færger A/S har som følge af forordningen implementeret en række tiltag, idet forordningen sætter rammer for ikke-diskrimination af personer med handicap, ligesom den opstiller rammer for rettigheder i forbindelse med forsinkelser og aflysninger. Danske Færger A/S har deltaget i en arbejdsgruppe under Danmarks Rederiforening, der i samarbejde med handicaporganisationer har arbejdet med implementering af forordningen og udarbejdelse af uddannelsesmateriale til medarbejdere, der skal håndtere forordningen i dagligdagen.

For at gøre tilgængeligheden synlig har Danske Færger A/S endvidere valgt at samarbejde med God Adgang (se www.godadgang.dk), der har registreret adgangsforhold omkring alle rederiets færger og terminaler. Der er en løbende dialog med God Adgang i forhold til at skabe den bedst mulige ligestilling af personer med handicap.

Se også ovenfor, side 22.

Renovering af Nørre Vorupør Læmole

Kystdirektoratet har i 2012 i samarbejde med Thisted Kommune gennemført et projekt om renovering af Nørre Vorupør Læmole. Der har i renoveringen af læmolen indgået tilgængelighed for personer med handicap på såvel molen som til omkringliggende rekreative arealer, herunder et planlagt havbad.

Vejtransport

Vejdirektoratet har i VEJ-EU regi siden 2003 udbudt et kompetencegivende kursus "Tilgængelighedsrevision". I dag er der ca. 100 sådanne uddannede tilgængelighedsrevisorer i vejsektoren.

Undervisningsmaterialet til kurset baseres ikke alene på best practice-eksempler fra vejsektoren, men også på materiale, som Vejdirektoratet løbende udvikler i en særlig faglig arbejdsgruppe nedsat af Vejreglerrådet. Arbejdsgruppen har medlemmer fra of-

fentlige og private virksomheder, det vil sige kommuner og rådgivende ingeniør- og arkitektvirksomheder, ligesom Danske Handicaporganisationer er repræsenteret med to medlemmer i den såkaldte vejregelgruppe, der udarbejder og vedligeholder vejreglen under temaet "Færdselsarealer for alle – Håndbog i tilgængelighed".

Gruppen laver hovedsagligt retningslinjer for universelt design af gader, veje, fortove samt gang- og opholdsarealer i fysiske miljøer, så der sikres tilgængelighed for alle uanset eventuelle personlige handicap.

Vejdirektoratet arbejder således struktureret med både vedligeholdelse og ajourføring af allerede eksisterende vejledninger og sikrer, at formidlingen blandt andet sker ved brug af undervisning, som FN-konventionen beskriver.

Den seneste udgave af Vejreglen "Færdselsarealer for alle" har været i høring i 2012, og den nye Vejregel kan downloades fra Vejdirektoratets hjemmeside.

Tilgængelighed i Metroen

Metroselskabet har i forbindelse med handicaptilgængelighed på Cityringenprojektet nedsat et tilgængelighedspanel i samarbejde med Danske Handicaporganisationer, der følger udviklingen af stationer og forpladser på Cityringen. Alle designløsninger, der har med tilgængelighed på hele systemet at gøre, drøftes i panelet, og hvor det er teknisk muligt, indarbejdes ønskerne fra panelet i designet.

Metroselskabet har derudover ansat en tilgængelighedskonsulent på Cityringen, der sikrer at både tog, stationer og forpladser lever op til gældende lovgivning på området, og at der bliver indhentet information om projekter i både ind- og udland, der forbedrer tilgængeligheden i den kollektive trafik.

I forbindelse med etableringen af Cityringen er der i 2012 igangsat projektering af ekstra elevatorer på Kgs. Nytorv og Frederiksberg St., og herudover er projekteringen af yderligere en elevator på Nørreport St. igangsat.

I november 2012 gennemførte Metroselskabet en elevatorkampagne, der skulle sætte fokus på, at elevatorerne er til de kunder, som har et reelt behov for at benytte dem: personer med handicap, dårligt gående samt passagerer med barnevogne, cykler og tung bagage. De enkelte stationer havde et eller flere kampagneelementer: banner, folie på perrondøre, store plakater, hinkeruder på perrongulvene og klistermærker på elevatortårnene. Togene havde ligeledes plakater. Kampagnen blev meget positivt modtaget og nåede bredt ud.

Som resultat af denne screening er der ydermere implementeret en taxaordning, som kørestolsbrugere kan gøre brug af, når en elevator er ude af drift.

Banedanmarks og DSB's stationsmoderniseringer og tilgængelighedsopgradering

DSB har etableret en ny supplerende gangbro til alle perronerne på Hellerup Station. Der er blandt andet ført ledelinjer frem til gangbroen, hvor der også er etableret trappeforkantsmarkeringer. Gangbroen opfylder derved EU-kravene i henhold til TSI-PRM.

Banedanmark og DSB har iværksat en opgradering af tilgængeligheden på Høje Taastrup Station gennem:

- opsætning af taktile skilte
- lysmarkering af rulletrappernes trin
- montering af armlæn på plinte og bænke
- opsætning af bænke med ryglæn samt ståbænke
- opsætning af mønttelefon i lav højde til kørestolsbrugere
- flytning af mødested ved assistancer til et tryggere sted i forhallen
- tilretning af ledelinjerne i forhallen
- kontrastmarkering af alle glaspartier
- bedre belysning ved rulletrapper
- renovering af elevatorerne med ekstra skråtstillet betjeningspanel, ny belysning, ny skridsikker gulvbelægning, installering af tale i elevatorstolen samt lystæppe med rød/grøn markering.

Handicapparkering

Ved Ringsted Station er der gennemført en forlængelse af den eksisterende tunnel, så den går under hele jernbanearealet og over til en ny parkeringsplads, hvor der blandt andet er handicapparkeringspladser.

Anlægget ved tunnelen har desuden betydet etableringen af en ny trappe med forkantsmarkeringer, en ny elevator samt en ny forplads med god belysning og ledelinjer.

Infrastrukturblokken i Ringsted, som indeholder stationsbygninger, herunder parkeringsområder, toiletter og salgskontor, opfylder dermed EU-kravene i henhold til TSI-PRM.

I DSB S-tog har forbindelsen med renovering/ombygning af Nørreport Station etableret nye trappeforkantsmarkeringer på trapperne til/fra S-togsperronen samt ledelinjer på perronen.

Handicaptolletter

Der er etableret nye SMS-betalingshandicaptolletter på Lyngby, Valby og Flintholm stationer.

Renovering af elevatorer:

Sorgenfri – nye taktile trykknapper

Jægersborg – nye taktile trykknapper

Charlottenlund – nye taktile trykknapper

Alle renoveringer er med til at sikre en stabil drift, så kunderne ikke møder elevatorer, som er ude af drift.

Endvidere er der på Malmparken S-togsstation blevet monteret armlæn på siddeplintene.

Elevatorer

Etablering af to elevatorer i Tommerup er afsluttet i 2012.

Træfpunkt og ledelinjer

I foråret 2012 har DSB Øresund etableret træfpunkter på alle kystbaneperroner for personer med behov for hjælp i forbindelse med på- og afstigning af tog. De bliver markeret ved et gult taktilt felt på 90 x 90 cm i lighed med ledelinjesystemet Intactila. Banedanmark fortsætter arbejdet med etablering af ledelinjer frem til de nævnte træfpunkter.

Andet

a. Regeringen og Enhedslisten har i november 2012 med finanslovsaftalen for 2013 afsat 25 mio. kr. til forbedring af tilgængeligheden på togstationer ved etablering af elevatorer og andre initiativer, der øger togtrafikkens tilgængelighed.

DSB har modtaget Bevica Fondens Tilgængelighedspris for 2012 for arbejdet med at indtænke og prioritere god tilgængelighed ved indretning af stationer og tog ved nyanlæg, moderniseringer og renoveringer, ofte i et tæt samarbejde med Banedanmark.

b. Ombudsmandens udførte inspektion af handicaptilgængeligheden i forbindelse med en togrejse fra Vordingborg til Kalundborg via Roskilde den 17. maj 2011.

Ombudsmanden har meddelt DSB og Banedanmark ved opfølgingsrapport af 21. februar 2013, at inspektionssagen er afsluttet.

Artikel 10 – Retten til livet

Deltagerstaterne bekræfter på ny, at ethvert menneske har en naturgiven ret til livet, og skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap effektivt kan nyde denne rettighed på lige fod med andre.

Artikel 11 – Risikosituationer og humanitære nødsituationer

Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til folkeretten, herunder den humanitære folkeret og de internationale menneskerettigheder, træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer, herunder væbnede konflikter, humanitære nødsituationer og naturkatastrofer.

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

I Danmarks strategi for humanitær indsats 2010-2015 er personer med handicap nævnt som en særlig sårbar gruppe, ligesom beskyttelse af de mest sårbare er fremhævet som det vigtigste hensyn i strategien. Endvidere redegøres der for, at personer med psykisk og/eller fysisk funktionsnedsættelse både er udsatte ofre i akutte situationer, men også i langvarige kriser, hvorfor Danmark i sin humanitære udviklingspolitik støtter aktiviteter, som bidrager til en mere værdig levevis i ellers usikre situationer.

Artikel 12 – Lighed for loven

1. Deltagerstaterne bekræfter på ny, at personer med handicap har ret til overalt at blive anerkendt som havende retsevne.
2. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har retlig handleevne på lige fod med andre i alle livets forhold.

3. Deltagerstaterne skal træffe passende foranstaltninger til at give personer med handicap adgang til den støtte, de måtte have behov for til at udøve deres retlige handleevne.
4. Deltagerstaterne skal sikre, at alle foranstaltninger vedrørende udøvelse af retlig handleevne i overensstemmelse med de internationale menneskerettigheder omfatter passende og effektive beskyttelsesmekanismer til at forebygge misbrug. Sådanne mekanismer skal sikre, at foranstaltninger vedrørende udøvelse af retlig handleevne respekterer den enkelte persons rettigheder, vilje og præferencer, er fri for interessekonflikter og utilbørlig påvirkning, står i forhold til og er tilpasset den enkelte persons situation, gælder i kortest mulig tid og gennemgås regelmæssigt af en kompetent, uafhængig og upartisk myndighed eller retslig instans. Beskyttelsesmekanismerne skal stå i forhold til, hvor meget sådanne foranstaltninger indvirker på personens rettigheder og interesser.
5. Med forbehold for bestemmelserne i denne artikel skal deltagerstaterne træffe alle passende og effektive foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har lige ret til at eje eller arve ejendom, til at styre deres egne økonomiske forhold og til at have lige adgang til banklån, realkreditlån og andre former for økonomisk kredit, og skal sikre, at personer med handicap ikke vilkårligt fratages deres ejendom.

Artikel 13 – Adgang til retssystemet

1. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap har effektiv adgang til retssystemet på lige fod med andre, herunder ved tilvejebringelse af procesretlig og alderssvarende tilpasning, for at lette deres mulighed for effektivt at deltage direkte eller indirekte, herunder som vidner, i alle former for retssager, herunder på de efterforskningsmæssige og andre forberedende stadier.
2. Med henblik på at sikre effektiv adgang til retssystemet for personer med handicap skal deltagerstaterne fremme passende uddannelse af personer, der arbejder inden for retssystemet, herunder politi- og fængselspersonale.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret i Ligebehandlingsnævnets Sekretariat (Ankestyrelsen under Social- og Integrationsministeriet):

Ligebehandlingsnævnet har i 2012 behandlet i alt 20 konkrete klagesager, hvor det var klagerens opfattelse, at han eller hun havde været udsat for forskelsbehandling på grund af klagerens handicap. Det er gratis at klage til Ligebehandlingsnævnet. Hvis en

klager ikke får udbetalt en godtgørelse, som Ligebehandlingsnævnet har pålagt en indklaget part at betale, kan klageren gratis få Ligebehandlingsnævnets hjælp til at få sagen ført ved domstolene.

Artikel 14 – Frihed og personlig sikkerhed

1. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap på lige fod med andre:
  - a) har ret til frihed og personlig sikkerhed,
  - b) ikke ulovligt eller vilkårligt berøves deres frihed, og at enhver frihedsberøvelse følger lovens forskrifter, samt at eksistensen af et handicap i intet tilfælde kan berettige til frihedsberøvelse.
2. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap ved en eventuel frihedsberøvelse i forbindelse med en proces på lige fod med andre har krav på garantier i overensstemmelse med de internationale menneskerettigheder og skal behandles under overholdelse af denne konventions målsætninger og principper, herunder ved en rimelig tilpasning.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Lov om kriminalpræventive sociale indsatser skal sikre mere effektiv kriminalitetsforebyggelse

Folketinget har den 14. maj 2013 vedtaget forslag til lov om ændring af social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Kriminalpræventive sociale indsatser). Lovforslaget (L 160) blev fremsat den 27. februar 2013. Lovforslaget bidrager til en mere effektiv kriminalitetsforebyggelse over for børn og unge, herunder børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne, ved at give mulighed for at etablere en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution, og ved at der indføres nye indgrebsmuligheder over for personer, der er anbragt i socialt regi på en boform i henhold til en strafferetlig afgørelse. De nye indgrebsmuligheder giver bl.a. mulighed for at indskrænke adgangen til internet og telefon for domfældte udviklingshæmmede, der er i risiko for at begå ny kriminalitet. Med lovændringen er § 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område om kommunalbestyrelsens særlige tilsyn efter denne bestemmelse præciseret i forhold til tilsynets kriminalpræventive formål, og at bestemmelsen omfatter den personkreds, som skal undergives tilsyn i henhold til en strafferetlig afgørelse. Lovændringen skal ses som led i regeringens bestræbelser på at forebygge, at anbragte personer med psykiske funktionsnedsættelser begår ny kriminalitet. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 2013.

Artikel 15 – Frihed for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

1. Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. I særdeleshed må ingen uden sit frit afgivne samtykke underkastes medicinske eller videnskabelige eksperimenter.
2. Deltagerstaterne skal træffe alle effektive lovgivningsmæssige, administrative, retlige eller andre forebyggende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre ikke underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Artikel 16 – Frihed for udnyttelse, vold og misbrug

1. Deltagerstaterne skal træffe alle passende lovgivningsmæssige, administrative, sociale, uddannelsesmæssige og andre foranstaltninger til at beskytte personer med handicap mod enhver form for udnyttelse, vold og misbrug, herunder som følge af køn, både i og uden for hjemmet.
2. Deltagerstaterne skal ligeledes træffe alle passende foranstaltninger til at forebygge enhver form for udnyttelse, vold og misbrug ved bl.a. at sikre passende former for køns- og alderssvarende bistand og støtte til personer med handicap og deres familie og omsorgspersoner, herunder ved tilvejebringelse af information og uddannelse om, hvordan udnyttelse, vold og misbrug kan undgås, opdages og indberettes. Deltagerstaterne skal sikre, at beskyttelsesforanstaltninger er alders-, køns- og handicapsvarende.
3. Med henblik på at forebygge forekomsten af enhver form for udnyttelse, vold og misbrug skal deltagerstaterne sikre, at uafhængige myndigheder effektivt fører tilsyn med alle tilbud og ordninger, der er beregnet til personer med handicap.
4. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at fremme fysisk, kognitiv og psykisk helbredelse, rehabilitering og resocialisering af personer med handicap, der bliver ofre for enhver form for udnyttelse, vold eller misbrug, herunder ved tilvejebringelse af beskyttelsesforanstaltninger. En sådan helbredelse og resocialisering skal finde sted i omgivelser, der fremmer den enkeltes helbred, vel-

færd, selvrespekt, værdighed og selvbestemmelse og tager hensyn til køns- og aldersbestemte behov.

5. Deltagerstaterne skal gennemføre effektiv lovgivning og effektive politikker, herunder lovgivning og politikker med fokus på kvinder og børn, for at sikre, at udnyttelse, vold og misbrug rettet mod personer med handicap opdages, efterforskes og, hvor det er hensigtsmæssigt, underkastes retsforfølgning.

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Justitsministeren fremsatte den 6. februar 2013 et lovforslag om ændring af straffelovens regler om seksualforbrydelser (L 141). Det foreslås heri bl.a., at strafbestemmelsen vedrørende samleje ved udnyttelse af en persons mentale retardering (kan omfatte personer med psykisk funktionsnedsættelse) eller med en person, der befinder sig i en tilstand, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (kan omfatte personer med fysisk funktionsnedsættelse), også skal omfatte forhold inden for ægteskab. I dag omfatter denne strafbestemmelse alene forhold uden for ægteskab.

Artikel 17 – Beskyttelse af personlig integritet

Enhver person med handicap har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Artikel 18 – Retten til at færdes frit og til statsborgerskab

1. Deltagerstaterne skal anerkende retten for personer med handicap til at færdes frit og frit at vælge deres opholdssted samt til statsborgerskab på lige fod med andre, herunder ved at sikre, at personer med handicap:
  - a) har ret til at erhverve og skifte statsborgerskab og ikke vilkårligt eller på grund af handicap fratages deres statsborgerskab,
  - b) ikke på grund af handicap fratages deres mulighed for at erhverve, besidde og anvende dokumentation for deres statsborgerskab eller andre identitetspapirer eller for at anvende relevante procedurer som indvandringsprocedurer, der måtte være nødvendige for at lette udøvelsen af retten til at færdes frit,
  - c) har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder deres eget,

d) ikke vilkårligt eller på grund af handicap berøves retten til at indrejse i deres eget land.

2. Børn med handicap skal registreres umiddelbart efter fødslen og skal fra fødslen have ret til et navn, ret til at opnå et statsborgerskab og, så vidt muligt, ret til at kende og blive passet af deres forældre.

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Justitsministeriets notat af 5. marts 2012 om Danmarks forpligtelser på udlændinge- og statsborgerretsområdet indeholder under pkt. 4.5 et selvstændigt afsnit om FN's handicapkonvention. Notatet er sendt til Folketingets Indfødsretsudvalg ved brev af 9. marts 2012 og er tilgængeligt på Folketingets hjemmeside (Alm. del – bilag 45 (folketingsåret 2011-2012)).

I det tidligere Integrationsministeriums brev af 20. april 2011, som er omtalt under pkt. 4.5 i notatet af 5. marts 2012, er det bl.a. anført, at ansøgere med PTSD (posttraumatisk stress syndrom) og andre ansøgere med langvarige funktionsnedsættelser som led i et afslag på indfødsret vil blive givet vejledning om muligheden for at få deres sag behandlet på ny, hvis de indsender bevis for, at de har deltaget i danskundervisning samt dokumentation for, at de har forsøgt at tage en prøve i dansk samt indfødsretsprøven.

Det kan i tilknytning hertil oplyses, at Justitsministeriet ved brev af 12. oktober 2012 til Folketingets Indfødsretsudvalg har tilkendegivet, at Integrationsministeriet (nu Justitsministeriet) ved meddelelse af afslag på indfødsret siden april 2011 havde givet vejledning om muligheden for at indsende dokumentation for danskundervisning mv. til ansøgere, der lider af PTSD. Justitsministeriet oplyste samtidig, at ministeriet imidlertid var blevet opmærksom på, at andre ansøgere ikke havde modtaget en tilsvarende vejledning.

På den baggrund iværksatte Justitsministeriet, at andre ansøgere, der i forbindelse med afslag på indfødsret vil kunne anses for at have en langvarig funktionsnedsættelse, fremover modtager vejledning om, at ministeriet vil være indstillet på at behandle deres ansøgning på ny, hvis de pågældende indsender bevis for, at de har deltaget i danskundervisning og dokumentation for, at de har forsøgt at tage en prøve i dansk samt indfødsretsprøven.

Justitsministeriet er endvidere i gang med at fremfinde de sager, hvor ansøgere, der vil kunne anses for at have en langvarig funktionsnedsættelse, siden april 2011 burde have modtaget vejledning om muligheden for at indsende dokumentation for danskundervisning mv., med henblik på at der gives de pågældende ansøgere denne vejledning.

På hjemmesiden www.nyidanmark.dk findes desuden vejledning om, at ansøgere, der vil kunne anses for at have en langvarig funktionsnedsættelse, vil kunne få deres ansøgning om indfødsret behandlet på ny, hvis de pågældende indsender bevis for, at de har deltaget i danskundervisning samt dokumentation for, at de har forsøgt at tage en prøve i dansk samt indfødsretsprøven.

Det fremgår herudover af regeringsgrundlaget, at regeringen vil gennemføre en række initiativer på indfødsretsområdet.

Det følger bl.a. af regeringsgrundlaget, at PTSD igen skal være en selvstændig dispensationsmulighed fra de generelle krav i forbindelse med en ansøgning om dansk indfødsret ved naturalisation.

Udmøntningen af initiativerne skal bl.a. ske ved en ny indfødsretsaf tale. Denne aftale er endnu ikke færdigforhandlet.

Artikel 19 – Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Deltagerstaterne anerkender, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet, herunder ved at sikre:

- a) at personer med handicap har mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo, på lige fod med andre og ikke er forpligtet til at leve i en bestemt boform,
- b) at personer med handicap har adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet og på boligområdet samt andre lokale støttetilbud, herunder den nødvendige personlige bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfundet samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse af samfundet,

- c) at samfundets tilbud og faciliteter til den almene befolkning er tilgængelige for personer med handicap på lige fod med andre og tager hensyn til deres behov.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Miljøministeriet er ved at udarbejde Danmarks første nationale friluftspolitik, og i den forbindelse har Danske Handicaporganisationer, netværket Design for Alle samt God Adgang bidraget ved udarbejdelsen af bud på otte friluftspolitiske pejlemærker. Handicaporganisationerne bidrager også i det videre arbejde med at finde frem til konkrete initiativer, der kan virkeliggøre pejlemærkerne. Dette sker gennem deltagelse i de to arbejdende netværk: "Friluftsliv for alle" og "Vores byer skal indbyde til friluftsliv".

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Lettere at være frivillig

Det fremgår af regeringsgrundlaget, at regeringen vil tage initiativ til, at det bliver lettere at være frivillig i Danmark. For at opfylde dette mål er der i 2012 gennemført en høringsproces, hvor frivillige foreninger, aktive frivillige og kommuner kunne komme med input, som er opsamlet i en rapport. Af rapporten fremgår det blandt andet, at regler på beskæftigelsesområdet omhandlende begrænsede muligheder for at yde frivilligt arbejde for borgere på overførselsindkomster anses som værende en væsentlig barriere for frivilligt arbejde. Andre barrierer, som nævnes, er uklarhed om arbejdsmiljøregler samt uklarhed om forsikringsforhold for frivillige, som ikke er engageret i en forening. Rapporten danner afsæt for en igangværende proces med involvering af de relevante ressortministerier, som skal føre til konkrete bud på, hvordan det skal blive lettere at være frivillig i Danmark (medio 2013).

Regeringens udvalg om psykiatri

Regeringen prioriterer det samlede psykiatriske område højt og nedsatte derfor i foråret 2012 et psykiatriudvalg, der skal komme med anbefalinger til, hvordan behandlingen af mennesker med psykiske lidelser skal tilrettelægges og gennemføres bedst muligt. I arbejdet ses der blandt andet på kapaciteten i psykiatrien samt på de eksisterende tilbud og indsatser. Udvalgets afrapportering skete i andet halvår af 2013.

Initiativer forankret under Socialstyrelsen:

Ledsagelse til børn og unge mellem 12-18 år

I 2012 trådte lovændringen vedr. ledsagelse til børn og unge mellem 12-18 år i kraft (§ 45 i Lov om Social Service), hvorved ledsageordningen kom til at omfatte også børn og unge mellem 12-15 år. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til børn og unge mellem 12-18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Formålet med ordningen er at øge barnets eller den unges selvstændighed, valgfrihed og ansvar for egen tilværelse samt give mulighed for aktiviteter uden for hjemmet, uden mor og far skal med. Med henblik på at udbrede ordningen og kendskabet til ordningen hos kommuner og borgere er der i 2012 udgivet og distribueret to informationspjecer til hhv. kommunale sagsbehandlere og børn, unge og forældre om ordningen. Pjecerne følges op af yderligere initiativer i 2013 (informationsmøder samt evaluering af lovændringen).

Metodeudbredelsesprogram på børne- og ungeområdet

Som led i en samlet forebyggelsesstrategi er der af satspuljepartierne afsat 10 mio. kr. årligt i perioden 2012-2015 til at understøtte kommunerne i at blive bedre til at opdage problemer og sætte tidligt ind med målrettede familieindsatser i barnets nærmiljø.

På den baggrund er der igangsat et metodeudbredelsesprogram på børne- og ungeområdet med det formål at nå ud til kommuner, regioner, private leverandører mv. med viden om dokumenterede virksomme familieindsatser samt at tilbyde bistand til implementering og vedligeholdelse af indsatsen lokalt, herunder dokumentation af indsatsen. Den primære målgruppe for programmet er udsatte børn og unge, der mistrives. Dette kan bl.a. komme til udtryk ved udad- eller indadrettede adfærd, psykiske problemer, få eller ingen positive sociale relationer, vanskeligheder og underpræstationer i skolen, kriminelle handlinger eller misbrug.

Specifikt er det i 2012 besluttet, at målgruppen af børn med ADHD skal være inkluderet i metodeudbredelsesprogrammet. I 2013 vil der bl.a. være fokus på udbredelsen og dokumentationen af programmerne DUÅ, PMTO, MST, MTFC og MultifunC, hvor også ADHD-målgruppen søges tydeliggjort, ligesom det som led i indsatsen skal afklares, hvilke nye indsatser der skal understøttes via metodeudbredelsesprogrammet.

Undervisningspakke om medborgerskab

Social- og Integrationsministeriet har via satspuljemidler udviklet en undervisningspakke om emnet medborgerskab i samarbejde med en række uddannelsesinstitutioner. Undervisningspakken skal bidrage til, at personer med kognitive funktionsnedsættelser får mulighed for at tilegne sig viden om egne rettigheder og muligheder for at udøve dem i praksis. Undervisningspakken henvender sig til undervisere, pædagoger og andre, der varetager opgaver i forhold til undervisning af unge og voksne med kognitive funktionsnedsættelser på STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse), VSU (voksen-specialskoler), værksteder, højskoler mv. Undervisningspakken, som kan downloades fra Socialstyrelsens hjemmeside, består af undervisningsvejledning og program med

tilhørende undervisningsmateriale, der er opbygget efter de fire temaer: individ og rettigheder, aktiv samfundsborger, en del af samfundslivet samt demokrati og indflydelse.

Artikel 20 – Personlig mobilitet

Deltagerstaterne skal træffe effektive foranstaltninger til at sikre personer med handicap personlig mobilitet med størst mulig uafhængighed, herunder ved:

- a) at lette den personlige mobilitet for personer med handicap på en måde og på et tidspunkt efter deres eget valg og til en overkommelig pris,
- b) at lette adgangen for personer med handicap til mobilitetshjælpemidler, udstyr, hjælpemiddelteknologi af god kvalitet og forskellige former for kvalificerede bistands- og formidlingspersoner, herunder ved at stille disse til rådighed til en overkommelig pris,
- c) at sørge for undervisning i mobilitetsfærdigheder til personer med handicap og til specialiserede faggrupper, der arbejder med personer med handicap,
- d) at tilskynde producenter af mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi til at tage hensyn til alle aspekter af mobilitet for personer med handicap.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Transportministeriet har i 2012 over for trafiksselskaberne henstillet til, at priserne for individuel handicapkørsel ikke må være væsentlig højere end priserne for almindelig rutekørsel.

Ledsagerordningen

Aftalerne mellem Danske Handicaporganisationer og Dansk Blindesamfund vedrørende ledsagerordningen er blevet fornyet og udvidet til at omfatte 2 aftaler nu omfattende DSB, Arriva tog, Metroselskabet, DSB Øresund og Trafiksselskaberne i Danmark. Samarbejdet vedrører overdragelsen af kompetencen til visitering og udstedelse af ledsagerkort, der giver ihændeleveren ret til køb af ledsagerbillet hos selskaberne. Aftalen trådte i kraft den 1. september 2012 og omfatter ikke flextrafik eller lignende ordninger, hvor borgeren er visiteret.

Artikel 21 – Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information

Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap kan udøve deres ret til ytrings- og meningsfrihed, herunder frihed til at søge, modtage og meddele oplysninger og tanker på lige fod med andre og ved alle former for kommunikation efter eget valg som defineret i konventionens artikel 2, herunder ved:

- a) at information til den brede offentlighed gives til personer med handicap i tilgængelige formater og ved hjælp af teknologi, der er passende for forskellige typer af handicap, inden for en rimelig tid og uden yderligere omkostninger,
- b) at acceptere og gøre det lettere for personer med handicap at bruge tegnsprog, punktskrift, forstørrende og alternativ kommunikation og alle andre tilgængelige kommunikationsmidler, -måder og -formater efter eget valg i samspillet med det offentlige,
- c) at opfordre private udbydere af tjenesteydelser til den brede offentlighed, herunder via internettet, til at levere information og ydelser i formater, der er tilgængelige og anvendelige for personer med handicap,
- d) at tilskynde massemedierne, herunder udbydere af information via internettet, til at gøre deres ydelser tilgængelige for personer med handicap,
- e) at anerkende og fremme anvendelsen af tegnsprog.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret under Socialstyrelsen:

Revidering af pjeces målrettet forældre til børn og unge med handicap

Socialstyrelsen har i 2012 foretaget revidering af pjecen "Forældre til et barn med handicap. Guide til hjælp og støtte", som er målrettet forældre, der enten venter eller har et barn med handicap. Pjecen skal understøtte samarbejdet mellem kommune og forældre, idet den er et redskab til at informere især nye forældre om muligheder for hjælp og støtte samt om, hvor der kan hentes mere viden. I pjecen er en gennemgang af de vigtigste tilbud om hjælp og støtte fra forskellige sektorer – dog med fokus på socialområdet.

Pjecen er udsendt til alle landets kommuner, interesseorganisationer og andre relevante aktører i januar måned 2013.

Artikel 22 – Respekt for privatlivet

1. Ingen person med handicap må uanset bopæl eller boform udsættes for vilkårlig eller ulovlig indblanding i sit privatliv eller familieliv, sit hjem eller sin brevveksling eller andre former for kommunikation, eller for ulovlige angreb på sin ære og sit omdømme. Personer med handicap har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller sådanne angreb.
2. Deltagerstaterne skal sørge for fortrolig behandling af personlige, helbredsmæssige og rehabiliteringsmæssige oplysninger om personer med handicap på lige fod med andre.

Artikel 23 – Respekt for hjemmet og familien

1. Deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at afskaffe diskrimination af personer med handicap i alle forhold vedrørende ægteskab, familieliv, forældreskab og personlige forhold på lige fod med andre med henblik på at sikre:
  - a) anerkendelse af retten for alle personer med handicap i den giftefærdige alder til at indgå ægteskab og stifte familie på basis af de kommende ægtefællers frie og uforbeholdne samtykke,
  - b) anerkendelse af retten for personer med handicap til frit og under ansvar at bestemme antallet af deres børn og intervallerne mellem dem og til at få adgang til alderssvarende oplysninger samt undervisning om forplantning og familieplanlægning, samt at der sørges for de nødvendige midler til, at de kan udøve disse rettigheder,
  - c) at personer med handicap, herunder børn, bevarer deres fertilitet på lige fod med andre.
2. Deltagerstaterne skal sikre de rettigheder og det ansvar, som hhv. tilkommer og påhviler personer med handicap, med hensyn til værgemål, formynderskab, adoption af børn og lignende retsbegreber, såfremt disse retsbegreber findes i national lovgivning, dog således at barnets tarv altid er af altafgørende betydning. Deltagerstaterne skal yde passende bistand til personer med handicap ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn.

3. Deltagerstaterne skal sikre, at børn med handicap har lige rettigheder med hensyn til familieliv. Med henblik på at virkeliggøre disse rettigheder og forebygge, at børn med handicap skjules, forlades, vanrøgtes eller isoleres, forpligter deltagerstaterne sig til at give tidlige og omfattende oplysninger, tilbud og støtte til børn med handicap og deres familie.
4. Deltagerstaterne skal sikre, at et barn ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtagen når kompetente myndigheder, hvis afgørelser er undergivet retlig prøvelse, i overensstemmelse med gældende lov og praksis bestemmer, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. Et barn må under ingen omstændigheder adskilles fra sine forældre på grund af, at enten barnet eller den ene eller begge forældre har et handicap.
5. Deltagerstaterne skal, hvis den nærmeste familie ikke er i stand til at passe et barn med handicap, udfolde alle bestræbelser på at tilvejebringe alternativ pasning hos den fjernere familie eller, hvis dette ikke lykkes, i samfundet i familielignende omgivelser.

Artikel 24 – Uddannelse

1. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til uddannelse. Med henblik på at virkeliggøre denne ret uden diskrimination og på grundlag af lige muligheder skal deltagerstaterne sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring, der tager sigte på:
  - a) at opnå menneskets fulde personlige udvikling og erkendelse af dets værdighed og selvværd samt at styrke respekten for menneskerettigheder, grundlæggende frihedsrettigheder og den menneskelige mangfoldighed,
  - b) at personer med handicap udvikler deres personlighed, evner og kreativitet såvel som deres psykiske og fysiske formåen fuldt ud,
  - c) at gøre det muligt for personer med handicap effektivt at deltage i et frit samfund.
2. Ved virkeliggørelsen af denne rettighed skal deltagerstaterne sikre:

- a) at personer med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, og at børn med handicap ikke udelukkes fra gratis og obligatorisk grundskoleundervisning eller fra undervisning på mellemtrin på grund af handicap,
  - b) at personer med handicap har adgang til en inkluderende og gratis grundskoleundervisning og undervisning på mellemtrin af høj kvalitet på lige fod med andre i det samfund, hvor de bor,
  - c) at der foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov,
  - d) at personer med handicap får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette deres effektive uddannelse,
  - e) at der ydes effektive individuelle støtteforanstaltninger i omgivelser, der giver størst mulig akademisk og social udvikling i overensstemmelse med målet om fuld inkludering.
3. Deltagerstagerne skal gøre det muligt for personer med handicap at lære livs- og socialt udviklende færdigheder for at lette deres fulde deltagelse i uddannelse og som medlemmer af samfundet på lige fod med andre. Med henblik herpå skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger, herunder:
- a) fremme indlæringen af punktskrift, alternative skriftformer, forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater samt orienterings- og mobilitetsfærdigheder og fremme støtte fra ligestillede og mentorer,
  - b) fremme indlæringen af tegnsprog samt fremme døvesamfundets sproglige identitet,
  - c) sikre, at undervisningen af blinde, døve eller døvblinde personer, i særdeleshed børn, gives på det sprog og de kommunikationsmåder og med de kommunikationsmidler, som er mest passende for den enkelte, og i omgivelser, der giver størst mulig boglig og social udvikling.
4. Som bidrag til at sikre virkeliggørelsen af denne ret skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at beskæftige lærere, herunder lærere med handicap, som har kompetence i tegnsprog og/eller punktskrift, og til at uddanne fagfolk og personale, som arbejder på alle niveauer i uddannelsessystemet. Denne uddan-

nelse skal omfatte handicapbevidsthed og anvendelse af passende forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater samt undervisningsmetoder og -materialer til støtte for personer med handicap.

5. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelser, erhvervsuddannelser, voksenundervisning og livslang læring uden diskrimination og på lige fod med andre. Med henblik herpå skal deltagerstaterne sikre, at der sørges for en rimelig tilpasning til personer med handicap.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Initiativer forankret i søværnet:

Søværnets Specialskole har i forbindelse med, at en medarbejder har pådraget sig et handicap, ansat denne i et fleksjob og tilhjulpet, at denne er påbegyndt efteruddannelse.

Ministeriet for Børn og Undervisning har oplyst følgende:

Status på inklusionsindsatsen i folkeskolen

Den senest offentliggjorte statistik for specialundervisning tyder på, at der for skoleåret 2011/12 er sket et mindre fald i det antal elever, som bliver henvist til specialklasser og -skoler, og at kommunerne dermed har vendt udviklingen til øget inklusion.

De indsamlede data for skoleåret 2011/12 viser således, at 31.229 elever gik i segregerede tilbud (specialklasser, specialskoler og dagbehandlingstilbud), svarende til 5,4 pct. Året før var tallet 5,8 pct. Til sammenligning var andelen i 1998/99 på 3,9 pct.

Aftalen om kommunernes økonomi for 2013

Regeringen og KL har i aftalen om kommunernes økonomi for 2013 aftalt, at en succesfuld omstilling til inklusion kan måles på andelen af elever, der inkluderes i den almindelige undervisning, samt elevernes faglighed og trivsel, og der er aftalt følgende konkrete mål inden for de tre områder:

- Andelen af elever, der inkluderes i den almindelige undervisning, skal øges til 96 pct. frem mod 2015.
- Andelen af elever, der får 2 eller derunder i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve, skal nedbringes.
- Elevernes trivsel skal fastholdes.

Det er endvidere aftalt, at der skal ske en årlig afrapportering på kommunernes omstilling til øget inklusion, og at der gennemføres en tilbagevendende repræsentativ undersøgelse i 12 udvalgte kommuner. Parterne vil i den forbindelse have fokus på kompetencer, inklusionsfremmende styringsmodeller og opbakning til inklusion.

Aftalen om kommunernes økonomi for 2013 indeholder endvidere en aftale om etablering af et rådgivningsteam (Inklusionsudvikling) og et nationalt ressourcecenter for specialundervisning og inklusion (ReIS)

Afrapportering af kommunernes inklusionsindsats

Undersøgelsen er iværksat, og den årlige afrapportering vil omfatte opfølgning på målsætningerne for inklusion og fokuspunkterne om kompetencer, inklusionsfremmende styringsmodeller og opbakning til inklusion. Afrapporteringen bygger derfor både på data fra den sædvanlige statistikindsamling og resultater fra den repræsentative undersøgelse i 12 udvalgte kommuner.

Den årlige afrapportering skal foreligge umiddelbart før de årlige kommuneforhandlinger og første gang i maj 2013.

De årlige repræsentative undersøgelser gennemføres i perioden 2013-2015 og afsluttes med en analyse af udviklingen i samme periode. Undersøgelsen skal belyse mulige sammenhænge mellem kommunernes indsatser i forhold til inklusion og graden af succesfuld målopfyldelse i forhold til målsætningerne i ØA13.

Inklusionsudvikling

Den udgående enhed Inklusionsudvikling under Ministeriet for Børn og Undervisning skal understøtte kommunernes omstilling til øget inklusion på dagtilbuds-, skole- og fritidstilbudsområdet.

Inklusionsudvikling skal samtidig sikre, at omstillingen sker fagligt forsvarligt på baggrund af forskningsbaseret viden og et kompetenceløft af pædagoger og lærere. Enheden arbejder for, at skoler skaber inkluderende læringsrum, hvor alle børn trives og opnår højt fagligt udbytte gennem aktiv deltagelse i fællesskabet.

Inklusionsudvikling indgår længerevarende og forpligtende samarbejder med i alt 20 kommuner.

Derudover igangsættes en landsdækkende indsats for alle landets kommuner, som består af blandt andet inspiration, rådgivning og erfaringsudveksling. I den landsdækkende indsats prioriteres indsatser, der kan nå så bredt ud som muligt.

Inklusionsudvikling arbejder tæt sammen med Ressourcecenter for Inklusion og Specialundervisning.

Ressourcecenter for Inklusion og Specialundervisning

Ressourcecenter for Inklusion og Specialundervisnings primære rolle er at skabe et bindeled mellem forskning og praksis.

Ressourcecentret understøtter indsatsen over for elever med faglige problemer gennem centrets tre overordnede indsatsområder, som er:

- At skabe overblik over eksisterende viden om inklusion og specialundervisning ved at etablere en national indgang til viden.
- At anvendeliggøre eksisterende viden og stille denne viden til rådighed for kompetencecentre, lærerteams, ressourcepersoner, skoleledere og kommunale konsulenter på området. Dette skal understøtte lærere/pædagoger i deres arbejde med at skabe inkluderende læringsmiljøer og kvalificeret specialundervisning i folkeskolen.
- At udvikle ny viden om inkluderende læringsmiljøer og -metoder samt skabe viden om kvalificeret specialundervisning – eksempelvis i form af forskningsbaserede udviklingsprojekter.

Strategien og arbejdsprogrammet for ressourcecentret tager udgangspunkt i anbefalinger fra 18 forskere og praktikere fra ministeriets praksis- og videnspanel om, hvilke områder som er centrale for inklusion og specialundervisning i folkeskolen, og der er afsat 29 millioner kroner til projekter, som skal skabe mere viden om området.

Der igangsættes blandt andet følgende større projekter:

- Program om elevers inklusion og udvikling (herunder panel med 8.000 elever i 5. og 7. klasse) (12,5 mio. kr.)
- Udvikling og afprøvning af mestringsstrategiforløb for elever (1 mio. kr.)
- Udvikling og afprøvning af opkvalificeringsforløb af lærere (3 mio. kr.)

- Udvikling af eksemplariske undervisningsforløb med fokus på undervisningsdifferentiering og elever med særlige behov (1,5 mio. kr.)
- Inklusion i fagundervisningen (3 mio. kr.)
- Elevernes roller i det inkluderende skolemiljø (1,5 mio. kr.)
- Ph.d.-projekt om samarbejde mellem specialtilbud og almindelige folkeskoler (2 mio. kr.)
- Ph.d.-projekt om evaluering af inklusionsprojekter (2 mio. kr.)
- Kortlægning af større kommunale udviklingsprojekter (0,5 mio. kr.)
- Kvaliteten på specialskoler (2,25 mio. kr.).

Nye inklusionstilskud på det frie skoleområde

Den 21. december 2012 vedtog Folketinget lov nr. 1350 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler mv. samt lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), (Tilskud til inklusion af elever med særlige behov på frie skoler mv.). Loven indfører nye tilskudsregler for inklusion af elever med særlige behov, idet der fra skoleåret 2013-14 gælder samme specialundervisningsbegreb på de frie skoler som i folkeskolen.

Ministeriet for Børn og Undervisning arbejder videre med at kortlægge grundlaget for tilskudsordninger for specialundervisning på frie grundskoler og på efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler, samt for tilskud til inklusion og specialundervisning på frie kostskoler med et samlet særligt undervisningstilbud. Kortlægningerne forventes at kunne danne grundlag for lovforslag i folketingssamlingen 2014-15.

Udvikling af ny ordblindetest

Forskning peger på, at det er vigtigt, at børn, der har risiko for at udvikle læsevanskeligheder, identificeres tidligt, så de kan få støtte og forblive inkluderede i den almindelige undervisning. Den mest sikre måde at afklare, om der er tale om ordblindhed på, er ved testning. Der er allerede test til rådighed for skolerne, bl.a. har Videnscenter for Handicap, Hjælpemidler og Socialpsykiatri (ViHS) udviklet en test i 2007, som kan anvendes fra 3. klasse, og som er stillet gratis til rådighed for skolerne. Center for Læseforskning har igangsat et udviklingsarbejde, som skal medvirke til, at elever med ordblindhed og andre læsevanskeligheder bliver identificeret tidligt. Testen er rettet både mod elever med dansk som modersmål og elever med dansk som andetsprog.

Ministeriet for Børn og Undervisning har desuden indgået samarbejde med Center for Læseforskning om udvikling af en ny test, der skal kunne identificere elever med ordblindhed på tværs af uddannelser – fra grundskolens mellemtrin over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser.

Talblindetest

Færdigheder i dansk og matematik er grundlag for læring i alle fag. Der skal så tidligt som muligt sættes målrettet ind i forhold til regnevanskeligheder, med henblik på at elever med talblindhed får støtte og dermed kan forblive inkluderet i den almindelige undervisning. Ministeriet for Børn og Undervisning udvikler derfor en test af talblindhed i indskolingen. I tillæg hertil udvikles elektroniske vejledninger til den opfølgende indsats for talblinde elever i hele skoleforløbet.

Digitale læremidler til undervisningsdifferentiering

Ministeriet for Børn og Undervisning støtter tre udviklingsprojekter, der fokuserer på metoder til at inkludere eksempelvis børn med ordblindhed og børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser.

De tre projekter:

- Projekt ”i-DIDAKT” retter sig mod elever med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Udvikling af en toolbox, som kan anvendes og sammensættes afhængigt af den enkelte klasses, elevs, lærers eller forælders behov i forhold til inklusion. Projektet afsluttes i 2015.
- Projekt ”Kompenserende it-hjælpe midler i grundskolen” skal blandt andet se på tildeling af it-rygsække og undersøge, hvilken effekt brug af it-hjælpe midler har på læsesvage elevers fortsatte læse- og sprogudvikling. Projektet afsluttes i 2016.
- ”Tidlig læseindlæring” er et projekt, som vil udvikle og afprøve et iPad-baseret redskab til understøttelse af tidlig læsetilgængelse og undervisningsdifferentiering i 0. klasse. Projektet afsluttes i 2014.

Derudover er der også i forbindelse med udmøntningen af puljen til digitale læremidler fokus på, hvordan digitale læremidler i højere grad kan understøtte muligheden for inklusion og undervisningsdifferentiering. Puljen er et led i regeringen og KL's satsning på øget anvendelse af it i folkeskolen og administreres af Ministeriet for Børn og Undervisning.

Undersøgelse af kvaliteten på specialskoler

Ministeriet for Børn og Undervisning har igangsat et udviklingsprojekt, som skal styrke kvaliteten af undervisningen på specialskolerne. Projektet vil undersøge den eksisterende undervisning på specialskolerne og udvikle et redskab til kvalitetsvurdering af

undervisningen samt udpege gode eksempler på kvalitet i undervisningen på specialskolerne. Projektet udføres af Aarhus Universitet i samarbejde med SFI og er igangsat i 1. kvartal 2013 og afsluttes december 2013.

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU)

Folketinget vedtog ved lov nr. 468 af 29. maj 2012 Forslag til lov om ændring af lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (Ændring af revisionsklausul), så loven skal tages op til revision i folketingsåret 2012-13 frem for i folketingsåret 2011-12. Udsættelsen var begrundet i hensynet til at sikre et tilstrækkeligt og fyldestgørende analyse- og erfaringsgrundlag til at vurdere behovet for en eventuel justering af uddannelsens rammer og indhold.

Ministeriet for Børn og Undervisning igangsatte i samarbejde med Finansministeriet en ny evaluering af uddannelsen. Der er set nærmere på lovens formål og målgruppe, om midlerne anvendes hensigtsmæssigt, om der er uhensigtsmæssige bindinger i lovgrundlaget, og om reglerne på de tilgrænsende områder kan harmoniseres med henblik på at forenkle administration og borgeradgang. Evalueringen viser bl.a. følgende:

A. Få STU-elever kommer i videre uddannelse eller beskæftigelse

18 pct. af de unge, som gennemfører en STU, kommer efterfølgende i ordinær uddannelse eller beskæftigelse på særlige vilkår. 82 pct. fortsætter i samme aktivitets- og samværstilbud, plejetilbud mv., som de var i, før de påbegyndte STU. Fra-faldet på STU er ca. 40 pct., hvoraf 14,5 pct. skifter til en anden uddannelse. Praktikere vurderer, at uddannelsen kan give beskæftigelse til flere end i dag, hvis mikset mellem uddannelse og praktik i højere grad end i dag kan tilpasses den enkeltes behov.

B. Styringsmulighederne af STU er begrænsede

STU består af individuelt tilrettelagte forløb med løbende optag, hvor eleverne selv kan bestemme uddannelsespauser mv. Dette vanskeliggør kommunernes mulighed for at prioritere og sikre en hensigtsmæssig tilrettelæggelse og ressourceanvendelse. Samtidig er reglerne ift. visitation, afklaringsforløb og praktik mv. ufleksible.

C. Udgifterne til STU er højere end forudsat og er steget markant

Fra 2008 til 2012 er udgifterne til STU steget med ca. 200 mio. kr. til ca. 1.050 mio. kr. STU var forudsat at koste ca. 955 mio. kr. årligt.

D. Høje enhedsudgifter.

Enhedsudgiften til en STU-elev udgør i gennemsnit ca. 279.000 kr. om året, mod det forudsatte på 254.000 kr. De dyreste STU-forløb koster over 2 mio. kr. om året.

Forslag til Lov om ændring af lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (Justering af uddannelsens rammer) blev fremsat ultimo april 2013.

Smidige overgange

Som opfølgning på arbejdsgruppen om smidige overgange mellem uddannelser og mellem uddannelser og arbejdsmarked afholdt børne- og undervisningsministeren den 23. oktober 2012 et dialogmøde med interessenter på uddannelses- og handicapområdet med henblik på at præsentere konkrete initiativer og drøfte sine visioner for mere smidige overgange.

Ministeriet for Børn og Undervisning har siden fulgt op med en række konkrete initiativer, også i forhold til de videregående uddannelser, idet ministeriets Kvalitets- og Tilsynsstyrelse efter aftale med Uddannelsesministeriet drifter den specialpædagogiske støtteordning på de videregående uddannelser.

Frist for institutionernes sagsbehandlingstid

Ved ændring af bekendtgørelserne om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser og om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (bekendtgørelse nr. 1284 og 1285 af 17. december 2012) blev der indført bestemmelser om uddannelsesinstitutionernes frist for behandling af elever og studerendes ansøgninger om specialpædagogisk støtte. Fristen er fastsat til 14 dage.

De uddannelsessøgende kan tage hjælpemidler med sig til anden uddannelse

Ved ovennævnte bekendtgørelsesændringer blev der indsat bestemmelser om, at hjælpemidler tildelt i forhold til én uddannelse følger eleven/den studerende til anden uddannelse.

Hjælpemiddelberedskab på ungdomsuddannelserne

Pr. 1. januar 2013 blev der etableret et hjælpemiddelberedskab på alle landets ungdomsuddannelsesinstitutioner, således at elever med ordblindhed, hvis vanskeligheder først afdækkes kort før eller efter uddannelsens start, kan få øjeblikkelig hjælp og have denne stillet til rådighed, mens deres formelle ansøgning om specialpædagogisk støtte behandles.

Netværkskonference

Ministeriet for Børn og Undervisning var sammen med Beskæftigelsesministeriet værter ved konferencen "Hvordan kommer flere unge med funktionsnedsættelse i job og uddannelse? – Fokus på brobygning imellem uddannelses- og beskæftigelsessektoren" i februar 2012.

Formålet med konferencen var at give vejledere fra hhv. uddannelses- og beskæftigelsessektoren viden om kompensationsmulighederne inden for begge områder samt at danne regionale netværk på tværs af sektorerne.

Samling af databaser over studiematerialer på særlige medier

Ministeriet for Børn og Undervisning (Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen) har indledt et samarbejde med Nationalbiblioteket for mennesker med læsevanskeligheder (Nota) under Kulturministeriet med henblik på en sammenlægning af de to institutioners materialedatabaser.

Ved at samle statens materialeproduktion får gruppen af elever og studerende med behov for disse materialer en samlet indgang til produktion og distribution af materialerne. Det er således hensigten, at styrelsens materialebestand skal indgå i Notas samling, og at bestilling af materialet fremover skal ske hos Nota.

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser har oplyst følgende:

Udviklingsprojekt om specialpædagogisk støtte til studerende med Aspergers syndrom på Københavns Universitet

Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen, som efter driftsoverenskomst administrerer den specialpædagogiske støtteordning for Uddannelsesministeriet, har i perioden fra maj 2012 til januar 2013 gennemført et projekt om udvikling af specialpædagogisk støtte til studerende med Aspergers syndrom.

Projektet er blevet gennemført i samarbejde med Københavns Universitet, Studenterservice på Det Natur- og Biovidenskabelige fakultet SCIENCE, Rådgivningscentret Ud-i-Livet, Bruger-Hjælper Formidlingen, Center for Autisme og Høje Tåstrups Gymnasium.

Projektet havde til formål:

- at skabe en god overgang mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse for personer med Aspergers syndrom

- at udvikle støtteformen til denne gruppe af studerende
- at kvalitetssikre den specialpædagogiske støtte til studerende med Aspergers syndrom
- at sørge for, at den specialpædagogiske støtte kunne iværksættes ved studiestarten.

Projektet har bestået af følgende fire hovedaktiviteter:

- Et sommerskoleforløb med to kursusdage for nye studerende med Aspergers syndrom på Københavns Universitet.
- Udvikling af en ny støtteform i form af studiestøttetimer, der skal udvikle hensigtsmæssige studiestrategier hos den studerende med Aspergers syndrom, der er kompenserende i forhold til funktionsnedsættelsen.
- Kvalitetssikring af den specialpædagogiske støtte ved at bevilge udredninger af støttebehovet hos de studerende og bevilge supervision af de ligeledes bevilgede timer til støttepersoner/mentorer.
- Klargøring af den specialpædagogiske støtte til de nye studerende med Aspergers syndrom, så den var parat og kunne iværksættes ved studiestarten den 1. september 2012.

Projektet havde sin foreløbige afslutning i januar 2013, og en intern evaluering er nu under udarbejdelse.

Det forventes, at dele af projektet skal fortsætte.

Digital ansøgning om handicaptillæg til SU

Som led i Uddannelsesministeriets handlingsplan for hurtigere ekspeditionstider i forbindelse med ansøgninger om handicaptillæg til SU er der iværksat et it-projekt om digitalisering af ansøgning om handicaptillæg. Uddannelsesministeriet forventer, at den digitale ansøgning vil træde i kraft sommeren 2013.

Artikel 25 – Sundhed

Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til sundhedsydelser, som tager hensyn til køn, herunder sundhedsrelateret rehabilitering. Deltagerstaterne skal i særdeleshed:

- a) give personer med handicap det samme udbud af sundhedsydelse og -ordninger af samme kvalitet og standard gratis eller til en overkommelig pris, som gives til andre, herunder inden for seksuel og forplantningsmæssig sundhed samt generelle folkesundhedstilbud,
- b) give de sundhedsydelser, som personer med handicap specifikt har brug for på grund af deres handicap, herunder tidlig udredning og indgriben, hvor det er hensigtsmæssigt, samt tilbud med sigte på at minimere og forebygge yderligere handicap, herunder blandt børn og ældre,
- c) give disse sundhedsydelser så tæt som muligt på folks lokalsamfund, herunder i landdistrikter,
- d) kræve, at sundhedsfagligt personale yder pleje af samme kvalitet til personer med handicap som til andre, herunder på grundlag af frit afgivet og informeret samtykke, ved gennem uddannelse og udbredelse af kendskabet til etiske standarder for offentlig og privat sundhedspleje bl.a. at øge bevidstheden om de menneskerettigheder, den værdighed og autonomi og de behov, som personer med handicap har,
- e) forbyde diskrimination af personer med handicap i forbindelse med sygeforsikringer og livsforsikringer, som skal tilbydes på retfærdige og rimelige vilkår, når sådanne forsikringer er tilladt efter national ret,
- f) forebygge diskriminerende nægtelse af sundhedspleje eller sundhedsydelser eller af mad og drikke på grund af handicap.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har oplyst følgende:

Lov om ændring af sundhedsloven vedr. tandbehandling for personer med sjældne sygdomme mv.

Med aftalen om finansloven for 2012 blev der afsat 22 mio. kr. årligt fra 2012 og frem til at sikre, at personer med medfødte sjældne sygdomme, som medfører betydelige, dokumenterede tandproblemer (afgrænset ved en forekomst på 1:10.000), maksimalt skal betale 1.725 kr. årligt (2012-niveau) for nødvendig tandbehandling afledt af sygdommen. Niveaue for den maksimale egenbetaling svarer til det, der hidtil har været gældende for patienter, der på grund af kræftbehandling med kemoterapi eller strålebehandling har betydelige dokumenterede tandproblemer.

Samtidig ønsker regeringen, at patientgruppen tilbydes en behandling af høj sundhedsfaglig kvalitet. På baggrund af Sundhedsstyrelsens anbefalinger er det derfor videre lagt til grund, at personer med sjældne sygdomme med behov for højt specialiseret vedligeholdelse og udskiftning af protetisk behandling fremover skal kunne behandles på de odontologiske landsdels- og videnscentre, der råder over den bedste faglige ekspertise til dette.

Aftalen er udmøntet i lov nr. 164 af 28. februar 2012 om ændring af sundhedsloven, bekendtgørelse nr. 164 af 28. februar 2012 om tandpleje samt i tillæg af 26. marts 2012 til Sundhedsstyrelsens vejledning om omfanget af og kravene til den kommunale og regionale tandpleje.

V77 om ulighed i sundhed

Det fremgår af Folketingets vedtagelse af V 77 (juni 2012), at for at sikre, at alle patienter får den behandling, som ud fra en samlet vurdering tjener patienten bedst, opfordrer Folketinget til, at der blandt andet ved anvendelse af eksisterende data hos Statens Institut for Folkesundhed sættes fokus på personer med handicap, herunder mennesker med udviklingshæmning i arbejdet med at reducere ulighed i sundhed.

Pulje til forebyggelse af ulighed i det behandlende sundhedsvæsen

Regeringen har i forbindelse med satspuljeaftalen for 2012 afsat 5 mio. kr. til en pulje, der har til formål at reducere den sociale ulighed i behandling og i behandlingsresultater. Puljen blev udmøntet den 5. december 2012. Følgende ansøgere fik bevilget støtte:

- Kræftens Bekæmpelse, Navigator-program for kræftpatienter, 900.000 kr.
- Diabetesforeningen, Måltrettet sundhedspædagogik i behandling af sårbare diabetespatienter, 1.400.000 kr.
- Gigtforeningen, Bedre liv med artrose – en folkesygdom med slagside, 850.000 kr.
- Danske Handicaporganisationer, Styrket samarbejde på det primære sundhedsområde for personer med intellektuel/psykisk funktionsnedsættelse, 1.000.000 kr.
- Danske Patienter, Multisygdom og ulighed i det behandlende sundhedssystem, kr. 1.000.000 kr.

Artikel 26 – Habilitering og rehabilitering

1. Deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger, herunder gennem støtte fra ligestillede, for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå

og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold. Med henblik herpå skal deltagerstaterne arrangere, styrke og udbygge omfattende habiliterings- og rehabiliteringstilbud og -ordninger, i særdeleshed inden for sundhed, beskæftigelse, uddannelse og det sociale område, således at disse tilbud og ordninger:

- a) iværksættes på det tidligst mulige stadium og baseres på en tværfaglig bedømmelse af individuelle behov og stærke sider,
- b) støtter deltagelse og inkludering i samfundet og på alle samfundsområder, er frivillige og stilles til rådighed for personer med handicap så tæt som muligt på deres lokalsamfund, herunder i landdistrikter.

2. Deltagerstaterne skal fremme udviklingen af grund- og efteruddannelse for fagfolk og personale, der arbejder med habiliterings- og rehabiliteringstilbud.
3. Deltagerstaterne skal fremme eksistensen af og kendskabet til samt anvendelsen af hjælpemidler og hjælpemiddelteknologi, der er udformet til personer med handicap, i det omfang disse vedrører habilitering og rehabilitering.

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

Ved reformen af fleksjob og førtidspension blev indført, at der i hver kommune skal være et rehabiliteringsteam. Et rehabiliteringsteam har en tværfaglig sammensætning med repræsentanter fra relevante forvaltningsområder. Rehabiliteringsteamet er et dialog- og koordineringsforum.

Rehabiliteringsteamet skal behandle alle sager, inden der træffes afgørelse om resourceforløb, fleksjob eller førtidspension.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har oplyst følgende:

Pulje til styrket indsats for unge med hjerneskade

Der er med aftalen om finansloven for 2012 afsat 25 mio. kr. årligt i perioden 2012-2015 til styrket indsats for unge med hjerneskade.

Midlerne afsættes til en målrettet indsats, med henblik på at unge med hjerneskade hurtigere får genoptræning og rehabilitering. Formålet er, at unge patienter med hjerneskade bedst muligt generhverver deres tabte funktioner, således at de på bedst mulig måde kan klare dagligdagen, deltage i det sociale liv, herunder evt. arbejdslivet.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Hjemmehjælpskommission

Regeringen har i juni 2012 nedsat en hjemmehjælpskommission, som skal beskrive udfordringerne på hjemmehjælpsområdet og komme med forslag til, hvordan ressourcerne bruges bedst muligt. Blandt andet skal kommissionen se på, hvordan vi kan optimere den forebyggende og rehabiliterende indsats og hjælpe ældre til at forblive selvhjulpne og uafhængige af hjælp længst muligt. Kommissionen forventes at afrapportere medio 2013.

Øget udbredelse af en hverdagsrehabiliteringsmetode på ældreområdet

Med satspuljen for 2012 er der afsat 20 mio. kr. (og efterfølgende tilført ekstra 6,5 mio. kr.) til at udbrede en hverdagsrehabiliteringsmetode til landets kommuner. Projektet skal sikre et grundlag for kommunerne til at arbejde ud fra den aktuelt bedste hverdagsrehabiliteringsmetode, således at de bedste resultater opnås i forhold til de ældre borgere. Dette gøres ved at kortlægge og formidle de bedste metoder for hverdagsrehabilitering, med henblik på at ældre borgere kan udvikle eller genvinde deres funktionsevne og forebygge yderligere funktionsevnetab. Desuden ydes støtte til implementering i kommunerne og til opkvalificering af medarbejdere. Endelig har projektet til formål at skabe grundlag for dokumentation af effekten af hverdagsrehabilitering. Projektet er igangsat i foråret 2012 og forventes at løbe frem til 2016.

Fremme af ordninger for erhvervsmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap

Reformen af førtidspension og fleksjob, der er nærmere beskrevet af Beskæftigelsesministeriet, betyder, at indsatsen for at forebygge førtidspension og dermed udstødelse fra arbejdsmarkedet er styrket betydeligt. For borgere, der allerede er på førtidspension, betyder reformen, at de får bedre muligheder for at få støtte til at vende tilbage til arbejdsmarkedet, i det omfang deres sygdom/handicap tillader det. De får ret til afklaringssamtaler i det kommunale jobcenter, og kommunerne får mulighed for at tilbyde førtidspensionister, der selv ønsker det, de samme arbejdsmarkedsrettede tilbud som ledige kan modtage. Desuden får førtidspensionister under 40 år mulighed for at deltage i de nye ressourceforløb (beskrevet af Beskæftigelsesministeriet under artikel 27).

Initiativer vedr. døvetolkning

Den 22. april 2013 trådte en ny bekendtgørelse i kraft, der vil gøre det muligt at ansøge om døvetolkning til flere aktiviteter end tidligere. Det drejer sig blandt andet om tolkning til flere private sundhedstilbud, tolkning til et bredere udvalg af fritidstilbud,

døvblindetolkning i forbindelse med ledsagelse til og fra en aktivitet og udvidelse af tolkning i forbindelse med studerendes deltagelse i sociale aktiviteter.

Bekendtgørelsen indeholder også en opsamlingsbestemmelse, der gør det muligt i videre omfang end tidligere at yde tolkning i helt særlige tilfælde, hvor det efter en individuel vurdering viser sig, at dækningen af "basis"tolkningen er utilstrækkelig for den nødvendige kommunikation.

Ministeriet har så vidt muligt forsøgt at imødekomme organisationernes ønsker.

Derudover skal det nævnes, at Tolkemyndigheden i 2011-2012 har gennemført en række forsøg med fjertolkning. Fjertolkning fungerer ved, at brugeren kontakter tegnsprogstolk via en videoservice på internettet (f.eks. Skype), hvorefter tolken telefonisk kontakter den person, tolkebrugeren ønsker at tale med.

Forsøgene viste, at tolkebrugere gerne vil bruge denne kommunikationsform, da den dels giver dem mulighed for at få tolket "spontane" situationer ved anvendelse af smartphones, dels giver langt lettere adgang til tegnsprogstolk til små korte tolkeopgaver. For Tolkemyndigheden vil øget anvendelse af fjertolkning betyde bedre udnyttelse af ressourcerne.

Ydermere er der et begrænset antal tegnsprogstolke i Danmark, så tolkebrugere oplever, at der ved fremmødt tolk ikke altid kan findes en ledig tolk. Ved fjertolkning har tolken ingen spildtid til transport, hvilket giver bedre udnyttelse af de tolkeressourcer, der er i landet.

Forsøgene viste også, at brugere helst vil anvende de systemer (computer, smartphone eller tabletcomputer), som de kender i forvejen. Tolkemyndigheden har derfor tilbudt fjertolkning til situationer efter brugernes valg – der er således ikke krav om anvendelse af fjertolkning frem for fysisk fremmødt tolk fra Tolkemyndighedens side.

Ved de nuværende rammeaftaler om Tolkemyndighedens køb af tolke hos tolkeleverandører er der taget forbehold for betjening via fjertolk. Tolkemyndigheden har varslet opsigelse af rammeaftalerne for så vidt angår fjertolkning pr. 1. juni 2013. Der gennemføres nu et nationalt udbud, hvor en tolkeleverandør udvælges til levering af fjertolkning nationalt.

Tolkemyndigheden ønsker herved at opnå, at tolkebrugerne får nemmere adgang til tolkning, at brugerne får bedre tilgængelighed i situationer, der ellers kræver fremmøde af en fysisk tolk, og endeligt at udnytte ressourcerne bedst muligt.

Undersøgelse af levevilkår for mennesker uden eller næsten uden hørelse

Formålet er at gennemføre en undersøgelse af levevilkårene for mennesker med hørehandicap i Danmark. Det drejer sig om personer uden eller næsten uden hørelse, herunder personer med CI, som ses i forhold til befolkningen generelt ved hjælp af SFI's handicappanel og børneforløbsundersøgelse. Projektet belyser uddannelse og beskæftigelse, dagligliv samt deltagelse i offentlige og kulturelle sammenhænge. Undersøgelsen blev igangsat i august 2012 og forventes færdig primo 2014.

Artikel 27 – Arbejde og beskæftigelse

1. Deltagerstaterne anerkender retten for personer med handicap til at arbejde på lige fod med andre, hvilket omfatter retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig på et arbejdsmarked og i et arbejdsmiljø, der er åbent, inkluderende og tilgængeligt for personer med handicap. Deltagerstaterne skal sikre og fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, herunder for personer, der får et handicap i forbindelse med deres beskæftigelse, ved at tage passende skridt, herunder gennem lovgivning, til bl.a.:
  - a) at forbyde diskrimination på grund af handicap i alle forhold vedrørende alle former for beskæftigelse, herunder betingelser for rekruttering, ansættelse og beskæftigelse, fortsat beskæftigelse, karrieremuligheder og sikre og sunde arbejdsforhold,
  - b) at beskytte retten for personer med handicap til retfærdige og gunstige arbejdsvilkår på lige fod med andre, herunder lige muligheder og samme vederlag for arbejde af samme værdi, sikre og sunde arbejdsforhold, herunder beskyttelse mod chikane, samt adgang til oprejsning ved klager,
  - c) at sikre, at personer med handicap kan udøve deres arbejdstager- og fagforeringsrettigheder på lige fod med andre,
  - d) at gøre det muligt for personer med handicap at få reel adgang til almindelige tekniske og erhvervsrettede vejledningsordninger, og jobanvisningsordninger og til erhvervsuddannelse og efteruddannelse,

- e) at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet samt bistand til at finde, få, fastholde og vende tilbage til beskæftigelse,
- f) at fremme mulighederne for selvstændig virksomhed, iværksætter, udvikling af kooperativer samt etablering af egenvirksomhed,
- g) at ansætte personer med handicap i den offentlige sektor,
- h) at fremme beskæftigelsen af personer med handicap i den private sektor gennem passende politikker og foranstaltninger, som kan omfatte ordninger med positiv særbehandling, incitamentsordninger og andre foranstaltninger,
- i) at sikre, at rimelig tilpasning ydes til personer med handicap på arbejdspladsen,
- j) at fremme, at personer med handicap får erhvervserfaring på det almindelige arbejdsmarked,
- k) at fremme ordninger for erhvervmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap.

2. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap ikke holdes i slaveri eller trældom og på lige fod med andre er beskyttet mod tvangs- eller pligtarbejde.

Beskæftigelsesministeriet har oplyst følgende:

I 2012 er der gennemført en række initiativer, som skal forbedre vilkårene for personer med en funktionsnedsættelse, herunder gøre det lettere at komme ind på eller fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet og fællesskabet der.

Reform af fleksjob og førtidspension

Reformen af fleksjob og førtidspension, som blev vedtaget i slutningen af 2012, skal sikre, at de mennesker, der har mindst arbejdsevne, kan komme i fleksjob og blive en del af fællesskabet.

Reformens overordnede mål er, at flest muligt skal i arbejde og forsørge sig selv.

- Udviklingen på området skal vendes, så flere får en tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed adgang til at forsørge sig selv, og færrest muligt ender på varig, passiv forsørgelse.
- Flest muligt skal ansættes på det ordinære arbejdsmarked uden offentlig støtte.
- Reformen skal sikre, at der fremover er større fokus på den enkeltes ressourcer og på at udvikle den enkeltes arbejdsevne.
- Fleksjobordningen målrettes, og tilskuddet omlægges. Formålet er at sikre, at også personer med en lille arbejdsevne kan komme ind i ordningen, og at personer med en høj indkomst ikke får det højeste tilskud.
- Adgangen til førtidspension begrænses, og der indføres ressourceforløb, der skal sikre en tidligere, tværfaglig og sammenhængende indsats. Forløbene kan vare fra et til fem år. Nogle skal vare i et år, nogle i tre år og andre i fem år. Det er afgørende, at de i form, indhold og varighed tilpasses den enkeltes behov.

Personer, der ellers er i risiko for førtidspension, skal have en helhedsorienteret og sammenhængende indsats i form af et individuelt tilrettelagt ressourceforløb. Reformen indeholder også regler om rehabiliteringsplaner og oprettelse af rehabiliteringsteam i kommunerne.

Der er afsat 465 mio. kr. i 2013-2015 til at gennemføre reformen af fleksjob og førtidspension. Pengene skal bruges til følgende initiativer, der er forankret i Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering:

- Fleksjobambassadører
- Forsøg med kommunale fleksjob
- Rådgivningsfunktion
- Forsøg med fleksjobværksteder
- Arbejdsgruppe om fleksjob i den offentlige sektor.

Der skal herudover prioriteres 35 mio. kr. årligt i årene 2013-2015 fra Forebyggelsesfonden til et forsøg med en fleksjobbonus til virksomheder, der ansætter en person i et fleksjob i ti timer eller mindre om ugen. En bonus er et engangstilskud på 25.000 kr., som bliver udbetalt, når medarbejderen har været ansat i seks måneder.

Initiativerne skal medvirke til at skabe 13.500 ekstra fleksjob frem mod 2016.

Inklusion

Projekt Inklusion udløber i 2017. Det er et samarbejde mellem psykiatrien og arbejdsmarkedet. Projektet består af 2 projekter og involverer 1.350 personer med psykisk funktionsnedsættelse. Projekterne handler om at inkludere patienterne dels i deres eget forløb, dels i samfundet.

Initiativer forankret i Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering

Socialøkonomiske virksomheder

Der er afsat 42,6 mio. kr. på satspuljen i årene 2012-2015 til at støtte socialøkonomiske virksomheder. Fokus er på beskæftigelsesindsatsen for de allermest udsatte grupper, der ikke alene ved hjælp af den ordinære indsats kan opnå tilknytning til arbejdsmarkedet.

Udmøntningen af satspuljemidlerne for 2012 er således en del af en langsigtet strategi om styrkelse af de socialøkonomiske virksomheder. Socialøkonomiske virksomheder har et særligt fokus på at yde den omsorg og støtte, der skal til, for at flere udsatte ledige kommer ind på det danske arbejdsmarked. Desuden har de fokus på at bruge de kompetencer, som udsatte ledige besidder. Når kompetencerne bruges rigtigt, bliver det meningsfuldt for den enkelte at yde en indsats.

Nyflex

I projektet tilbydes deltagerne tidlige og intensive samtaleforløb, jobsøgningstilbud rettet mod at klæde de ledige på til selv at være mere aktivt jobsøgende samt en tidlig virksomhedsrettet indsats. Erfaringen viser, at de tre elementer – tidlige og intensive samtaleforløb, relevante jobsøgningstilbud og tidlig virksomhedsrettet indsats – virker hver for sig, men det er især kombinationen af elementerne i et fleksibelt forløb tilpasset den enkelte deltagers behov, der for alvor giver resultater.

Projektet blev afsluttet i 2012. Det indeholdt 13 forskellige inspirationsprojekter, hvor der skete en tidlig kontakt til nyvisiterede (fleksjobgodkendte) og nyledige fleksjobbere.

STAFF-Projektet

I 2011 blev Særligt Tilrettelagt Arbejdskraft Formidling (STAFF) igangsat og skal gennemføres i perioden 2011-2013 på baggrund af finanslov 2011. Indsatsen skal sikre, at flere borgere med udviklingshæmning ansættes i støttet beskæftigelse på almindelige virksomheder i stedet for på beskyttet værksted efter servicelovens § 103.

I 2012 er planen:

- At det offensive informationsarbejde fortsættes, således at alle kommuner repræsenteres i de regionale netværk.
- At der sættes et større fokus på det virksomhedsopsøgende arbejde, alternativt samarbejde med relevante virksomhedsnetværk, således at flere virksomheder repræsenteres i netværkene.
- At kontakten til de beskyttede værksteder udbygges.
- At de lokale beskæftigelsesråd inddrages i det omfang, det lader sig gøre.

Kampagnen "Søg Job – Evner i Fokus"

Den 1. maj 2011 igangsatte Beskæftigelsesministeriet sammen med Danske Handicaporganisationer og Virksomhedsforum For Socialt Ansvar (VFSA) et initiativ, hvor formålet var, at flest mulig personer med handicap skulle i job eller fastholdes i job. Kampagnen blev afsluttet i 2012.

Nogle af konklusionerne er, at det er lykkedes at hjælpe personer med handicap til empowerment og til at tage ansvar for egen jobsøgning ved bl.a. at fokusere på kompetencer frem for handicap. De relativt få virksomheder, der deltog i kampagnens aktiviteter, gav udtryk for, at de gerne vil åbne dørene for personer med handicap og er blevet motiveret til at tilknytte dem i praktik eller job. De fleste af landets jobcentre er blevet mere bevidste om at anvende de forskellige redskaber og ordninger på området.

Andre projekter

Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering fik overdraget en ansøgningsrunde for initiativer for personer med handicap fra Arbejdsmarkedsstyrelsen, som blev færdigbehandlet i april 2012. Der blev tildelt tre projekter for i alt 6 mio. kr. De tre projekter var rettet mod beskæftigelsesindsatser for hhv. personer med kognitive problemer, blinde, svagsynede og førtidspensionister.

Initiativer forankret i Arbejdsmarkedsstyrelsen

Styrket indsats for ledige med læse- og skriveproblemer

På finansloven 2012 er afsat 25 mio. kr. til at hjælpe ledige, der har svært ved at læse og skrive. Puljen udmøntes i 7 konkrete initiativer, herunder:

- Let adgang til selvtest på nettet
- Gratis adgang for alle borgere til it-hjælpeværktøjer
- Modernisering af hjemmeside målrettet ordblinde og læse og skrivesvage
- Undervisning af medarbejdere i a-kasser og jobcentre i bedre hjælp til ordblinde/læse- og skrivesvage
- Opsøgende indsats over for virksomhederne
- Afprøvning af it-værktøjer for unge ordblinde og læse- og skrivesvage i forbindelse med brobygningsprojekter
- Oplysning til alle borgere med henblik på at udbrede viden og nedbryde tabu om læse- og skrivevanskeligheder.

KVIS (Koordineret Virksomhedsrettet Indsats for Sygemeldte)

Projektet er afsluttet i marts 2013 og er delt i 14 projekter over hele landet. Erfaringen fra projektet er, at indsatsen virker. Erfaringen fra projektet viser, at det især er kombinationen af elementerne, der for alvor styrker indsatsen. Især når den sygemeldtes arbejdsplads er med hele vejen. Den tidlige indsats og tværfaglige afklaring bidrager til at kvalificere opfølgingsplanens mål for den virksomhedsrettede indsats. Og den virksomhedsrettede indsats bidrager til, at den sygemeldte hurtigere vender tilbage til beskæftigelse, når der er sat mål for indsatsen.

KVIK (Koordineret Virksomhedsrettet Indsats for Kontanthjælpsmodtagere)

Projektet er afsluttet i marts 2013 og er delt i 14 modelprojekter over hele landet. Målet med modelprojekterne er, at flest mulige kontanthjælpsmodtagere kommer i job eller uddannelse. For personer i matchgruppe 3 er det derudover et mål, at personen deltager i et aktivt beskæftigelsesrettet tilbud.

Den ekstra indsats og de nye redskaber, der afprøves og udvikles i forsøget, er:

- En koordineret afklaring af den enkelte borger i 3 spor, hhv. det beskæftigelsesmæssige, det sociale og det sundhedsmæssige.
- En individuel indsatsplan, hvoraf det fremgår, hvordan og med hvilken progression en koordineret virksomhedsrettet indsats kan sikre borgerens vej til job eller uddannelse.
- Forskellige former for mentorstøtte til at understøtte det planlagte forløb.

- En koordineret virksomhedsrettet indsats, hvor borgeren gennem virksomhedsaktivitet og sociale og/eller beskæftigelsesrettede parallelindsatser gradvist kan vende tilbage til eller genindtræde på arbejdsmarkedet.

Forsvarsministeriet har oplyst følgende:

Forsvarets Veterancenter:

Rehabilitering

Forsvaret har, ikke mindst på grund af de militære opgavers særlige karakter, et udtrykt ønske om at leve op til sit sociale ansvar i forbindelse med, at medarbejdere pådrager sig skader i tjenesten. Som følge af denne ansvarlighed har forsvaret i starten af 2009 etableret en rehabiliteringsindsats. Veterancentret varetager aktivt koordinati- on af forsvaret indsats for medarbejdere, der har pådraget sig varig fysisk funktions- nedsættelse og/eller varige psykiske skader som følge af kamphandlinger under inter- nationale missioner. Rehabiliteringsopgaven løses primært af Veterancentrets medar- bejdere i samspil med medarbejdere fra øvrige myndigheder i forsvaret, som bidrager på baggrund af særlige fagspecifikke kompetencer.

Opgaven løses endvidere i samspil med eksterne aktører som kommuner, sundheds- sektor, faglige organisationer og civile virksomheder – blandt andet via samarbejde med InterForce. Det overordnede mål er rehabilitering og reintegration til arbejdsmar- kedet i eller uden for forsvaret.

Indsatsen er tværfaglig og består i koordination og tilvejebringelse af rehabiliteringsfor- løb og afklaring af arbejdsmæssig fremtid for medarbejdere, som pga. deres tilskade- komst ikke kan indgå fuldgyldigt i deres hidtidige stilling. Indsatsen er helhedsorien- tet og lægger stor vægt på, at medarbejderen skal opleve en hurtig, relevant og re- spektfuld behandling, men også selv aktivt gå ind i processen. Veterancentret koordi- nerer og sikrer den rådgivning, afklaring og støtte, som ligger inden for forsvarets regi og rammer. Derudover ydes medarbejderen bistand i forhold til civile instanser, som er ansvarlige for at tilvejebringe de lovhjemlede relevante tilbud om behandling, genop- træning, hjælpemidler, pleje og praktisk hjælp, samt uddannelse/omskoling og andre ydelser i rehabiliteringsforløb og i relation til andre sociale og økonomiske behov.

Veterancentrets organisering og rehabiliteringsafdelingens arbejdsmetode

Veterancentret har samlet forsvarets fagkompetencer inden for job- og uddannelses- rådgivning, socialrådgivning og militærpsykologisk rådgivning. Opgaven med rehabili- tering varetages af forsvarets job- og uddannelsesrådgivere i et tæt samarbejde med socialrådgivere, psykologer, kontaktpersoner på tjenestestederne (kontaktofficerer) og forsvarets læger samt øvrige relevante personalefaglige aktører, såsom Forsvarets

Personeltjenestes forvaltningsafdeling, herunder personeljuridisk sektion, og Forsvarets Arbejdsskade- og Erstatningskontor.

Veterancentret arbejder med, at der dannes et team blandt de nævnte aktører. Teamets medlemmer fungerer som faglige ressourcepersoner for medarbejderen og hinanden. Veterancentret varetager den koordinerende funktion og er ansvarlig for overblik over og styring af forløbet samt sørger for udveksling af relevant information, journalisering og dokumentation. Der udpeges samtidig en kontaktperson, som er den tilskadekomne medarbejders entydige indgang til forsvaret, og som varetager den direkte kontakt mellem forsvaret og medarbejderen. Kontaktpersonen er placeret nær medarbejderens bopæl og er dermed let tilgængelig og har ansvaret for at bistå med at formidle kontakt til øvrige relevante aktører. Medarbejderen aflastes for selv at skulle "finde rundt i systemet". I den indledende del af rehabiliteringsforløbet er kontaktpersonen for medarbejderen pårørende-kontaktofficeren ved den tilskadekomnes tjenestested, medens job- og uddannelsesrådgiveren bliver kontaktperson for medarbejderen i det udredende og videre forløb. Det tætte samarbejde med henholdsvis psykologer og socialrådgivere giver mulighed for at hjælpe den tilskadekomne med evt. sociale og/eller psykiske udfordringer, så der i højere grad kan profiteres af den job- og uddannelsesvejledning, der ydes.

Ansættelsestilbud og øvrig støtte

De varigt tilskadekomne medarbejdere kan – pga. forsvarets særlige helbredsmæssige krav til udsendelsesparathed for militært personel – som udgangspunkt ikke varetage deres hidtidige stilling. Der anvendes en bred vifte af tiltag med henblik på kompetenceudvikling til anden jobfunktion i eller uden for forsvaret. Forsvarets støtte til medarbejdere, der er kommet varigt til skade under udsendelse, omfatter blandt andet tilbud om job- og uddannelsesafklaring, evt. omskoling til ny arbejdsfunktion eller kompetenceudvikling til yderligere "et trin op" uddannelsesmæssigt med henblik på varetagelse af andet job i eller uden for forsvaret. Forsvarets rehabiliteringsforløb har fokus på, at medarbejderen genvinder sin erhvervsevne. Som en del af denne omstilling indgår virksomhedsafprøvning som en fast del både internt i forsvaret og på civile arbejdspladser.

Hvis fastholdelse i job på ordinære eller særlige vilkår ikke er muligt, støtter forsvaret medarbejderen i at overgå til kommunalt regi med henblik på støtte eller rehabilitering. Forsvaret sikrer hermed, at ansatte, der har pådraget sig fysiske og/eller psykiske mén fra tjeneste i internationale missioner, fortsat får den fornødne faglige hjælp.

Boliganvisning

Efter erfaringer med medarbejdere, der efter færdigbehandling på sygehus har måttet opholde sig på patienthotel, har forsvaret anskaffet to særligt indrettede midlertidige boliger til bevægelseshæmmede tilskadekomne medarbejdere, som afventer kommunens fremskaffelse og/eller indretning af en permanent egnet bolig efter sygehusudskrivning. Boligerne er placeret tæt på Rigshospitalet og dettes genoptræningscenter. Boligerne kan ved ledighed i korte perioder også stilles til rådighed for pårørende, der skal besøge sårede, repatrierede soldater, som er indlagt på hospitalet. Veterancentret har visitationskompetencen til boligerne.

Forsvarets Regnskabstjeneste

Forsvarets Regnskabstjeneste (FRT) bidrager til artikel 27, punkt e. Bidraget består i, at FRT har indgået en aftale med Hjørring Kommune om jobtræning og jobpraktik for en person, der har været sygemeldt og væk fra arbejdsmarkedet gennem 2 år og 6 måneder. Pågældende person lider af en gigtlignende sygdom, hvorfor vedkommende ikke er i stand til at passe et normalt arbejde på lige vilkår med øvrige medarbejdere.

Beredskabsstyrelsen

Beredskabsstyrelsen beskæftiger blandt andet gennem jobtræning, fleksjob mv. flere personer med fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse. Gennem etablering af sådanne særlige ansættelsesordninger søger Beredskabsstyrelsen at hjælpe disse personer til igen at få et aktivt arbejdsliv.

De enkelte beredskabscentre indgår endvidere lokalt aftaler om mentorordninger med den kommune, hvor centret ligger, jf. lov om aktiv beskæftigelsesindsats. I Haderslev har Beredskabsstyrelsen således fem mentorer, der som ansatte ved Beredskabsstyrelsen er mentoruddannede ved Haderslev Kommune og kan tage imod personer, der skal i jobprøvning for det lokale jobcenter ved Beredskabscenter Sydjylland.

I Beredskabsstyrelsen Bornholm har man igangsat og gennemført initiativer over for en fleksmedarbejder med stærk ordblindhed og gennem etablering af piktogrammer højnet ikke bare vedkommendes arbejdsindsats og dermed effektiviseret munderingsdepotet betydeligt, men også højnet vedkommendes livsindhold. Denne indsats er indstillet til Forsvarsministeriets pris for mangfoldighed.

Justitsministeriet har oplyst følgende:

Udlændingestyrelsen har oplyst, at styrelsen løbende ansætter medarbejdere med handicap, der vanskeliggør ansættelse på almindelige vilkår. Der kan være tale om behov for særlige hjælpemidler, nedsat arbejdstid eller lignende. I visse tilfælde sker

ansættelsen på såkaldt særlige vilkår, hvor medarbejderen har almindelige løn- og ansættelsesvilkår, men hvor styrelsen modtager lønkomensation i forhold til den enkeltes arbejdsevnenedsættelse. Aktuelt har styrelsen 9 medarbejdere ansat på særlige vilkår. Styrelsen har ikke en opgørelse over, hvor mange medarbejdere der i øvrigt har et handicap eller særlige støtteordninger, da dette ikke registreres.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Skovhjelperordningen blev oprettet i 2009 og er en samarbejdsordning mellem Naturstyrelsen og kommuner. Skovhjelperordningen videreføres aktivt, så der løbende kommer nye samarbejder i gang, og enkelte ophører. I den seneste status fra 2012 var der over 200 skovhjælpere fordelt på 20 steder i 17 forskellige kommuner. Af nye projekter kan nævnes Hyldevang i Vordingborg kommune.

Skatteministeriet har oplyst følgende:

Landsskatteretten har i 2012 flyttet bøger i deres bogsamling, ændret indretning af et printerrum, opsat ramper ved indgangsdøren og terrassedøren, flyttet låseknop til en dør samt støbt en rampe på et toilet, således at Landsskatteretten som arbejdsplads bliver kørestolsegnede.

Transportministeriet har oplyst følgende:

Danske Færger A/S har gennem flere år arbejdet med fastholdelse af både egne medarbejdere og samfundsborgere i øvrigt, som har mistet den fulde arbejdsevne. Rederiet har i 2012 udvidet sit ligestillings- og samfundsperspektiv ved et samarbejde med Foreningen LEV. Gennem Projekt KLAP (Kreativ Langsigtet ArbejdsPlanlægning) arbejder foreningen bl.a. sammen med private virksomheder om at få tilknyttet borgere med en psykisk lidelse til arbejdsmarkedet i jobfunktioner, som er tilpasset den enkelte. Målet med samarbejdet er dels at etablere praktikpladser, dels at ansætte borgere med en psykisk lidelse i konkrete skræddersyede arbejdsfunktioner.

Artikel 28 – Tilstrækkelig levetid og social tryghed

1. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til en levetid, som er tilstrækkelig for dem selv og deres familie, herunder passende ernæring, beklædning og bolig, og til fortsat forbedring af deres levevilkår, og skal tage passende skridt til at sikre og fremme virkeliggørelsen af denne ret uden diskrimination på grund af handicap.
2. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til social tryghed og til at nyde denne ret uden diskrimination på grund af handicap, og skal tage

passende skridt til at sikre og fremme virkeliggørelsen af denne ret, herunder ved foranstaltninger til:

- a) at sikre personer med handicap lige adgang til forsyning med rent vand og at sikre adgang til passende tilbud, udstyr og anden bistand til handicap-relaterede behov til en overkommelig pris,
- b) at sikre personer med handicap, i særdeleshed kvinder og piger med handicap og ældre med handicap, adgang til ordninger for social tryghed og fattigdomsbekæmpelse,
- c) at sikre personer med handicap og deres familie, som lever i fattigdom, adgang til offentlig bistand til handicaprelaterede udgifter, herunder tilstrækkelig uddannelse, rådgivning, økonomisk bistand og aflastende pleje,
- d) at sikre personer med handicap adgang til ordninger med offentligt støttede boliger,
- e) at sikre personer med handicap lige adgang til alderspensionsydelse og -ordninger.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Sikre personer med handicap lige adgang til alderspensionsydelse og -ordninger.

I forbindelse med reformen af førtidspension og fleksjob blev den supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister forbedret, således at der fremover også er dødsfaldsdækning efter overgang til folkepension. For så vidt angår den supplerende arbejdsmarkedspension i ATP, som administrerer ordningen for langt de fleste førtidspensionister, anvendes indbetalingerne fremover til løbende køb af pensionsret, og midlerne indgår i et investeringsfællesskab med ATP. Det vil give større sikkerhed for de kommende pensioner i opsparingsperioden og forventes også at betyde et højere afkast af pensionsindbetalingen og dermed højere pensioner til førtidspensionister – herunder personer med handicap.

Artikel 29 – Deltagelse i det politiske og offentlige liv

Deltagerstaterne skal sikre personer med handicap politiske rettigheder og muligheden for at nyde dem på lige fod med andre og forpligter sig til:

- a) at sikre, at personer med handicap effektivt og fuldt ud, direkte eller gennem frit valgte repræsentanter på lige fod med andre kan deltage i det politiske og offentlige liv, herunder at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg, bl.a. ved:
- i) at sikre, at stemmeprocedurer, afstemningsfaciliteter og valgmateriale er passende, tilgængelige og lette at forstå og anvende,
  - ii) at beskytte retten for personer med handicap til uden pression at afgive en hemmelig stemme ved valg og folkeafstemninger og til at stille op til valg, effektivt bestride et hverv og udføre alle offentlige funktioner på alle niveauer i den offentlige forvaltning, idet det gøres lettere at anvende hjælpemiddelteknologi og ny teknologi, hvor det er hensigtsmæssigt,
  - iii) at sikre, at personer med handicap frit kan give udtryk for deres vilje som vælgere, og med henblik herpå tillade, at de om nødvendigt og efter anmodning kan få bistand fra en person efter eget valg til at afgive deres stemme,
- b) aktivt at fremme et miljø, hvor personer med handicap effektivt og fuldt ud kan deltage i varetagelsen af offentlige anliggender uden diskrimination og på lige fod med andre, og at fremme deres deltagelse i offentlige anliggender, herunder ved:
- i) at deltage i ikke-statslige organisationer og foreninger, som beskæftiger sig med landets offentlige og politiske forhold, og i politiske partiers aktiviteter og administration,
  - ii) at etablere og melde sig ind i organisationer af personer med handicap med henblik på at repræsentere personer med handicap på internationalt, nationalt, regionalt og lokalt niveau.

Artikel 30 – Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt

1. Deltagerstaterne anerkender retten for personer med handicap til at tage del i kulturlivet på lige fod med andre og skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap:
  - a) har adgang til kulturstof i tilgængelige formater,

b) har adgang til fjernsynsprogrammer, film, teatre og andre kulturaktiviteter i en tilgængelig form,

c) har adgang til steder for kulturelle forestillinger eller tilbud, såsom teatre, museer, biografer, biblioteker og turisttilbud og så vidt muligt har adgang til monumenter og steder af national kulturel betydning.

2. Deltagerstaterne skal træffe passende foranstaltninger til at gøre det muligt for personer med handicap at udvikle og udnytte deres kreative, kunstneriske og intellektuelle potentiale, ikke alene til gavn for dem selv, men også til berigelse af samfundet.

3. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med folkeretten tage alle passende skridt til at sikre, at lovgivning til beskyttelse af immaterialrettigheder ikke udgør en urimelig eller diskriminerende barriere for, at personer med handicap kan få adgang til kulturstof.

4. Personer med handicap er på lige fod med andre berettiget til anerkendelse og støtte af deres særlige kulturelle og sproglige identitet, herunder tegnsprog og døvekultur.

5. Med henblik på at gøre det muligt for personer med handicap på lige fod med andre at deltage i rekreative tilbud samt fritids- og idrætsaktiviteter skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til:

a) at tilskynde til og fremme, at personer med handicap i videst muligt omfang deltager i almene idrætsaktiviteter på alle niveauer,

b) at sikre, at personer med handicap har mulighed for at arrangere, udvikle og deltage i handicapspecifikke idrætsaktiviteter og rekreative tilbud, og med henblik herpå at tilskynde til, at de på lige fod med andre får passende instruktion, træning og ressourcer,

c) at sikre, at personer med handicap har adgang til idrætsfaciliteter, rekreative områder og turiststeder,

d) at sikre, at børn med handicap har adgang på lige fod med andre børn til at deltage i leg, rekreative tilbud samt fritids- og idrætsaktiviteter, herunder sådanne aktiviteter i skolesystemet,

- e) at sikre, at personer med handicap har adgang til tilbud fra arrangører af rekreative tilbud samt turist-, fritids- og idrætsaktiviteter.

Miljøministeriet har oplyst følgende:

Når der anlægges nye faciliteter på de arealer, som Miljøministeriet, Naturstyrelsen forvalter, er der fortsat overvejelser om, hvorvidt faciliteterne kan gøres handicapegnede. Der er dog ofte økonomiske overvejelser forbundet med etablering af handicapfaciliteter, hvis disse har en væsentlig indflydelse på den samlede udgift til anlæggelsen. På trods af faldende bevillinger opføres der stadigvæk en del handicapfaciliteter på Naturstyrelsens arealer, særligt i forbindelse med det stigende antal af projekter, som samfinansieres af private fonde. En boardwalk ved Møns Klint er også et eksempel på, hvordan et samarbejde mellem forskellige institutioner kan skabe bedre adgang for kørestolsbrugere.

Naturstyrelsen har desuden bidraget til DS-håndbog 105:2012 "Udearealer for alle – sådan planlægges et tilgængeligt udemiljø".

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har oplyst følgende:

Biskopperne har lavet en inspirationsfolder, som drejer sig om det at være kirke for mennesker med særlige behov. Folderen bidrager med ideer og forslag til, hvordan kirken kan give udviklingshæmmede den nødvendige støtte til deltagelse og inklusion i det kirkelige liv på en ligeværdig måde. Folderen opfordrer endvidere til, at kirken arbejder med fælleskulturskabet på en sådan måde, at udviklingshæmmede føler sig set, værdsat, respekteret og opleves som en naturlig del af fællesskabet.

Den 28-sider lange folder er udgivet af biskopperne (udvalget vedrørende folkekirkens arbejde blandt udviklingshæmmede og andre med særlige behov), og den er blevet sendt direkte til menighedsråd og præster.

Artikel 31 – Statistik og dataindsamling

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data, således at de kan formulere og gennemføre politikker, som udmønter denne konvention i praksis. Indsamlingen og ajourføringen af disse oplysninger skal:

- a) overholde de lovbestemte beskyttelsesmekanismer, herunder lovgivning om databeskyttelse, til at sikre fortrolig behandling af oplysningerne samt respekt for privatlivet for personer med handicap,
  - b) overholde internationalt accepterede standarder for beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder samt etiske principper ved indsamling og brug af statistiske oplysninger.
2. Hvor det er hensigtsmæssigt, skal de oplysninger, der indsamles i overensstemmelse med denne artikel, opdeles og anvendes til at bidrage til vurderingen af deltagerstaternes overholdelse af deres forpligtelser i medfør af denne konvention samt til at identificere og tage hånd om de barrierer, som personer med handicap møder ved udøvelsen af deres rettigheder.
  3. Deltagerstaterne skal påtage sig ansvaret for at udbrede disse statistikker og sikre, at de er tilgængelige for personer med handicap og andre.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Satspuljemidler til igangsætning af forskning på handicapområdet

Satspuljepartierne har i 2011 afsat 6,0 mio. kr. til at igangsætte en længerevarende strategi, som skal fremme, at forskningsverdenen i højere grad begynder at sætte specifikt fokus på handicapproblematikker eller inddrager handicapaspektet i relevant forskning. En del af midlerne er brugt til udarbejdelse af en oversigt over forskningsmiljøer i Skandinavien og Storbritannien, som bl.a. har dannet baggrund for at udbyde tre ph.d.-stillinger forankret i universitetsverdenen.

De tre ph.d.-projekter er igangsat 1. november 2012 inden for følgende temaer:

1. Effekter og økonomi i rehabiliteringsindsatser
2. Metoder og praksis på botilbudsområdet
3. Udvikling af livskvalitetsredskab på handicapområdet

De tre ph.d.-projekter afsluttes 1. november 2015.

Viden om mennesker med handicap – levevilkårsundersøgelse

Med satspuljeaftalen for 2012 blev der afsat midler til at tilvejebringe viden om levevilkårene bredt for mennesker med handicap og dermed bidrage til ligebehandling og inklusion i samfundet. Formålet er også at tilvejebringe et grundlæggende datagrund-

lag, som andre forskningsinitiativer kan bygge på. Levevilkårsundersøgelsen skal tilvejebringe viden om praktiske, sociale og psykiske virkninger af handicap, som kan ligge til grund for en vurdering af levevilkårene for mennesker med handicap, herunder udviklingen i den fulde opnåelse af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der er fastsat i FN's handicapkonvention. Analyse og rapport forventes at foreligge i oktober 2013.

Der er afsat i alt 4 mio. kr. i 2012. Det er intentionen, at levevilkårsundersøgelsen gentages hvert fjerde år.

Artikel 32 – Internationalt samarbejde

1. Deltagerstaterne anerkender vigtigheden af internationalt samarbejde og fremme deraf til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne for denne konvention og forpligter sig til at træffe passende og effektive foranstaltninger hertil mellem to eller flere stater og, hvor det er hensigtsmæssigt, i samarbejde med relevante internationale og regionale organisationer og civilsamfundet, i særdeleshed organisationer af personer med handicap. Sådanne foranstaltninger kunne bl.a. omfatte følgende:
  - a) at sikre, at det internationale samarbejde, herunder internationale udviklingsprogrammer, er inkluderende over for og tilgængeligt for personer med handicap,
  - b) at lette og støtte kapacitetsopbygning, herunder gennem udveksling og deling af oplysninger, erfaringer, uddannelsesprogrammer og god praksis,
  - c) at lette forskningssamarbejde samt adgang til videnskabelig og teknisk viden,
  - d) at sørge for teknisk og økonomisk bistand, hvor det er hensigtsmæssigt, herunder ved at lette adgangen til og delingen af tilgængelig teknologi og hjælpemiddelteknologi og ved teknologioverførsel.
2. Bestemmelserne i denne artikel berører ikke den enkelte deltagerstats forpligtelse til at opfylde sine forpligtelser i medfør af denne konvention.

Udenrigsministeriet har oplyst følgende:

Strategien for Danmarks udviklingssamarbejde "Retten til et bedre liv" fra 2012 tager udgangspunkt i en rettighedsbaseret tilgang. Den nye rettighedsbaserede strategi in-

debærer en gentænkning af den måde, ministeriet forbereder sit udviklingssamarbejde på. Principperne om anti-diskrimination, deltagelse og inddragelse, åbenhed og ansvarlighed skal således indtænkes mere systematisk lige fra de indledende analyser til den afsluttende evaluering af programmer.

Udenrigsministeriet vil også i øget grad inddrage FN's menneskerettighedskonventioner, herunder FN's handicapkonvention, i udviklingssamarbejdet. Mennesker med handicap er oftest en sårbar gruppe i udviklingslandene og blandt de fattigste. Derfor er der behov for en særlig rettighedsbaseret indsats. På uddannelsesområdet arbejder Danmark generelt for "inclusive education", som også omfatter børn med handicap.

Social- og Integrationsministeriet har oplyst følgende:

Social- og Integrationsministeriet satte fokus på handicapområdet ved en række aktiviteter under det danske formandskab for EU i første halvdel af 2012.

Dette skete blandt andet via handicapkonferencen "Accessibility and Participation – full inclusion of People with Disabilities in Society", der blev afholdt i samarbejde med EU-Kommissionen. Handicapkonferencen var bygget op omkring temaet "Tilgængelighed og medborgerskab/deltagelse for alle – fuld deltagelse i samfundet". Konferencen belyste i to spor tilgængelighed og medborgerskab/deltagelse samt konkrete redskaber til gennemførelse af handicapkonventionen. Der blev drøftet en række faktorer, der alle har betydning for mennesker med handicaps deltagelse i samfundet. Ud over de to spor var der en udstilling i foyeren af tekniske løsninger mv. Konferencen havde ca. 200 deltagere, hvoraf størsteparten var deltagere fra de øvrige europæiske lande. Der deltog både repræsentanter for regeringer og repræsentanter fra handicaporganisationer m.fl.

Social- og Integrationsministeriet afviklede endvidere i samarbejde med Beskæftigelsesministeriet og EU-Kommissionen en konference om unge på arbejdsmarkedet. På konferencen indgik blandt andet temaet: unge med handicap og beskæftigelse.

Derudover afholdt ministeriet i samarbejde med Fundamental Rights Agency i juni en konference, der med afsæt i EU's ratifikation af FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap (UNCRPD) og den efterfølgende lancering af den europæiske handicapstrategi fra 2010-2020 reflekterede over de eksisterende politikker, diskuterede praktiske udfordringer ved gennemførelsen af en rettighedsbaseret tilgang til handicap og så efter lovende praksis på dette område.

Initiativer forankret i SFI:

SFI har udarbejdet en række publikationer, som listes nedenfor:

Handicap og beskæftigelse i 2012, Regionale forskelle, Rapport, 13:10

Denne rapport undersøger beskæftigelsen for personer med handicap i landets fire beskæftigelsesregioner, Hovedstaden og Sjælland, Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland.

Rapporten belyser regionale forskelle på en række områder inden for beskæftigelse, herunder beskæftigelsesomfanget og beskæftigelsens udvikling samt beskæftigelse på særlige vilkår og kendskab til beskæftigelsesrettede støtteordninger for personer med handicap. Den har desuden et særligt fokus på beskæftigedes holdninger til personer med handicap generelt og til synshandicap, mobilitetshandicap og en psykisk lidelse specifikt.

Undersøgelsen viser bl.a., at der ikke er signifikante forskelle mellem regionerne i beskæftigelsesandelen hverken for personer med eller uden handicap. I én region er beskæftigelsen for personer med handicap dog faldet fra 2010 til 2012, mens beskæftigelsen for personer uden handicap er steget i en anden region i samme periode. Tilsvarende er der ikke signifikant forskel på den generelle holdning til personer med handicap i beskæftigelsesregionerne. Men der er forskelle, når der spørges om holdningen til at arbejde sammen med en person med en bestemt type handicap.

Rapporten udkommer i forlængelse af en rapport om beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap mellem 2002 og 2012. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Beskæftigelsesministeriet

Handicap og beskæftigelse, Udviklingen mellem 2002 og 2012, Rapport, 13:01

Denne rapport belyser beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap og sammenligner udviklingen med personer uden handicap i perioden 2002 og frem til 2012.

Beskæftigelsen er faldet mellem 2002 og 2012 for både personer med og uden handicap. Mellem 2010 og 2012 har beskæftigelsen ikke ændret sig væsentligt – hverken for personer med eller uden handicap. For personer med et større handicap er beskæftigelsen derimod faldet med 4,2 procentpoint mellem de to år.

Rapporten viser også, at personer med læse- eller skrivevanskeligheder ikke så ofte er i beskæftigelse som personer uden læse- eller skrivevanskeligheder. Det gælder både for personer med og uden handicap.

Rapporten belyser desuden psykisk trivsel, jobsøgningsaktiviteten, modtagelse af overførselsindkomster og holdningen til personer med handicap. Der er også fokus på, i hvilket omfang udvalgte mål i VK-regeringens (2001-2011) beskæftigelsesstrategi for personer med handicap er opfyldt.

Et liv i egen bolig, Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser, Rapport, 12:19

Denne rapport analyserer, hvordan kommunerne implementerer bostøtte til borgere med en psykisk lidelse. Den ser på, hvordan sammenhængen er mellem servicelovens § 85 om bostøtte og kommunernes praksis på området, og hvordan de berørte borgere oplever bostøtten.

Kommunernes praksis fordeler sig over et bredt spektrum og udviser stor forskel. Nogle kommuner anvender bostøtte som en omsorgsfunktion for, at de berørte borgere kan klare sig i hjemmet. Andre kommuner har et såkaldt recovery-perspektiv med bostøtten, hvor man opstiller mål om at forbedre de berørte borgeres situation, sociale relationer og jobmuligheder. Der er også forskelle mellem kommunernes praksis for procedurer og sagsbehandling og i valg af metoder for bostøtten og interesse for dens virkning.

Uanset forskelle er borgere, der modtager bostøtte, generelt yderst tilfredse med støtten.

Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde, Rapport, 12:10

Væksten på det specialiserede socialområde har gennem en årrække været relativt høj, både set i forhold til væksten i samfundet generelt og i forhold til de samlede udgifter til det sociale område. Denne rapport undersøger, hvordan forskellige faktorer påvirker aktiviteten på det specialiserede socialområde. Rapporten afdækker, hvordan udviklingen i befolkningens behov, ændret faglig praksis, teknologiske forbedringer og nye politisk-administrative definitioner og tiltag alle er faktorer, der kan være med til at øge udgifterne til det specialiserede socialområde.

Undersøgelsen har til formål at tegne et billede af vækstfaktorerne på det specialiserede socialområde, så det i højere grad bliver muligt at styre udviklingen og planlægge indsatsen. Rapporten præsenterer viden, som gør det muligt at målrette indsatsen på

det specialiserede socialområde, så man bedre kan løse problemerne og få nytte af de midler, der afsættes til området.

Undersøgelsen er baseret på data fra Danmarks Statistik, SFI, Psykiatrisk Centralregister mm. om blandt andet befolkningsvækst, udviklingen i tilbud og i behov.

Undersøgelsen har tidligere været offentliggjort på KL's og SFI's hjemmeside, men udkommer nu i en revideret og udvidet udgave. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Kommunernes Landsforening.

Artikel 33 – National gennemførelse og overvågning

1. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres organisationsstruktur udpege et eller flere kontaktpunkter i centraladministrationen for forhold vedrørende gennemførelse af denne konvention og skal behørigt overveje at oprette eller udpege en koordinerende funktion i centraladministrationen for at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer.
2. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres retslige og administrative systemer i den enkelte stat opretholde, styrke, udpege eller opstille rammer, herunder, hvor det er hensigtsmæssigt, en eller flere uafhængige funktioner, med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af denne konvention. Ved udpegelsen eller oprettelsen af en sådan funktion skal deltagerstaterne tage hensyn til principperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status.
3. Det civile samfund, i særdeleshed personer med handicap og de organisationer, der repræsenterer dem, skal inddrages og deltage fuldt ud i overvågningsprocessen.

Artikel 37 – Samarbejde mellem deltagerstaterne og komiteen

1. Hver deltagerstat skal samarbejde med komiteen og bistå komiteens medlemmer med at opfylde deres mandat.
2. Komiteen skal i sit forhold til deltagerstaterne behørigt overveje, på hvilke måder og med hvilke midler den nationale kapacitet til at gennemføre denne konvention kan forøges, herunder gennem internationalt samarbejde.

Artikel 49 – Tilgængeligt format

Teksten til denne konvention skal foreligge i tilgængelige formater.

5. Kulturstyrelsen

Der er mellem Kulturstyrelsen og Folketingets Ombudsmand indgået en aftale om, at Folketingets Ombudsmand løbende modtager underretning i de tilfælde, hvor Kulturstyrelsen modsætter sig forandringer/forbedringer af handicaptilgængeligheden til fredede, offentlige bygninger.

Folketingets Ombudsmand har i 2012 ikke modtaget underretning om afslag fra Kulturstyrelsen, hvor styrelsen har modsat sig forandringer/forbedringer af handicaptilgængeligheden til fredede, offentlige bygninger.

Kulturstyrelsen har den 30. marts 2009 på ombudsmandens opfordring bl.a. givet følgende orientering om styrelsens praksis med hensyn til tilgængelighed til fredede bygninger:

”De fredede bygninger er en broget masse, både med hensyn til alder, arkitektur og funktion. Der kan derfor ikke opstilles generelle retningslinjer for, hvordan der skal skaffes tilgængelighed til disse. Spørgsmålet om tilgængelighed må behandles konkret for hver enkelt bygning. Kulturarvsstyrelsen arbejder i hvert enkelt tilfælde med de konkrete adgangsforhold, og forsøger i hvert enkelt tilfælde at finde en tilfredsstillende løsning. I langt de fleste tilfælde lader dette sig gøre, f.eks. at etablere en rampeløsning, et liftsystem eller lign. I andre tilfælde er bygningen blevet indrettet således, at de offentligt tilgængelige arealer ligger på etager, hvor der nemt kan etableres tilgængelighed, mens ikke-offentligt tilgængelige arealer placeres på andre etager. I ganske enkelte tilfælde har den fredede bygning en sådan karakter, at det vanskelig lader sig gøre.

Det er styrelsens politik altid at prøve at finde løsninger på tilgængelighed, og det er kun i ganske få tilfælde, at der er givet et egentligt afslag.”

6. Møder

Folketingets Ombudsmand har i det forløbne år holdt møder med Det Centrale Handicapråds sekretariat og med Institut for Menneskerettigheder som følge af samarbejdet om og bistand til instituttet som kontrolinstans i henhold til FN's handicapkonvention.

Folketingets Ombudsmand har i 2012 holdt flere møder med Danske Handicaporganisationer og med andre, der arbejder på området for ligebehandling af mennesker med handicap.

7. Egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Folketingets Ombudsmand har siden 2000 foretaget i alt 28 egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner. Inspektionerne fordeler sig sådan:

Rådhus/amtsgårde: 8

Kirker, kapeller og kirkegårde: 3

Universiteter: 2

Sygehuse: 2

Museer: 4

Biblioteker: 2

Musikhuse: 1

Svømmecenter: 1

Fodboldstadion: 1

Isstadion: 1

Transport med DSB: 1

Skadeklinik: 1

Byrum: 1

I maj måned 2013 foretog Folketingets Ombudsmand en egentlig handicaptilgængelighedsinspektion af Rigshospitalet i København.

I inspektionerne deltager en kørestolsbruger (institutionens handicapkonsulent), sådan at det reelle behov for ændringer af bygninger mv. kan afdækkes. Ved inspektionerne er det navnlig den fysiske tilgængelighed, opmærksomheden er rettet mod. Tilgængeligheden for mennesker med andre handicap (f.eks. syns- og hørehandicap) undersøges også under inspektionerne.

Rapporterne om Folketingets Ombudsmands handicaptilgængelighedsinspektioner indledes med en beskrivelse af retsgrundlaget for gennemførelsen af inspektionerne (navnlig af ombudsmandslovens § 18 og Folketingets beslutning B 43 af 2. april 1993).

Et andet element i indledningen til disse særlige inspektionsrapporter er en beskrivelse af den målestok, som de faktiske forhold hos den myndighed/det tilbud, som inspektionen er rettet imod, vurderes med.

Hermed sigtes ikke kun til byggelovgivningens tilgængelighedskrav (herunder de skiftende bygningsreglementer) og til tilgængelighedskravene i den særlige bekendtgørelse nr. 1250 af 13. december 2004, der gælder ved ombygninger af offentligt tilgængelige bygninger og erhvervsbyggeri til service og administration i de tilfælde, hvor ombygningen ikke er væsentlig i henhold til byggelovens § 2, litra b (og dermed ikke er omfattet af bygningsreglementernes tilgængelighedskrav). Bekendtgørelsen, der trådte i kraft den 1. januar 2005, indeholder krav om etablering af handicapparkeringspladser, niveaufri adgang til bebyggelsen, indretning af handicapproilet og installation af elevator og gælder altså også i tilfælde, hvor ombygningen ikke er væsentlig. Kravene om at opfylde bekendtgørelsen kan dog kun gøres gældende, hvis de omkostninger, der er forbundet med at opfylde dem, ikke overstiger en bestemt maksimumsgrænse (der er fastsat i forhold til ombygningsbudgettet).

I indledningen til rapporterne beskrives også – og navnlig – den særlige humanitære målestok, som er karakteristisk for ombudsmandens bedømmelse af tilgængelighedsforhold. Denne særlige målestok og dens funktion er f.eks. i en rapport om inspektionen af handicaptilgængelighed til rådhuset i Aalborg Kommune beskrevet på følgende måde:

”Ombudsmandens grundlag for at bedømme et forhold er imidlertid i et vist omfang mere vidtgående end hvad der i almindelig forvaltningsretlig terminologi betegnes som ’gældende ret’; i dette tilfælde byggelovgivningens tilgængelighedskrav. Ombudsmanden har således også mulighed for at anlægge mere overordnede humanitære eller medmenneskelige betragtninger i sin bedømmelse af et forhold. Ombudsmandens vurdering er i den forbindelse præget af krav om hensynsfuld og menneskeværdig behandling af borgerne. Den nævnte vurdering er i høj grad inspireret af 1) folketingsbeslutningen af 1993, 2) FN’s standardregler om lige muligheder for handicappede mv. og FN’s handicapkonvention, 3) Statens Byggeforskningsinstituts anbefalinger (SBI-anvisning 216), 4) Dansk Standard 105 – Udearealer for alle og 5) Dansk Standard DS 3028:2001 – Tilgængelighed for alle (som er udarbejdet af Dansk Standard i samarbejde med bl.a. det tidligere By- og Boligministerium og forskellige handicaporganisationer).

Byggelovgivningens tilgængelighedskrav er som udgangspunkt ikke tillagt tilbagevirkende kraft. Som led i det udvidede bedømmelsesgrundlag (...) har om-

budsmanden imidlertid i et vist omfang også mulighed for at tage stilling til spørgsmålet om tilgængelighed i bygninger der var opført på det tidspunkt da byggelovgivningens tilgængelighedskrav trådte i kraft.

Generelt er det således på dette område min opfattelse at det så vidt muligt må tilstræbes at det i offentlige bygninger med almindelig publikumssøgning er muligt for mennesker med handicap (og personer med midlertidig nedsat bevægelses- eller orienteringsevne) at komme ind og blive betjent på linje med andre borgere.”

Ud over de konkrete resultater af de inspektioner, Folketingets Ombudsmand foretager, er det ønsket, at der ved disse inspektioner og ved offentliggørelse af inspektionsrapporterne skabes en sådan opmærksomhed om området, at inspektionerne får en afsmittende betydning for andre myndigheder inden for de samme områder. Det søges også opnået ved at sende pressemeddelelser ud og kontakte relevante tidskrifter.

Rapporterne bliver løbende offentliggjort på Folketingets Ombudsmands hjemmeside.

8. Tilsynsvirksomheden bortset fra de egentlige handicaptilgængelighedsinspektioner

Ved inspektioner af institutioner i offentlige bygninger (f.eks. fængsler, arresthuse, sociale og psykiatriske bosteder og psykiatriske afdelinger) har opmærksomheden også gennem årene også været rettet mod handicaptilgængelighedsspørgsmålet. Det vil imidlertid typisk kun fremgå udtrykkeligt af rapporten om inspektionen, hvis der er særlig anledning til det.

Folketingets Ombudsmand har, siden institutionen blev oprettet, foretaget inspektioner af psykiatriske afdelinger. Inspektionsvirksomheden blev efter den 1. januar 1997 væsentligt forøget også på dette område. Der er således siden den 1. januar 1997 gennemført 39 inspektioner af psykiatriske afdelinger, 10 inspektioner af psykiatriske bosteder og 7 inden for distriktpsychiatrien.

Også sociale bosteder er i et vist omfang blevet inspiceret, siden institutionen blev oprettet, og inspektionsvirksomheden på dette område blev også øget efter den 1. januar 1997, hvor der er foretaget inspektioner af 15 bosteder. Inspektionerne er sket på steder, hvor beboerne har svære handicap, og bostederne er blevet inspiceret bl.a. med henblik på at se efter, at de enkelte regioner og kommuner lever op til deres tilsynsforpligtelse efter de gældende bestemmelser.

Efter den 1. november 2012 er inspektionsvirksomheden blevet afløst af en tilsynsvirksomhed, som gennemføres på en noget anden måde end inspektionsvirksomheden.

9. Konkrete/generelle sager

Folketingets Ombudsmand behandler hvert år et stort antal sager, som også har relation til spørgsmålet om ligebehandling af mennesker med handicap. Der kan navnlig være tale om sager inden for det socialretlige område og inden for psykiatrien. Der kan også være tale om sager inden for byggelovgivningen.

I 2009 blev der behandlet flere sager, hvor ombudsmanden havde lejlighed til at tage stilling til bestemmelser i FN's handicapkonvention. To af disse sager er gengivet i redegørelsen for 2009.

Fire konkrete sager, som er behandlet i 2012, kan have interesse til illustration af Folketingets Ombudsmands arbejde med området ligebehandling af mennesker med handicap:

a. Sagen med j.nr. 12/00399, publiceret som FOB 2012 - 17, angår et spørgsmål om afslag på en ansøgning om behandling med kunstig befrugtning.

Ansøgerne om behandling med kunstig befrugtning var begge født med en cerebral parese (spastisk lammelse) og brugte kørestole. Manden modtog hjælp 24 timer i døgnet og havde arbejde. Hustruen modtog pension. Hun kunne gå ca. 100 m uden hjælpemidler og modtog hjælp til personlig pleje hver morgen, til tilberedning af morgen- og middagsmad samt omsorgsrelaterede opgaver morgen og middag på de fire ugedage, hvor ægtefællen ikke var hjemme.

Parret ansøgte om behandling med kunstig befrugtning, men modtog afslag senest ved en afgørelse fra Ankestyrelsen.

Parret klagede til Folketingets Ombudsmand, der efter at have undersøgt sagen – og i den forbindelse over for Ankestyrelsen havde henvist til FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap (artikel 8 og 14) – bl.a. udtalte følgende i et brev til parret:

”Retsgrundlaget

Lovbekendtgørelse nr. 923 af 4. september 2006 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. fastsætter bl.a. de betingelser, der gælder for behandling med kunstig befrugtning.

Kapitel 2 i loven (§§ 2-11) indeholder bestemmelser om forbud mod behandling i en række nærmere bestemte tilfælde. På tidspunktet for afgørelserne i denne sag havde § 6 a følgende ordlyd:

’§ 6 a. Hvis den læge, der er ansvarlig for behandling med kunstig befrugtning, vurderer, at der er åbenbar tvivl om en enlig kvindes eller et pars evne til at drage fornøden omsorg for et barn efter fødslen, skal lægen afvise behandling med kunstig befrugtning.

Stk. 2. Hvis den læge, der er ansvarlig for behandling med kunstig befrugtning, finder, at der er begrundet tvivl om en enlig kvindes eller et pars evne til at drage omsorg for et barn efter fødslen, skal lægen med den enlige kvindes eller parrets samtykke inddrage anden sagkundskab i vurderingen af forældreegnethed, inden behandling iværksættes. Ved manglende samtykke skal lægen afvise at indlede behandling med kunstig befrugtning.’

Loven blev suppleret af den dagældende bekendtgørelse nr. 119 af 7. februar 2007 om vurdering af forældreegnethed i forbindelse med behandling med kunstig befrugtning.

Bekendtgørelsens § 3 fastslog – i overensstemmelse med lovens § 6 a – at hvis den ansvarlige læge vurderede, at der var begrundet tvivl om en kvindes eller et pars evne til at drage omsorg for et barn efter fødslen, skulle lægen inddrage anden sagkundskab i vurderingen. Anden sagkundskab kunne være den praktiserende læge, de sociale myndigheder eller andre.

De forhold, som kunne indgå i egnethedsvurderingen, var bl.a. misbrugsproblemer, parrets mentale tilstand og (andre) forhold, der kunne bevirke anbringelse af barnet uden for hjemmet, jf. § 4 i bekendtgørelsen.

Parrets racemæssige, religiøse, etniske og lignende forhold måtte dog ikke tages i betragtning ved vurderingen, jf. § 5 i bekendtgørelsen.

Reglerne skal ses i lyset af forarbejderne til § 6 a. Heraf fremgår bl.a. følgende (lovforslag nr. 151 af 26. januar 2006 om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v., s. 3-4):

'4.2. Fastsættelse af kriterier for afgrænsning af forældreegnethed

...

Ud fra et samfundsmæssigt aspekt bør det sikres, at samfundet gennem behandlingstilbud med kunstig befrugtning ikke medvirker til, at der fødes børn, hvis opvækstbetingelser på forhånd vurderes at være meget tvivlsomme.

...

På den anden side bør der som udgangspunkt ikke opstilles strenge krav til et kommende forældreskab, der etableres via kunstig befrugtning. Regeringen finder derfor ikke, at de meget omfattende prøvninger, der finder sted ved adoption og ved tvangsfjernelse af børn, umiddelbart bør finde anvendelse. Det bør tilstræbes, at den kunstige befrugtning har en så stor tilnærmelse til den naturlige reproduktion som muligt.

...

Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser fra lægens side, kan nævnes det behandlingssøgende pars misbrug af stoffer eller alkohol.

...

Hvis et behandlingssøgende pars forhold eksempelvis deres mentale tilstand åbenbart vil kunne bevirke, at barnet ikke efter fødslen vil få den nødvendige omsorg, skal lægen afvise at behandle parret.

...

Som forhold, der efter regeringens opfattelse ikke skal kunne danne grundlag for afslag, kan nævnes parrets økonomiske eller bolig-mæssige forhold. Et barn, der fødes efter den naturlige forplantning, må acceptere de mange forskellige måder en familie kan fungere på, og der kan ikke i den forbindelse stilles krav om eksempelvis gode økonomiske forhold.

Endvidere må der ikke meddeles afslag på grund af forældrenes race, religion, etniske tilhørsforhold m.v. Det er barnets tarv, der er udgangspunktet, og vurderingen skal derfor altid være konkret baseret på det pågældende behandlingssøgende pars forhold.'

I artikel 5 og 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap er der bestemmelser om bl.a. lighed og ikke-diskrimination af handicappede. Herudover er der bestemmelser om retten til at stifte familie og om, at staterne skal yde passende bistand til personer med handicap 'ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn'. Bestemmelserne er nærmere omtalt i mit brev af 14. oktober 2011 til Ankestyrelsen, som er delvist citeret ovenfor.

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap skal bl.a. ses i sammenhæng med artikel 8 og 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der har følgende ordlyd:

'Artikel 8

Ret til respekt for privatliv og familieliv

Stk. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

Stk. 2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.'

'Artikel 14

Forbud mod diskriminering

Nydelsen af de i denne konvention anerkendte rettigheder og friheder skal sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørighed til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller andet forhold.'

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fastslået, at retten til at undfange et barn og i den forbindelse gøre brug af kunstig befrugtning er omfattet af artikel 8, jf. dom af 4. december 2007, Dickson mod Storbritannien, og dom af 3. november 2011, S.H. m.fl. mod Østrig. I sagen Dickson mod Storbritannien udtalte domstolen yderligere, at der i en sag om kunstig befrugtning skal foretages en rimelig afvejning af parrets interesser over for almenhedens interesser, og at der skal foretages en tilstrækkelig proportionalitetsvurdering af begrænsningen i retten til at blive kunstigt befrugtet, jf. artikel 8, stk. 2. I den konkrete sag fandt domstolen ikke, at der var foretaget en rimelig afvejning af de forskellige interesser, og der var derfor tale om en krænkelse af artikel 8.

Ankestyrelsens afslag på behandling med kunstig befrugtning

Ved en ansøgning om behandling med kunstig befrugtning skal der foretages en konkret vurdering af det behandlingssøgende pars evne til at drage omsorg for et barn efter fødslen, jf. den dagældende § 6 a i loven om kunstig befrugtning. Formålet hermed er at sikre, at samfundet ikke medvirker til, at der fødes børn, hvis opvækstbetingelser på forhånd vurderes at være meget tvivlsomme, jf. også de citerede lovforarbejder ovenfor.

I forbindelse med egnethedsvurderingen skal der tages udgangspunkt i hensynet til barnets tarv. Samtidig skal der foretages en konkret vurdering af det behandlingssøgende pars forhold.

Som nævnt ovenfor er et pars ret til at gøre brug af behandling med kunstig befrugtning omfattet af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om retten til et familie- og privatliv. Efter artikel 8, stk. 2, må der ikke gøres indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til forskellige almene interesser, f.eks. beskyttelse af sundheden eller andres rettigheder.

Der skal således både efter de danske regler og efter Menneskerettighedskonventionen i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret afvejning. I afvejningen skal indgå hensynet til det behandlingssøgende pars ret til at få et barn, det behandlingssøgende pars forhold og hensynet til barnets tarv, herunder hensynet til barnets ret til opvækstbetingelser, der ikke på forhånd vurderes at være meget tvivlsomme.

Overlægen på Holbæk Sygehus vurderede, at I ikke kunne få behandling med kunstig befrugtning på grund af forældreuegnethed. Ankestyrelsen fandt i afgø-

relsen af 28. oktober 2010 ikke grundlag for at fravige overlægens vurdering af jeres egnethed som forældre.

Som I ved, bad jeg den 14. oktober 2011 bl.a. Ankestyrelsen om en redegørelse for grundlaget for den trufne afgørelse og om en uddybning af begrundelsen. Jeg henviste i den forbindelse bl.a. til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

I udtalelsen af 25. januar 2012 til mig har Ankestyrelsen uddybet begrundelsen for afgørelsen. Styrelsen har bl.a. lagt vægt på, at I har behov for betydelig hjælp til at klare dagligdagen, og at der under hensyn til jeres fysiske begrænsninger ville være behov for hjælp til at varetage den fysiske omsorg for barnet. Ankestyrelsen har også vurderet, at jeres handicap ville vanskeliggøre, at I kunne være omsorgspersoner for et spædbarn i vanligt omfang, og at barnet ville opleve skiftende personer, muligvis uden speciel kompetence, udføre dets primære omsorgsbehov. Herudover har Ankestyrelsen vurderet, at det ville være vanskeligt for jer at varetage den følelsesmæssige omsorg for barnet. På den baggrund fandt Ankestyrelsen, at der var åbenbar eller begrundet tvivl om jeres evne til at drage fornøden omsorg for et barn efter fødslen.

En afgørelse om, hvorvidt et par kan få behandling med kunstig befrugtning, herunder om parret har evne til at drage omsorg for et barn efter fødslen, bygger på vurderinger og afvejninger af en række forskellige forhold, jf. ovenfor. Efter de regler, der gælder for min virksomhed, kan jeg kun kritisere sådanne afgørelser, hvis der foreligger særlige omstændigheder, f.eks. hvis sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller sagens afgørelse er udtryk for en forskelsbehandling, der ikke er sagligt begrundet.

Efter min gennemgang af sagen og i lyset af Ankestyrelsens uddybende begrundelse i udtalelsen til mig mener jeg ikke, at jeg kan kritisere, at Ankestyrelsen har besluttet, at I ikke kan få behandling med kunstig befrugtning.

Jeg har herved lagt vægt på, at Ankestyrelsen har foretaget en konkret afvejning, som den er forpligtet til efter loven og reglerne i Menneskerettighedskonventionen, og at sagen efter min opfattelse ikke indeholder sådanne særlige omstændigheder, at jeg kan kritisere styrelsens afvejning af de relevante hensyn.

Jeg bemærker i den forbindelse, at Ankestyrelsen, inden der blev truffet afgørelse, forelagde sagen for en psykiater. Af sagens akter fremgår det i øvrigt, at der

har været overvejelser om, hvilken form for hjælp Holbæk Kommune eventuelt ville kunne tilbyde jer i forbindelse med pasning af et spædbarn.

Selvom jeg har forståelse for jeres situation, kan jeg således ikke hjælpe jer med sagens resultat.

Jeg bemærker endvidere, at reglerne i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap efter min vurdering ikke kan føre til en anden vurdering af sagen, særligt i lyset af Ankestyrelsens uddybende begrundelse for afgørelsen, der fremgår af udtalelsen af 25. januar 2012 til mig.”

b. Sagen med j.nr. 12/02983 blev rejst af ombudsmanden af egen drift på grundlag af omtale i et dagblad om en mand, som lider af ordblindhed, og som havde besvær med at bestå førerkortprøven i Taxinævnet i Region Hovedstaden. Det var i artiklen oplyst, at taxinævnet ville se på, om førerkortprøven kunne moderniseres på en måde, som imødekom ordblindes behov, f.eks. ved anvendelse af GPS-udstyr, der muliggør indtaling af vejnavn.

Ombudsmanden anmodede med henvisning til bl.a. artikel 5 og 27 i FN's handicapkonvention om at modtage underretning om resultatet af taxinævnets overvejelser.

Taxinævnet oplyste ombudsmanden om, at det i nævnet var vedtaget, at der efter ansøgning – og efter en konkret vurdering – kunne meddeles dispensation til eksamenstid eller brug af hjælpemidler, når der var tale om, at den pågældende, der var til prøve, havde et handicap, f.eks. i form af ordblindhed. Nævnet oplyste også, at nævnet arbejdede på en større ændring i forbindelse med førerkortprøven. Ved disse ændringer ville der blive taget hensyn til ordblindes eventuelle særlige behov.

Ombudsmanden meddelte taxinævnet, at han gik ud fra, at nævnet ville sørge for – på en relevant måde – at informere om muligheden for at få dispensation i forhold til eksamenstid og/eller hjælpemidler ved førerkortprøven for ansøgerne med funktionsnedsættelse, f.eks. i Taxinævnets ”Vejledning til førerkortprøven”. Med denne bemærkning meddelte ombudsmanden taxinævnet, at han ikke foretog videre.

c. Sagen med j.nr. 12/04006 angik en besparelse på 200.000 kr., som Bornholms Regionskommune besluttede at gennemføre bl.a. i forhold til undervisning af mennesker

med handicap i et konkret emne. Tilskudsbrøken blev reduceret fra $\frac{2}{3}$ i 2011 til $\frac{1}{2}$ i 2012.

Jeg forholdt mig til spørgsmålet om besparelserne i forhold til folkeoplysningsloven og fandt ikke, at besparelsen var i strid med denne lov. Jeg beskæftigede mig herefter med klagerens påstand om, at besparelsen var udtryk for usaglig og negativ forskelsbehandling i strid med handicapkonventionen. Klageren havde i henvendelsen til mig navnlig henvist til konventionens artikel 3, 5, 24, stk. 1 og 5, samt artikel 30.

I et brev til klageren anførte jeg bl.a. følgende:

”Jeg har tidligere i to sager, der er refereret i redegørelsen 'Folketingets Ombudsmands arbejde med ligebehandling af mennesker med handicap – 2009', s. 66-74, haft anledning til at forholde mig til betydningen af handicapkonventionen. Jeg henviser til denne redegørelse, navnlig vedrørende beskrivelsen af indholdet af fortolkningsreglen, formodningsreglen og instruktionsreglen.

Som anført i den ene af de to sager, gengivet i handicapredegørelsen for 2009, er det min opfattelse, at handicapkonventionens artikel 3 ikke indeholder særskilte rettigheder, men blot redegør for de generelle principper i konventionen.

For så vidt angår (borgerens) henvisning til handicapkonventionens artikel 5 skal jeg bemærke, at det forhold, at Bornholms Regionskommune har valgt at udmønte en besparelse ved at reducere tilskudsbrøken til instrumentalundervisning og undervisning af personer med et handicap, ikke giver mig grundlag for at antage, at regionskommunens beslutning konkret skulle være i strid med kravet om lighed og ikke-diskrimination i handicapkonventionens artikel 5, stk. 1 og 2.

Jeg har ved denne vurdering navnlig lagt vægt på, at tilskudsbrøken til instrumentalundervisning og til undervisning af personer med handicap stadig er større end den tilsvarende brøk for almindelig voksenundervisning.

Derudover har jeg lagt vægt på, at selvom udmøntningen af besparelsen bl.a. rammer undervisningen af handicappede i videre omfang, end den rammer den almindelige voksenundervisning, så er der efter min opfattelse ikke tilstrækkeligt grundlag for at antage, at handicappede som følge af beslutningen vil skulle betale så meget mere for sammenlignelig undervisning, at der skulle være tale om en negativ og usaglig forskelsbehandling. Jeg henviser i den forbindelse til mine

bemærkninger ovenfor om muligheden for at kontrollere regionskommunens beregning af beslutningens konsekvenser.

I forbindelse med min behandling af sagen har jeg overvejet, om Bornholms Regionskommunes beslutning skal vurderes efter handicapkonventionens artikel 24 om uddannelse og/eller efter artikel 30 om deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt. Da sagen vedrører en generel beslutning om at reducere tilskudsbrøken i forhold til handicappede deltagere i folkeoplysende voksenundervisning, og da det nærmere indhold af de konkrete undervisningstilbud kan have betydning for vurderingen af, hvilken artikel i konventionen sagen hører under, har jeg ikke umiddelbart tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, om sagen (primært) skal vurderes efter den ene eller den anden bestemmelse. Som det vil fremgå af det følgende, har jeg dog ikke fundet det nødvendigt at afklare spørgsmålet om, hvilke bestemmelser i handicapkonventionen sagen skal vurderes efter for at kunne tage stilling til (klagerens) klage.

I relation til handicapkonventionens artikel 5, stk. 3, samt artikel 24 og artikel 30 har jeg lagt vægt på, at adgangen til et passende tilskud til handicappedes deltagelse i folkeoplysning falder ind under kategorien økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Det fremgår bl.a. af artikel 4, stk. 2, i FN's handicapkonvention, at deltagerstaternes forpligtelser inden for de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder gælder 'i videst mulig udstrækning inden for de ressourcer, der er til rådighed'.

Ved fortolkningen af konventionens artikel 5, stk. 3, artikel 24, stk. 1 og 5, samt artikel 30, har jeg endvidere lagt vægt på, at disse bestemmelser ved beskrivelsen af medlemsstaternes forpligtelser bl.a. benytter udtrykkene *passende skridt og rimelig tilpasning* (artikel 5, stk. 3) samt *passende foranstaltninger* (artikel 24, stk. 1, litra c), artikel 24, stk. 4, samt særligt artikel 24, stk. 5, og artikel 30, stk. 1, 2 og 5).

Efter min opfattelse overlader disse bestemmelser i konventionen et sådant skøn i forbindelse med anvendelsen af bestemmelserne, at der ikke er udsigt til, at jeg på baggrund af konventionen vil kunne kritisere resultatet af Bornholms Regionskommunes beslutning. Derfor har jeg besluttet ikke at gennemføre en egentlig undersøgelse i sagen.

Efter at have gennemgået det materiale, som jeg har modtaget fra (klageren), mener jeg således ikke, at der er udsigt til, at jeg vil kunne kritisere Bornholms

Regionskommunes udmøntning af besparelsen på rammen til folkeoplysende voksenundervisning som værende i strid med FN's handicapkonvention.”

d. Sagen med j.nr. 12/04146 angik bl.a. spørgsmålet om en kommunes overholdelse af handicapkonventionen. Sagen var rejst af det lokale handicapråd, der var af den opfattelse, at kommunen ikke overholdt handicapkonventionen bl.a. i forbindelse med handicappedes ret til selvbestemmelse, respekt, lige muligheder samt deltagelse og inklusion i samfundslivet. I mit brev til handicaprådet anførte jeg bl.a. følgende:

”Jeg forstår jeres klage sådan, at I mener, at den primære årsag til, at X-kommune ikke overholder handicapkonventionen, er, at kommunen har pålagt handicapområdet så store besparelser, at det ikke længere er muligt at have det antal kommunale medarbejdere, som er nødvendigt for at opretholde et serviceniveau i overensstemmelse med handicapkonventionen. Jeg forstår også, at jeres klage til mig angår X-kommunes generelle serviceniveau og overholdelse af handicapkonventionen på området og således ikke en eller flere konkrete borgersager.

I opregner i jeres klage til mig de bestemmelser i handicapkonventionen, som efter jeres opfattelse ikke overholdes af X-kommune. Det drejer sig bl.a. om de handicappedes ret til selvbestemmelse, respekt, lige muligheder samt deltagelse og inklusion i samfundslivet. I omtaler i den forbindelse en række eksempler, herunder i forhold til konkrete borgere, f.eks. en borger, der fik afslag på en el-kørestol, manglende nattevagter, ventetid på mellem 2-3 timer for at komme på toilet, tidligere sengetider kombineret med senere stå-op-tider og forringelse af genoptræningen, f.eks. efter en operation. Det fremgår af de bilag, som I har sendt til mig, at institutionen (et bosted) er blevet pålagt at spare 28 % siden 2007.

Af de bilag, som I har sendt til mig, fremgår det videre, at formanden for Social- og Sundhedsudvalget i X-kommune i breve af 13. og 18. juni 2012 har fastholdt, at de beslutninger, som kommunen har truffet generelt på handicapområdet og specielt i forhold til (bostedet), er i overensstemmelse med gældende lovgivning, herunder handicapkonventionen.

Efter at jeg har gennemgået jeres klage af 19. september 2012 med bilag, har jeg besluttet ikke at iværksætte en nærmere undersøgelse af sagen. Jeg henviser til § 16, stk. 1, i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand. Det

fremgår af denne bestemmelse, at ombudsmanden selv afgør, om en klage giver tilstrækkelig anledning til undersøgelse.

Jeg har ved min beslutning om ikke at iværksætte en nærmere undersøgelse lagt vægt på følgende:

Det er først og fremmest et lokalpolitisk anliggende, hvordan handicapområdet i X-kommune skal være organiseret, altså hvilke tilbud der skal være, og hvorledes disse skal organiseres, herunder om de skal være rent kommunale tilbud, eller om der (også) skal indgås driftsoverenskomst med private tilbud.

Et sådant lokalpolitisk anliggende skal jeg som ombudsmand respektere, hvis det holder sig inden for rammerne af gældende ret. Det gælder også, selvom der kan opstå uligheder i forhold til andre kommuner. Jeg henviser til § 8 i ombudsmandsloven. Efter denne bestemmelse skal ombudsmanden ved bedømmelsen af kommuner (og regioner) tage hensyn til de særlige vilkår, som disse myndigheder virker under.

Hvad angår handicapkonventionen skal jeg særligt bemærke, at Danmark ved ratifikationen heraf har forpligtet sig til at indrette sin lovgivning og sin administrative praksis sådan, at konventionens krav kan opfyldes. Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af handicapkonventionen (jf. beslutningsforslag B 194 af 22. april 2009, Folketingstidende 2008/09, tillæg A, s. 7878 ff.). Det fremgår også af bemærkningerne, at konventionen indeholder visse bestemmelser, som efter regeringens vurdering har en sådan karakter, at de skal være gennemført ved lov forud for ratifikationen. I alle de berørte tilfælde var der ifølge bemærkningerne på tidspunktet for fremsættelse af forslaget til beslutningsforslag (den 22. april 2009) vedtaget relevant lovgivning i Danmark.

Handicapkonventionen er ikke inkorporeret ved lov, men er opfyldt i dansk ret dels ved konstatering af normharmonien, og dels ved gennemførelse af ny lovgivning (såkaldt omskrivning). Jeg bemærker i den forbindelse, at ombudsmanden ikke kan behandle klager over Folketinget. Ombudsmanden kan dermed heller ikke behandle spørgsmål, som Folketinget har taget stilling til, herunder indholdet af de love, som Folketinget har vedtaget eller øvrige lovgivningsmæssige spørgsmål. Jeg henviser til § 7, stk. 1, i ombudsmandsloven.

Også konventioner, der er gennemført i dansk ret ved konstatering af normharmonisk omskrivning, er relevante retskilder og kan/skal inddrages ved fortolkningen og anvendelsen af dansk ret.

Handicapkonventionen har til formål, at 'fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed'. Dette fremgår af konventionens artikel 1. I artikel 1 er det videre bestemt, at 'personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre'.

I beslutningsforslagets bemærkninger til artikel 3, der indeholder konventionens generelle principper, fremgår bl.a., at konventionens principper er i overensstemmelse med de generelle principper i dansk handicappolitik, som bygger på De Forende Nationers standardregler om lige muligheder for handicappede.

Det fremgår videre af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at det er karakteristisk for konventionen, at den indeholder en række overordnede målsætninger og en række bestemmelser om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, som skal gennemføres ved foranstaltninger i videst muligt omfang, inden for de ressourcer, som er til rådighed i de enkelte deltagerstater. Der stilles ikke i konventionen krav om, at foranstaltningerne skal være gennemført til et bestemt tidspunkt. Dette fremgår også af handicapkonventionens artikel 4, pkt. 2.

Der findes i lovgivningen en lang række bestemmelser, der har til formål at sikre, at handicappede borgere sikres samme rettigheder og muligheder som andre borgere. Særligt i serviceloven (lovbekendtgørelse nr. 810 af 19. juli 2012 om social service) er indeholdt en række regler, der er med til at sikre handicappedes rettigheder og lige muligheder, herunder kapitel 16, der indeholder regler om personlig hjælp, omsorg og pleje samt plejetestamenter og kapitel 21 om hjælpemidler, boligindretning og befordring.

I forhold til den enkelte borger skal kommunalbestyrelsen således – i medfør af serviceloven – f.eks. træffe afgørelse om tildeling af personlig hjælp, jf. § 88, afgørelse om ledsagelse, jf. § 97, afgørelse om dækning af nødvendige merudgifter, jf. § 100, og afgørelse om støtte til hjælpemidler, jf. § 112.

Jeg er som nævnt opmærksom på, at jeres klage til mig angår X-kommunes generelle serviceniveau, som efter jeres opfattelse ikke overholder reglerne i handicapkonventionen. I omtaler i jeres klage flere konkrete eksempler, som efter jeres opfattelse – sådan må jeg forstå det – er udtryk for en manglende overholdelse af handicapkonventionen, f.eks. en sag, hvor en delvist lam kvinde fik afslag på en el-kørestol. I omtaler også flere gange det forhold, at beboere på kommunens institutioner – mod deres vilje – lægges i seng omkring kl. 20, må vente flere timer på hjælp med at komme på toilettet, samt at flere aktiviteter, f.eks. en tur i biografen, ikke er mulige på grund af manglende personale.

Jeg må henvise de borgere, som er utilfredse med forholdene på f.eks. den institution, hvor de pågældende bor, til at klage over disse forhold, i første omgang til institutionens ledelse. Også hvad angår konkrete afgørelser, om f.eks. afslag på ansøgte hjælpemidler, må jeg henvise den konkrete borger til at udnytte det klagesystem, der er fastsat for det enkelte område. Jeg skal i den forbindelse bemærke, at afgørelser, som en kommunalbestyrelse (kommune) træffer efter serviceloven, som udgangspunkt kan påklages til det sociale nævn efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (lovbekendtgørelse nr. 930 af 17. september 2012). Det fremgår af servicelovens § 166.”

10. Folketingets Ombudsmands arbejde – virkning af bedømmelsesgrundlag

Der findes ikke i ombudsmandsloven særlige regler for ombudsmandens behandling af sager og spørgsmål, som angår ligebehandling af mennesker med handicap. Sager og spørgsmål herom behandles således som udgangspunkt efter de regler, der i almindelighed gælder for ombudsmandens virksomhed. På dette særlige område indgår imidlertid også, som nævnt ovenfor, et mere praktisk orienteret bedømmelsesgrundlag.

Også fordi ombudsmandens udtalelser ikke er retligt bindende, lægger ombudsmanden – når ombudsmanden afgiver udtalelser, eventuelt også kritik, henstillinger og anbefalinger – afgørende vægt på en grundig undersøgelse kombineret med en velunderbygget argumentation. Det har betydning for, at myndigheden tilslutter sig ombudsmandens opfattelse og efterkommer en eventuel henstilling.

I praksis bliver ombudsmandens henstillinger og anbefalinger så godt som altid efterkommet af myndighederne.

Danmark tiltrådte, som flere gange nævnt, den 28. maj 2009 ved folketingsbeslutning FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap. Konventionen er nu et vigtigt arbejdsredskab for stat, regioner og kommuner – og også for Folketingets Ombudsmands arbejde på området. Opmærksomheden vil således – også fra ombudsmandens side – være rettet mod, at konventionens borgerlige og politiske rettigheder er opfyldt, og mod, at der arbejdes hen imod at sikre, at konventionens økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder efterleves.

Udsendelsen af denne redegørelse giver et overblik over det meget store antal – store som små – initiativer, der tages på området for ligebehandling af mennesker med handicap. Fra reaktionerne på de tidligere udsendte redegørelser er jeg bekendt med, at redegørelserne i sig selv har en gunstig virkning for arbejdet på området.

11. Underretning

Redegørelsen sendes, foruden til Folketingets Retsudvalg og § 71, stk. 7-tilsynet, til følgende:

- Forsvarsministeriet
- Finansministeriet
- Transportministeriet
- Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Miljøministeriet
- Undervisningsministeriet
- Ministeriet for Ligestilling og Kirke
- Justitsministeriet
- Erhvervs- og Vækstministeriet
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Beskæftigelsesministeriet
- Social-, Børne- og Integrationsministeriet
- Udenrigsministeriet
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
- Skatteministeriet
- Kulturministeriet
- Beredskabsstyrelsen
- Ankestyrelsen

- SFI – Det nationale Forskningscenter for Velfærd
- Socialstyrelsen
- Sundhedsstyrelsen
- Bygningsstyrelsen
- Arbejdsmarkedsstyrelsen
- Styrelsen for Slotte & Kulturejendomme
- DSB
- Banedanmark
- Rigsrevisionen
- Kulturstyrelsen
- Det Centrale Handicapråd
- Institut for Menneskerettigheder
- Danske Handicaporganisationer

Redegørelsen omtales i Folketingets Ombudsmands beretning for 2012 og offentliggøres på Folketingets Ombudsmands hjemmeside, www.ombudsmanden.dk.

København, den 11-09-2013

Jørgen Steen Sørensen